

2003 - 2023

Zbornik strokovnih
prispevkov

Ob 20. obletnici
samostojnega delovanja

VRTEC
CICIBAN
NOVO
MESTO

Naš vrtec ne vpraša kdo si in kaj si.

Zapelje z vlakom prav vse, velike in majhne ljudi.

*Naši koraki so majhni koraki, a so za velike reči, so za srečne otroke,
ki zrastejo v zadovoljne ljudi.*

Zbornik ob 20-letnici Vrtca Ciciban Novo mesto

Izdal: Vrtec Ciciban Novo mesto, Ragovska ulica 18, 8000 Novo mesto

Zbrali in uredili: Jožefa Zec, Mojca Pezdirc

Fotografije: Arhiv Vrtca Ciciban Novo mesto

Risbice: Otroci Vrtca Ciciban Novo mesto

Oblikovanje: Tisk Šepic, d.o.o.

Naklada: 250 izvodov

Tisk: Tisk Šepic, d.o.o.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.2(082)

VRTEC Ciciban Novo mesto

Vrtec Ciciban Novo mesto : 2003-2023 : zbornik strokovnih prispevkov : ob 20. obletnici samostojnega delovanja / [zbrali in uredili Jožefa Zec, Mojca Pezdirc : fotografije arhiv Vrtca Ciciban Novo mesto : risbice otroci Vrtca Ciciban Novo mesto]. - Novo mesto : Vrtec Ciciban, 2023

ISBN 978-961-91590-1-9

COBISS.SI-ID 160138499

CICIBANOVA ZGODBA

Predšolska vzgoja v Novem mestu

Od 1.3.1930 je v Novem mestu organizirana predšolska vzgoja. Že v samem začetku je bilo jasno, da ne more iti samo za varstvo otrok, saj je bilo zavedanje, kako pomembno je predšolsko obdobje v razvoju človeka, iz leta v leto močnejše. V vseh teh letih smo zaposleni v vrtcih sledili novim in sodobnim smernicam predšolske vzgoje, skrbeli za nenehen razvoj vrtca in strokovno rast zaposlenih, da lahko izvajamo kakovostno vzgojo in izobraževanje otrok.

Vrtec Ciciban Novo mesto

Leta 2003 je Mestna občina Novo mesto kot ustanoviteljica vrtca zaradi zakonskih določil takratno Vzgojno varstveno organizacijo Novo mesto (VVO) razdelila na dva zavoda: Vrtec Ciciban Novo mesto in Vrtec Pedenjped Novo mesto, takrat vsakega s po 29 oddelki. Tako je Vrtec Ciciban Novo mesto s 1.1.2003 postal samostojni javni vrtec. Takratna ravnateljica VVO Majda Kušer Ambrožič je nadaljevala svoje delo kot ravnateljica Vrtca Ciciban Novo mesto vse do leta 2016, ko se je upokojila. Od takrat dalje sem ravnateljica Jožica Zec, z večletno delovno dobo v tem vrtcu.

Že prvo leto stopanja po samostojni poti smo se soočili z uvedbo devetletke, kar je pomenilo, da so v šolo odšli otroci že pri šestih letih. Male šole, kot smo jo do takrat poznali, ni bilo več. Isto leto so se spremenili tudi normativi za število otrok v oddelkih, posodobljen program dela v vrtcih pa smo uvajali že od leta 1999, ko smo bili med prvimi vrtci v Sloveniji izbrani za uvajanje Kurikuluma za vrtce.

Skozi leta smo rasli na vseh področjih. Tako pri strokovnem delu z otroki (z raznolikimi programi, projekti, dejavnostmi za otroke), kot pri širjenju kapacitet zaradi povečanih potreb po vrtcu. Dodatne oddelke smo odpirali v obstoječih kapacitetah, kjer je bila kakršnakoli možnost – preuredili smo večnamenske in podstrešne prostore, pri vrtcu Najdihojca se je zgradil prizidek za eno igralnico. Eno šolsko leto smo z enim oddelkom gostovali tudi v OŠ Otočec, hkrati pa iskali možnosti najemnih prostorov za vrtec in le-te odprli kar na treh lokacijah. V nekaj letih smo svoje delo tako razširili za 13 oddelkov in se ob 10-letnici samostojnega delovanja v Vrtcu Ciciban Novo mesto ponašali že z 42. oddelki v desetih enotah: Ciciban, Labod, Bibe, Kekec, Marjetica, Najdihojca, Mehurčki, Žabice, Palčica in Palček. Tako kot smo oddelke odpirali, smo jih čez leta, ko ni bilo več zadostnega vpisa otrok, v najemnih enotah nekaj tudi zaprli. V letu 2021 se je zaprla tudi naša enota Marjetica na Lešnici, ker se je odprl na novo zgrajeni vrtec pri OŠ Otočec s tremi oddelki.

Ob 20-letnici samostojnega delovanja se Vrtec Ciciban Novo mesto ponaša s 37 oddelki otrok na sedmih lokacijah. Vključenih imamo nekaj več kot 650 otrok in zaposlenih 121 ljudi.

S predšolsko vzgojo neprestano sledimo spremembam v družbi, se nanje odzivamo, svoje delo bogatimo z novimi pedagoškimi spoznanji, skrbimo za kakovost dela in razvoj vrtca. V zadnjih letih dosegamo zavidljivo izobrazbeno raven zaposlenih v vrtcu in se razvijamo v učečo se skupnost.

V letih samostojnosti smo poskrbeli za celovite obnove skoraj vseh stavb ter za igrišča ob njih, poskrbeli smo za sodobnejšo opremo in sredstva, pa vendar še vedno ostaja velika želja in potreba po gradnji večjega namensko grajenega vrtca, ki bi nadomestil trenutne prostore v najemu, sprostil večnamenske prostore v vrtcih in omogočil neomejeno vključevanje predšolskih otrok preko celega leta. Morda nam to uspe doseči že s prizidkom pri enoti Labod, ki je v postopku priprave dokumentacije, hkrati pa bi z realizacijo tega projekta pridobili težko pričakovano in nadvse potrebno večjo in sodobnejšo centralno kuhinjo vrtca.

Otroci in zaposleni v vrtcu

Otroci vedno več časa preživljajo v vrtcu, posledično imamo vrtci vedno večji vpliv na razvoj in življenje otrok. Spreminjajočo se družbo občutijo tudi starši, zato potrebujejo vedno več podpore in pomoči tudi z naše strani. In vrtci smo tu, da jim s svojo strokovno usposobljenostjo in razumevanjem stojimo ob strani pri vzgajanju otrok. Imamo znanje ter oblikovano strategijo za prepoznavanje najrazličnejših posebnosti otrok. S tem poskrbimo za nudenje podpore vsem otrokom ob zavedanju, kako usoden je lahko zamujen čas ravno na začetku hitrega razvoja otrok.

Kurikulum za vrtce omogoča vzgojiteljicam in vzgojiteljem pestro delo z otroki, ki ga nadgrajujemo z vsakoletnimi prednostnimi nalogami, sodobnimi pristopi dela, vnašanjem elementov različnih metod dela, s čimer skrbimo za temeljni razvoj kar najširših kompetenc otrok za življenje. Pri našem delu upoštevamo vpetost otrok v lokalno skupnost, različnost med otroki, uporabo vseh čutov v spoznavnem procesu, spodbujamo in omogočamo različne oblike izražanja, dajemo prednost aktivnemu učenju pred poučevanjem, prizadevamo si za kakovostno interakcijo in komunikacijo, stavimo na timsko delo ter močno v ospredje postavljamo pomen narave kot tretjega vzgojitelja v procesu izobraževanja otroka. V naravi in z naravo vplivamo na naš skupen odnos do življenjske realnosti in sprememb.

Bistveno se nam zdi, da se tudi na predšolskem področju odzivamo na lokalno in svetovno problematiko s tem, ko vnašamo k izobraževanju ekološke vsebine, vsebino pomena sožitja z naravo, vračanje k naravi, trajnostnemu razvoju, empatiji, sodelovanju, skrbi za druge. Ves čas pa je v ospredju otrok in njegova dobrobit.

Zaposleni in otroci ponovno iščemo korenine in ravnovesje v naravi in prav tu ga tudi najdemo. Pri delu z otroki upoštevamo smernice gozdne pedagogike. Redno obiskujemo različna naravna okolja, iščemo pot nazaj k naravi, k osmišljanju gibanja in svobodnega razmišljanja. V naravi izkoristimo trenutke tako za dvig srčnega utripa kot tudi za umiritev, za gradnjo socialnih odnosov, aktivno učenje, uporabljanje domišljije, sodelovanje in tudi za sprostitev stresa, ki ga s sodobnim načinom življenja občutijo tudi že predšolski otroci.

Edinstvena ponudba

Ena od posebnosti našega vrtca je oddelek vrtca v Splošni bolnišnici Novo mesto. Vzgojiteljica v bolnišnici skrbi, da malim bolnikom blazi stiske, preusmerja pozornost od bolezni z raznolikimi vsebinami in tako prispeva tudi k hitrejšemu okrevanju. Knjiga je tista, ki ji pogosto pomaga, zato smo podarjenih knjig za bolne otroke vedno veseli. Oddelek v bolnišnici se ponaša s peštrim sodelovanjem z vrtci, s šolami, z društvi, s klubi, z organizacijami, s prostovoljci in s sodelovanjem v različnih akcijah.

Daleč naokoli smo edinstveni z našo ponudbo tedensko izmenskega vrtca. Ker imajo starši raznolike delavnike in s tem tudi potrebo po tedensko izmenskem vrtcu, v vrtcu Labod že vsa leta organiziramo tudi tovrstno obliko vzgoje in varstva otrok.

V tej enoti vrtca že prek dvajset let poteka program Radio vrtec, kjer v radijskem studiu vrtca otroci pod mentorstvom vzgojiteljic ustvarjajo mini radijske oddaje in se tako preizkušajo v različnih vlogah.

S svojim delom sledimo razvoju in digitalizaciji. Širši javnosti se predstavljamo tudi prek spletne strani in Facebook strani vrtca, kjer si lahko vedno ogledate utrinke našega dela. V letu 2013 je bila ustanovljena Fundacija za otroke Vrtca Ciciban Novo mesto, ki je z zbranimi sredstvi med drugim financirala angleške urice za vse otroke pred vstopom v šolo.

Znamo sodelovati

Bogato je naše sodelovanje z različnimi ustanovami v mestu in izven njega. Otroke postopoma seznanjamo z gledališčem, najprej s predstavami v vrtcu, kasneje pa z obiskom pravega gledališča in ogledom profesionalnih gledaliških predstav. Z veseljem obiskujemo muzej in muzejske delavnice, knjižnico, glasbeno šolo... Dve leti smo redno razstavljali otroške izdelke v Kulturnem centru Janeza Trdine. Tako se otroci seznanijo z različno kulturo v mestu in bontonom v različnih ustanovah. Posebno ponosni pa smo tudi na naše dolgoletno sodelovanje z Domom starejših občanov, saj tako spoznavamo svet starejših generacij, mi pa njim polepšamo dneve z otroško razigranostjo.

V vrtcu že od najzgodnejšega obdobja privzgajamo empatijo, solidarnost in dobrodelnost, občutek, da skupaj lahko naredimo več in bolje. Sodelujemo v različnih dobrodelnih akcijah, hkrati pa smo deležni dobrodelnosti društev in podjetij. Dobro se z dobrim vrača – ta pregovor se v našem vrtcu uresničuje. Zelo prepoznavna je bila naša dobrodelna prireditelja Ciciveselica, ki je enajst let zapored razveseljevala družine ob zaključkih šolskega leta s svojim pestrim programom. Ta je prerasla v tradicionalni športni dogodek Cigidan, dan vrtca, dogodek leta, ki s poudarkom na gibanju otrok in odraslih poveže različne generacije v naravi.

Vsa leta ima posebno, stalno mesto v vrtcu tudi bralna kultura. S programom Malček bralček poskrbimo, da knjige iz vrtca otroci odnesejo tudi domov, kjer skupaj s starši prebirajo pestro in kakovostno otroško literaturo.

Cicibani smo planinci

Tako smo v preteklosti hodili tudi na večdnevne planinske tabore v Kranjsko goro, na Gorjance, na Bohor. Taborili smo tudi v Taboru mladih v Dolenjskih Toplicah. V zadnjih letih pa dajemo poudarek vsakodnevni bivanju v naravi in naravnim oblikam gibanja za vse naše otroke. Program Ciciban planinec vsako leto zaključimo z družinskim sobotnim pohodom na Gorjance, ki se ga udeležijo družine iz vseh naših enot. V zavedanju, da je gibanje zelo pomembno za celosten razvoj otrok, ga poudarjamo skozi vse letne čase. V zimskem času poskrbimo za posebno obogatitev – tek na smučeh, ki ga lahko izvajamo tudi brez snega in za kar imamo opremo v vrtcu. V sodelovanju z Zavodom za šport, kulturo, turizem in mladino Novo mesto izvajamo raznolike športne programe, kot so plavalni tečaj, drsanje in ostale športne dejavnosti, vezane na program Mali sonček.

Ob vsem pestrem dogajanju za otroke pa ne pozabimo tudi nase in na skrb za dobre odnose. Poleg tovrstnih izobraževanj in programov se družimo tudi izven vrtca, na strokovnih ekskurzijah in izletih, na prednovoletnih srečanjih, na različnih predstavah... Zadnja leta še večji poudarek dajemo promociji zdravja in tako smo ustanovili pohodniško skupino vrtca, ki mesečno osvaja slovenske vrhove, kolektivno tudi kolesarimo, hodimo na krajše pohode ali pa telovadimo kar v vrtcu.

Praznujemo radi in ob različnih priložnostih

Zavedamo se pomena zdrave uravnotežene prehrane na zdravje otrok in zaposlenih, hkrati pa želimo otrokom prenesti znan domač okus, ki nam omogoča ohranjanje in spoštovanje naše dediščine. V ta namen vsako leto pri nas poteka teden slovenske, lokalne hrane, ki se zaključí s tradicionalnim slovenskim zajtrkom.

Praznovanjem v vrtcu dajemo posebno mesto. Ohranjamo tradicije praznovanj in sledimo aktualnim. Vsako leto na Glavnem trgu Novega mesta v prednovoletnem programu nastopimo z našim otroškim pevskim zborčkom ob spremljavi Cicibenda v zasedbi naših zaposlenih. Ponosni smo, da Cicibend predstavlja naš vrtec tudi širše v slovenskem prostoru.

Ves čas se poskušamo odzivati na otroke, ki se spreminjajo, na potrebe in pričakovanja staršev, ki so drugačna kot nekoč, predvsem pa na strokovna spoznanja nevroznosti, ki nas spodbujajo k spremembam in k poglobljenemu razmisleku o vrednotah. Ves čas smo delali na povezovanju ter sodelovanju otrok in staršev ter vrtca in zaposlenih v njem. V vseh letih predšolske vzgoje je bil čas epidemije morda najtežji čas, kar se tiče socializacije, vzpostavljanja medsebojnih odnosov in sodelovanja. A tudi takrat smo iskali nove poti in možnosti ter bili pri tem izjemno uspešni. Verjamemo, da lahko vedno znova gradimo nove temelje za drugačno, pristnejše sodelovanje, bolj humano življenje drug z drugim in našo drago naravo, kar ostaja naš razvojni cilj za naslednja leta.

Prijetni spomini s puščanjem pomembnih sledi

Jubileji, kot je 20 let samostojnega delovanja vrtca, v zadnjih letih tudi visoke obletnice naših enot in pred tremi leti 90. obletnica organizirane predšolske vzgoje v Novem mestu, so namenjeni pogledu nazaj in občutku zadovoljstva, praznovanju ob ugotavljanju napredka. Zahvaljujoč številnim pogumnim odločitvam v preteklosti je naš vrtec danes poln otroškega živžava. Ponosni smo, da smo del te uspešne zgodbe, in čeprav se zavedamo, da v njej predstavljamo le drobec, želimo pustiti svojo sled.

Ob zaključku čestitam in se zahvaljujem vsem generacijam, ki ste kakorkoli prispevale k predšolski vzgoji, ki jo poznamo danes, in vsem, ki ste sooblikovali Cicibanovo zgodbo. Naj nas ob tem jubileju povezujejo predvsem prijetni spomini.

Ob 20. obletnici vrtca smo se odločili zbrati strokovne prispevke naših vzgojiteljic, s katerimi predstavljajo svoje strokovno delo na različnih kurikularnih področjih. Zbrani prispevki so bili objavljeni tudi v različnih strokovnih revijah za vzgojo in izobraževanje ali predstavljeni s strani avtoric na strokovnih konferencah. Ponosni smo nanje, saj tudi tako dokazujemo kakovost dela v našem vrtcu in širimo primere dobrih praks.

Želim vam prijetno branje in igranje. Vrtcu pa še na mnoga leta!

Ravnateljica Vrtca Ciciban Novo mesto

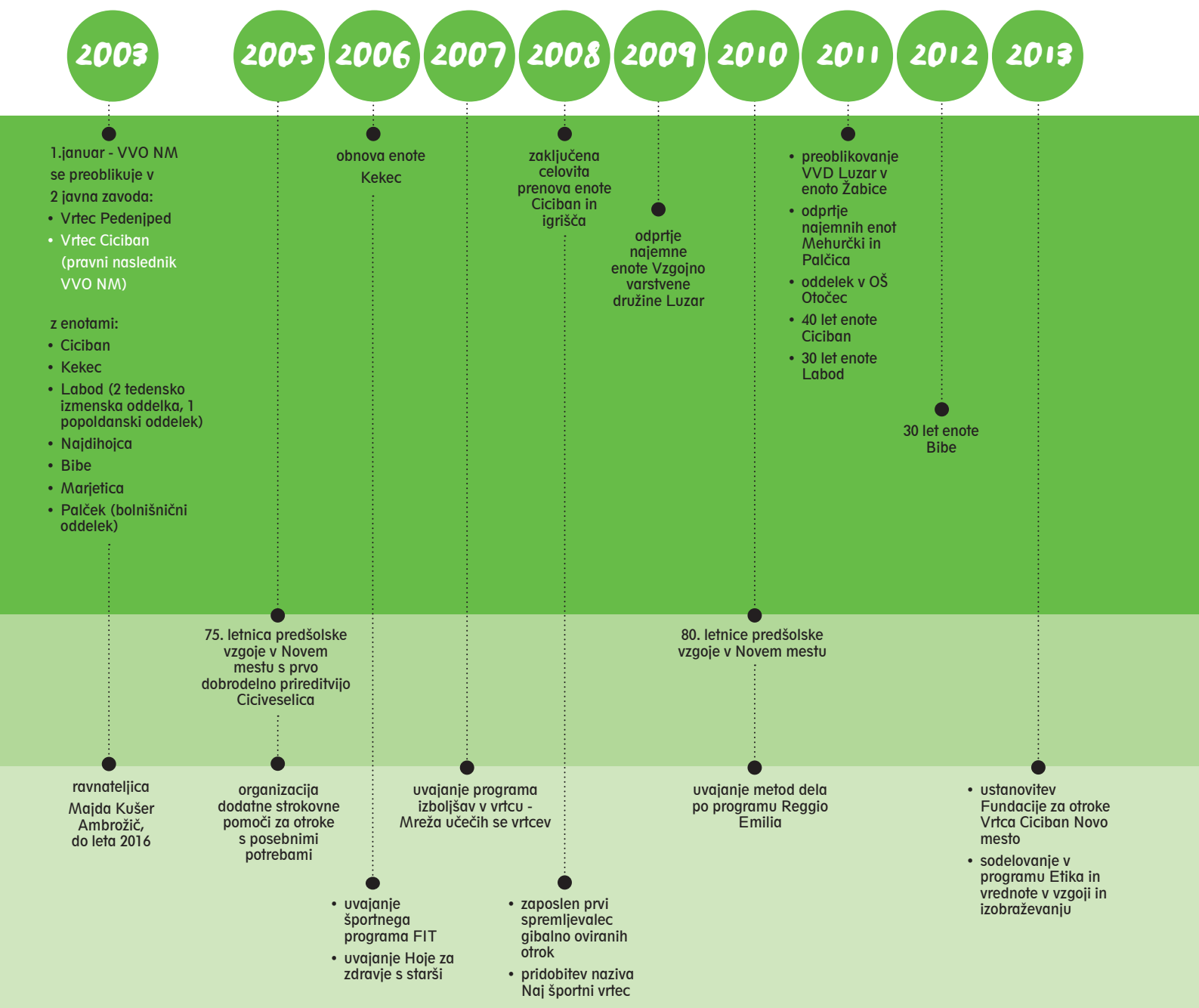
Jožica Zec

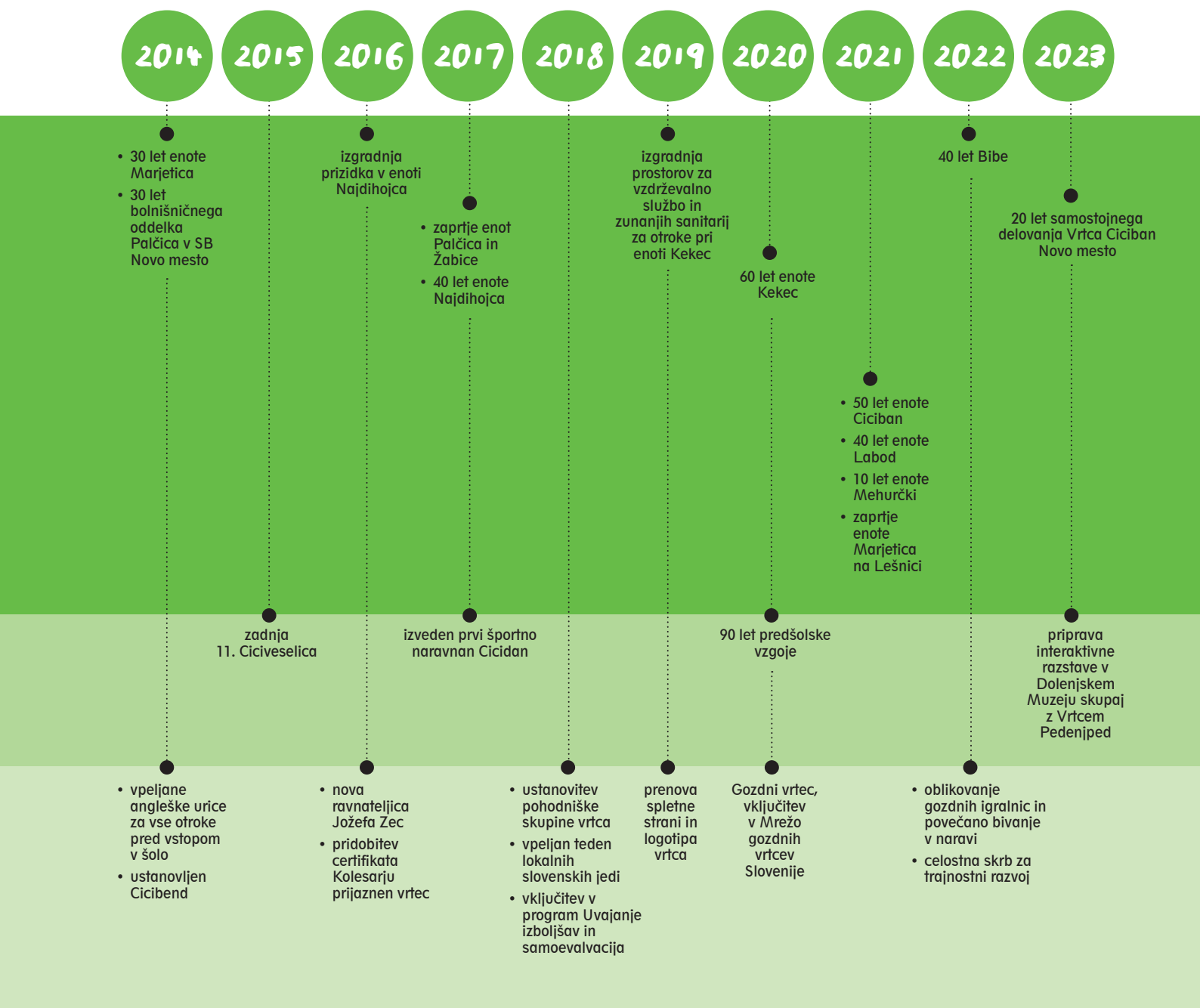
*skozi zbornik se uporablja poimenovanje vzgojiteljica, ki se nanaša tako na moški kot ženski spol

VSEBINA

1. MEJNIKI DELOVANJA VRTCA	8
2. NARAVA IN GIBANJE OTROK V PODPORO RAZVOJU.....	10
2. 1. UČENJE IN IGRA V GOZDU: UČENJE (SKORAJ) BREZ UČNIH PRIPOMOČKOV, Vanja Fink.....	10
2. 2. PROSTA IGRA OTROK V NARAVI IN VLOGA VZGOJITELJA, Ana Gerjevič	16
2. 3. SPODBUJANJE SODELOVANJA MED OTROKI V GOZDU, Ana Gerjevič.....	21
2. 4. GIBANJE V POVEZAVI Z VSEMI KURIKULARNIMI PODROČJI, Kristja Robek	26
2. 5. OKOLJSKA VZGOJA JE LAHKO ZABAVNA!, Claudia Uhan.....	29
2. 6. ORIENTACIJSKI POHOD - PO POTEH KULTURE, Kristja Robek	38
3. RAZNOVRSTNOST DEJAVNOSTI V VRTCU	41
3. 1. IGRA IN IGRAČE NEKOČ IN DANES TER ODNOS DO IZDELOVANJA IN UPORABA STARIH IGRAČ, Vanja Fink.....	41
3. 2. KREPITEV POTREBE PO SAMOSTOJNOSTI PRI 5 DO 6 LETNIKI, Nives Balant ...	48
3. 3. NAČINI PRAZNOVANJA ROJSTNIH DNI V VRTCU, Claudia Uhan	51
3. 4. POZITIVNA KOMUNIKACIJA MED VZGOJITELJEM IN OTROKOM, Ksenja Udovč ...	56
3. 5. PREKO SOCIALNE IGRE DO REŠEVANJA SPOROV IN SODELOVANJA V SKUPINI, Nives Balant.....	60
3. 6. RAZVOJ GRAFOMOTORIKE IN RISANJE KROGA, Alenka Jeglič	63
3. 7. SVETLOBA IN SENCA, Claudia Uhan.....	66
3. 8. VPLIV MEDIJEV NA INTERES ZA KNJIGO, Kristja Robek.....	72
4. SKRB ZA DRUGAČNOST.....	76
4. 1. DOBRO SODELOVANJE DRUŽINE IN VRTCA – ZADOVOLJEN OTROK, STARŠI IN VZGOJITELJICA, Ksenja Udovč.....	76
4. 2. VSAK DRUGAČEN, VSI NAŠI, Irena Novak	78
4. 3. IZVAJANJE MODELA ŠTIRISTOPENJSKE POMOČI ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI V VRTCU, Mojca Pezdirc	83
4. 4. MOTIVACIJA PREDŠOLSKIH OTROK NA INDIVIDUALNIH OBRAVNAVAH, Janja Kastelic.....	87
4. 5. VLOGA IN NALOGE SPREMLJEVALCA PRI DELU Z OTROKOM Z MOTNJO AVTISTIČNEGA SPEKTRA – ŠTUDIJA PRIMERA, Mojca Pezdirc.....	96
4. 6. OTROK V BOLNIŠNIČNEM VRTCU (ZADOVOLJEVANJE VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH POTREB), Ksenja Udovč.....	100

1. MEJNIKI DELOVANJA VRTCA

Legenda:

● ENOTE

● DOGODKI

● OSTALO

2. NARAVA IN GIBANJE OTROK V PODPORO RAZVOJU

Narava in gibanje sta izjemno pomembna dejavnika v podpori razvoju otrok. Oba prispevata k njihovemu celostnemu telesnemu, čustvenemu in kognitivnemu napredku. Narava in gibanje vplivata na razvoj otrok na naslednjih področjih:

Fizični razvoj: Gibanje in aktivnosti na prostem spodbujajo otrokovo telesno zdravje in razvoj. Narava ponuja prostor za raziskovanje, gibanje in igro, kar krepi otrokov mišični tonus, koordinacijo in motorične sposobnosti. Tek, plezanje, skakanje in druge aktivnosti spodbujajo tudi otrokov srčno-žilni sistem, dihalne sposobnosti ter razvoj kosti in mišic.

Kognitivni razvoj: Narava nudi obilo priložnosti za raziskovanje in spoznavanje okolja. Otroci se učijo o različnih rastlinah, živalih, podnebnih razmerah in geografskih značilnostih. Prav tako se lahko učijo o krogu življenja, ekosistemi, vremenskih pojavih in drugih naravnih procesih. Gibanje in igra na prostem spodbujata tudi otrokov razvoj prostorskega zaznavanja, logičnega razmišljanja ter sposobnosti reševanja problemov.

Čustveni razvoj: Narava ima pomirjujoč učinek

na otrokovo čustveno stanje. Sprehodi v naravi ali preživljanje časa na prostem lahko zmanjšajo stres, povečajo sprostitve in spodbujajo dobro počutje otrok. Gibanje na prostem spodbuja tudi izločanje endorfinov, hormonov sreče, ki lahko izboljšajo otrokovo razpoloženje in samopodobo.

Socialni razvoj: Otroci se lahko igrajo skupaj na prostem, kar spodbuja sodelovanje, komunikacijo in izgradnjo medosebnih vezi. Skupinske aktivnosti na prostem lahko otrokom pomagajo razvijati veščine kot je delo v dvojicah ali v skupini, tako kompromisno rešujejo konflikte in vzpostavljajo prijateljstva.

Koncentracija in učenje: Gibanje in igra na prostem lahko izboljšata otrokovo koncentracijo in sposobnost učenja. Aktivnosti na prostem, kot so sprehodi v naravi ali športne igre, pripomorejo k povečanju pozornosti otrok.

Pomembno je, da v sodelovanju s starši v vrtcu spodbujamo otroke k preživljanju časa na prostem, kjer se lahko igrajo, raziskujejo in gibajo v naravnem okolju. S tem jim omogočamo optimalne pogoje za njihov celostni razvoj.

2. 1. UČENJE IN IGRA V GOZDU: UČENJE (SKORAJ) BREZ UČNIH PRIPOMOČKOV, Vanja Fink

Povzetek

Gozd je prostor, kjer otroci zaznajo svet z drugimi čutili. V gozdu se svet vrti drugače kot v igralnici. Gozd otrokom ponudi sproščujoč prostor, kjer se lahko umirijo, se spustijo k tlom, kjer lahko opazijo življenje v tleh in se ozrejo navzgor, kjer lahko spoznajo mogočnost dreves, ki mnogim živalim v gozdu ponujajo varno zavetje. Gozd otroke uči sodelovanja, medsebojne pomoči in prilagajanja različnim situacijam. Hkrati pa je gozd ena velika učilnica in zakladnica znanja, kamor greš lahko brez vsega in se vseeno vrneš poln znanja in bogastva v srcu.

Ključne besede: Gozd, otroci, znanje, naravni material, igra

Summary

The forest is a place where children perceive the world with other senses. World revolves differently in the forest like in the classroom. The forest offers children a relaxing place where they can calm down, get down to the ground, where they can observe the life in the ground or look up, where they can realize the power of the trees, which offer a safe shelter to many animals in the forest. The forest teaches children to cooperate, help each other and adapt to different situations. At the same time, the forest is one big classroom and a treasure trove of knowledge, where you can go without everything and still return full of knowledge and wealth in your heart.

Keywords: Forest, children, knowledge, natural material, game

Uvod

Gozd, travniki in na sploh narava je naša največja učilnica znanja in modrosti. Kot vzgojiteljica v starostni skupini 3-4 let zagovarjam učenje v naravi brez pretirane uporabe kupljenih in dragih pripomočkov, ki otroke odvrtaajo od bistva in jim onemogočajo osredotočanje in opazovanje narave okoli njih. Pomembno je, da se otroci ne osredotočajo samo na vid, ampak uporabljajo tudi svoj vonj in naravne pripomočke za učenje tudi primejo v roko ter se z njimi rokujejo. Otroci se morajo v naravi najprej naučiti uporabljati svoja čutila. Pri svojem delu opažam veliko zavor, strahu in negibljivosti telesa pri rokovanju z naravo: prijemanje talnih površin, dotik drobnih živali, prijemanje mokrih, mrzlih površin, okorna hoja po neravnem terenu, ozkih poteh, hoja v hrib, plazenje, sedenje na tleh, ...

Bivanje v naravi otrokom ponuja spokojnost in čas, da odkrivajo in raziskujejo v svojem lastnem tempu. Poleg tega jih svež zrak in igranje napolni z dodatno energijo.

Učenje v naravi dosega mnogo boljše rezultate kot učenje v igralnici. Pri uresničevanju ciljev s področja učenja v naravi se v vrtcu opiramo na pristope s področja gozdne pedagogike.

Gozdna pedagogika

Zgodba gozdne pedagogike se je v Sloveniji začela sistematično razvijati leta 2010, ko so s prvimi evropskimi projekti, v katere so se kot partnerji vključevale posamezne občine in izobraževalne ustanove, k nam prišle izkušnje iz drugih evropskih držav: Avstrije, Nemčije, Velike Britanije, Norveške in Danske. Odstrle so nam poznan, a že skoraj popolnoma pozabljen pogled na z naravo povezanim otroštvom in vzgojo otrok. V Sloveniji in tudi drugje po Evropi in svetu so dobro razviti tako imenovani gozdni vrtci in šole, ki so namenjeni predvsem predšolskim in šolskim otrokom in imajo gozdno pedagogiko integrirano v kurikulum in učne načrte.

Preživljanje prostega in vzgojno-izobraževalnega časa v gozdu ima za otroke številne pozitivne učinke. Otroci so v naravi manj obremenjeni, svobodneje razmišljajo in so zato bolj ustvarjalni. Gozdni tereni jim omogočajo naravno gibanje, kar vpliva pozitivno na razvoj možganov in posledično motoričnih ter učnih sposobnosti. V gozdu se otroci lažje umirijo in gradijo medsebojne odnose. Preko igre pridobivajo raznolike veščine potrebne za vsakdanje življenje. Preživljanje časa v naravi v vsakem vremenu vpliva ugodno na njihovo zdravje. Otroci pridobijo pristen stik z naravo ter jo zato boljše razumejo in cenijo ter varujejo. Gozd je odlično okolje tudi za vzgojo, učenje in razvoj otrok s posebnimi potrebami. (<https://www.gozdna-pedagogika.si/>, 9.8.2022)

Bivanje v gozdu in vpliv na zdravje in razvoj

Natalija Gyorek (v: U. Vilhar in B. Rantaša, 2019, 15-16) je za knjigo Priročnik za učenje in igro v gozdu zapisala, da je otrokova vloga v učnem procesu pogosto pasivna, sedeča. Gozd pa otrokovo vlogo spremeni v aktivno. V gozdu ne postanejo samo aktivni in soudeleženi raziskovalci gozda, marveč tudi lastnih dejanj in občutkov. Gozd, kot nenehno spreminjajoč prostor, otroka vseskozi izziva in obenem uči odgovornosti do sebe ter drugih, kar jim je v današnjem času v precejšnji meri onemogočeno. Gozd je idealen vzgojno-učni prostor, ki spodbuja razvoj otoka na več področjih.

Gozdna pedagogika potrebuje vključevanje aktivnih opazovanj in doživljanja, saj jih le tako lahko povežemo z otrokovim učenjem in razvojem. Vendar to pomeni, da otrokom dovolimo, da plezajo čez hlode, skačejo v blatne luže, bingljajo z vej drevesa, se pogovarjajo s hroščki, glasno smejejo, najedo borovnic in gozdnih jagod, tekajo, poslušajo ptičje petje, opazujejo barve, lovijo ravnotežje, objemajo drevesa, sodelujejo, se prepirajo, skrivajo, nabirajo plodove, raziskujejo, gradijo, rušijo, merijo, štejejo, prelivajo, ... Tak način dela, ki ga promoviramo z gozdno pedagogiko, je lahko sila preprosta formula ne samo za trajno učenje o gozdnem ekosistemu, marveč tudi za zdravje, celostni razvoj in aktivno ter uspešno gibanje skozi življenje.

Redni obiski gozda niso dobri samo za razvoj otrok, temveč tudi za naravo, kajti otroci, ki redno obiskujejo

naravna okolja, obdržijo pozitiven odnos do narave tudi kot odrasli. Zato bi lahko rekli, da gozdarski strokovnjaki z razvojem gozdne pedagogike ohranjajo otroštvo že danes in naravo za jutri.

Danes živimo v visoko tehnološki razviti civilizaciji, kjer je preprosto funkcionalno naravno gibanje nadomestila prekomerna uporaba tehnologije. A v resnici smo rojeni za gibanje, tek, plavanje, skakanje, hojo, plezanje, lazenje in tako moramo živeti, udeleževati se v naravnem okolju. Tam resnično dihamo svež zrak, vse do svojih celic, in svež zrak skrbi za dobro delovanje našega telesa. (U. Jelen, 2019, 5)

Za našo prihodnost, za otroke, je pomembno, da se kot vzgojitelji zavedamo, da so narava, gozd, gibanje pomembne vrednote, ki jih ne smemo opustiti. Gibanje v naravi je danes sprostitev, odtujitev od sodobnega sveta, vrveža in tam lahko človek najde mir, doživi lepoto narave, se nadiha svežega zraka in začuti svoje telo. Globok vdih, izdih skozi nos, gibanje v naravi, poslušanje utripa srca in zvoka narave, opazovanje, čutenje barv v naravi so lahko danes odlična antistresna terapija. (Prav tam: 5)

Jelen (2019) meni, da so narava, divje živali, gozdovi, travniki, cvetlice, žuželke, gore, ... okolja, kjer otroci začnejo spoznavati bistvo naravnega poslanstva in poti svojih prednikov in tako lahko govorimo o normalnem evolucijskem razvoju človeštva. Barve in zvoki narave, dotiki trave in svetlic, dreves, poslušanje zvokov in še kaj, vse to je danes zdravilo in jedro biološkega razvoja otroka. Brez vključevanja v naravo in bivanja v naravnem okolju bomo težko vzpostavili ravnovesje v biološkem, duševnem in duhovnem razvoju otroka. V naravi zbudimo svoja notranja čutila. Z gibanjem sproščamo prekomerno delovanje našega uma in sproščamo stres. Ozaveščanje otrok in odraslih o pomembnosti gibanja v naravi je prvi cilj, ki ga je potrebno umestiti v vzgojno-izobraževalne ustanove.

Otroci in narava so že od nekdaj povezani. Naravni svet je eno najboljših okolij za raziskovanje, sprejemanje in uživanje otrok. Nekateri raziskovalci menijo, da se zdi, da so otroci vse manj izpostavljeni naravi. Današnji starši imajo natrpan urnik, saj morajo poskrbeti za varstvo otrok, šolo in obšolske dejavnosti. Tudi če so otroci na prostem, je dejavnost običajno strukturirana in ne gre za svobodno pustolovščino in potopitev v naravo, ker starši enostavno nimajo časa za to. Izkušnje na prostem so pogosto kratkotrajne. Ko so majhni otroci izpostavljeni naravi, vidijo njeno lepoto tako kot mi, še pomembneje pa je, da začnejo sodelovati z njenimi dobrinami. Otroci samodejno začnejo praktično spoznavati naravo. Spomnite se, kdaj ste bili v naravi: ste morda videli otroke skakati v lužah, plezati po skalah, se gugati z dreves in pobirati stvari? Narava spodbuja otroke k razmišljanju, delovanju in oblikovanju lastnih idej. Ko so otroci vključeni v doživetja v naravi, se vživijo v dogajanje in so popolnoma pozorni na to, kar imajo pri roki. Ta stik z naravo je lahko preprosto sprehod, igra na dvorišču ali pohodništvo po gozdu. Vse vrste izpostavljenosti naravi imajo številne prednosti. Naravni materiali, kot so borovi storži, trava, skale, listje, dež, pajkove mreže, palice, fosili, zemlja, školjke, kamenčki in pesek, ponujajo neskončne možnosti za igro in domišljijo. Ti materiali niso opremljeni z navodili: otroci si sami zamislijo, kako jih uporabiti. Kaj so? Kaj lahko storijo? Kako se počutijo? Kako so videti? Kako raste? Kaj lahko storijo s tem?

Naravo si predstavljajte kot pravo enciklopedijo. Otrokom omogoča interaktivno učno izkušnjo s spodbujanjem vseh petih čutov. To je odlična spremljava pouka v zaprtih prostorih, saj omogoča poglobljeno izkušnjo novega znanja (<https://www.gozdnivrtec.si/sl/vpliv-narave-na-zdravje-in-razvoj-otrok/> 9.8.2022)

Delo v vrtcu

Pri svojem delu v vrtcu kot vzgojiteljica opažam večji napredek pri osvajanju različnih veščin, ko dejavnosti potekajo na prostem. Otroci v naravi učenje dojemajo kot del igre, so bolj motivirani in njihova koncentracija je daljša, ideje bolj zanimive in domišljija polnejša. Otroci imajo v naravi občutek večje svobode in osvajanje znanje je krepkejše. Otrokom v vrtcu je dovoljeno biti umazani, ker je to, da se umažeš odličen način, da spoznavajo svet. Igra z blatom, travo, peskom je sproščujoča in vpliva na dobro počutje, podpira domišljijo in ustvarjalnost, podpira razvoj govora, krepi gibanje in socialne zmožnosti. Pri svojem delu se bivanja v naravi poslužujem večino dni v letu in skupaj z otroki odkrivamo svet izven okvirjev klasičnega učenja. Z malo domišljije tudi pripomočkov ne potrebujemo, saj nam narava nudi najboljše, najkakovostnejše in najcenejše pripomočke za učenje in igro.

Kljub začetnim pomislekom o zagotavljanju varnosti v gozdu sem spoznala, da nam gozd ponuja ogromno znanja in sprostitev. Gozd nam ne ponuja samo naravoslovna znanja, urjenje motoričnih sposobnosti, spoznavanja dreves, rastlin, ampak tudi otroci in odrasli potrebujemo gozd. Gozd je zdravo življenjsko okolje, ki stimulira vsa naša čutila in nam zbuja željo po učenju nečesa novega. Med bivanjem v gozdu opazamo velik napredek v sodelovanju in medsebojni pomoči. Otroci so bolj umirjeni in pripravljeni na sodelovanje. V naravi se jim porodijo dobre ideje in nikoli jim ni dolgčas. Pri vsem tem pa je pomembna vloga nas vzgojiteljev, ki z lastnim vzgledom izkazujemo pristno navdušenje nad naravo.

Gozd je prostor, kjer prevladuje pozitivna učna klima, prostor, ki ne utesnjuje misli, prostor, ki diši po učenju. Gozd otroke sprejme, postanejo del njega, zato se čudijo in jim vzbuja zanimanje, zato marsikaj izvejo in seveda dobijo priložnost za uspeh. Za otroke prihod v gozd danes pomeni posebno doživetje. Zakaj? Postali smo kultura potrošništva in materialnih dobrin, ki pa marsikoga pusti praznega (N. Gyorek, R. Hojs, Otroci potrebujemo gozd, 2014, 5).

Danes je mnogo načinov vzgajanja otrok, vendar sem prepričana, da je otrokom najbolj prijazen način vzgajanja s preživljanjem časa v naravi. V nadaljevanju vam predstavim nekaj dejavnosti, ki jih lahko povsem na preprost način izvedete v vrtcu, šoli ali v domačem okolju.

Dejavnost: Nariši drevo

Dejavnost umetnosti prenesemo iz igralnice v gozd ali na travnik. Otrokom pripravimo bele liste in podlago in jih povabimo k ustvarjanju. Otroci si drevesa najprej ogledajo, jih pretipajo, božajo lubje, si ogledajo s povečevalnim steklom, pogledajo listne žile, nato otroke povabimo k ustvarjanju.

Otroke spodbujamo k samostojnosti, jim prepustimo domišljijo. Cilj dejavnosti je, da otroci preprosto uživajo, spoznajo, da nam narava ponudi barve, da tudi narava oddaja barve, da lahko rišejo kljub temu, da ne uporabljajo barvic, flomastrov ali česa podobnega. Ob risanju se lahko pogovarjamo, rišejo po doživetju in se pri risanju zanašajo tudi na svoja čutila, saj lahko povohajo, potipajo, tudiokusijo, če je užitno.

Kako je potekala dejavnost?

Ker otroci niso imeli na voljo barvic, flomastrov in ostalih pripomočkov za risanje, so na pobudo vzgojiteljice raziskovali po gozdu, travniku in iskali barve. Našli so jih! Zemlja, listje, cvetlice, ... In tako so nastali izdelki. Nekateri so z naravnim materialom samo risali po listu, nekateri so liste naslonili na debla in odtisnili relief lubja, krošnjo pa narisali s pomočjo drevesnih listov.

Slika 1: Risanje z blatom, cvetjem in drevesnimi listi

Slika 2: Drevo, risanje z blatom in drevesnimi listi

Dejavnost: Tri v vrsto

Slika 3: Igra Tri v vrsto

Dejavnost tri v vrsto je povsem preprosta igra, ki jo vsi poznamo. Tudi za otroke je igra zelo zanimiva, saj so previla enostavna in igra je kratka. Pri njej lahko sodelujeta dva otroka, vendar pa se otroci pri igri lahko hitro menjajo in tako se pri njej ne čaka. Če pa igro prenesemo v naravo, pa si lahko vsak par izdela svojo igro in to kar v naravi na tleh.

Cilj igre je, da otroci pri igri najdejo različen material, ki ga uporabijo namesto »križcev« in »krožcev«, se v paru dogovarjajo o poteku igre in po želji igro prilagodijo, nadgradijo ali jo povsem po svoji domišljiji spremenijo.

Kako je potekala dejavnost?

Z otroki smo se odpravili v bližnji gozd. Otroci najraje nabirajo različen material. Najprej smo nabrali palice, storže, nekaj kamnov in vse skupaj odnesli na jaso ob gozdu. S sodelavko sva otrokom zaigrali igro. Postavili sva palice v mrežo 3x3 polja, ena je igrala s kamni, druga s storži. Večina je igro poznala že iz vrtca. Otroci so si s prijateljem vzeli palice in material, ter na travi zložili mreže in pričeli z igro. Nekateri so kasneje materiale menjali, jih spreminjali, si poiskali še kaj novega.

Dejavnost: Gozdna slika

Slika 4: Gozdna slika 1

Gozdna slika je dejavnost pri kateri se spodbuja otrokova domišljija in se jim tudi lahko predaja veliko novih informacij in znanja preko različnih zgodb. Če zgodbo pripoveduje vzgojitelj ima možnost izbrati osrednjo temo zgodbe s poučno vsebino in tako preda otrokom neposredno preko zgodbe. Če jo pripoveduje otrok, lahko opazimo njegov napredek pri govoru, bogatemu besednemu zakladu ali uporabi znanja, ki ga je že predhodno pridobil.

Cilj dejavnosti je, da otrok z zlaganjem materialov iz narave poustvari svojo domišljjsko zgodbo, ob njej pripoveduje ostalim prijateljem, uri govor in razvija domišljijo. Pri ustvarjanju zgodbe, lahko med pripovedovanjem predmete polaga in jih tudi odvzema, med razvijanjem zgodbe. Lahko bi rekli, da otrok ustvarja gozdno-gledališko predstavo.

Kako je potekala dejavnost?

Z otroki smo se dogovorili, da v gozdu nabereмо čim več materiala, ki ga bomo našli. Otroci so bili zelo motivirani in so si pri nabiranju tudi pomagali med sabo. Nosili so večje veje, manjše palice, vejice praprota, nekaj kostanjevih bodic, kamenčkov, ...

Iz večjih vej sem otrokom postavila okvir in prvo zgodbo naredila jaz. Med pripovedovanjem sem polagala predmete v okvir in tako je nastajala zgodba v sliki. Zgodba je bila izmišljena, predmeti so imeli človeške lastnosti, predmeti so bili tudi živali. Med pripovedovanjem sem material položila in ga kasneje odvzela iz slike (listi so padali iz drevesa in ko jih je ježek porabil za svoj domek za zimo, sem listke postavila na drugo mesto slike). Dejavnost lahko izvedemo na več načinov. Lahko ob pripovedovanju izdelujemo sliko, lahko naredimo celo gledališko predstavo ali pa otroku samo prepustimo domišljijo in s polaganjem predmetov izdela sliko.

Slika 5: Gozdna slika 2

LITERATURA

1. Nemec, B. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka*. Ljubljana: Grafenauer založba.
2. Vilhar, U., Rantaša, B. (2019). *Priročnik za učenje in igro v gozdu*. Založba Silva Slovenica.
3. Inštitut za gozdno pedagogiko in Vrtec A. Medveda Kamnik (2014). *Otroci potrebujejo gozd*. Založil inštitut za gozdno pedagogiko in Vrtec A. Medveda Kamnik.
4. Jelen, U. (2019). *Naravno gibanje otrok. Interno gradivo*
5. <https://www.gozdna-pedagogika.si/>, 9.8.2022
6. <https://www.gozdnivrtec.si/sl/vpliv-narave-na-zdravje-in-razvoj-otrok/>, 9.8.2022

Prispevek je bil objavljen v: Realka, 15.števila 15/2022 objava 16.8.2022

2. 2. PROSTA IGRA OTROK V NARAVI IN VLOGA VZGOJITELJA, Ana Gerjevič

Povzetek

Predšolski otrok se uči preko igre. Igra otroka pritegne, ga motivira in sprosti. Dejstvo je, da otroci preživijo v vrtcu velik del vsakdana, zato je pomembno, da imajo ob sebi odrasle ljudi, ki se odzivajo na vprašanja in komentarje otrok in se vključujejo v njihovo igro. V teoretičnem delu je predstavljena igra kot najpomembnejša otrokova dejavnost. V zadnjem času različni strokovnjaki opozarjajo in poudarjajo pomen igre v naravi, ki na otroke pozitivno vpliva na vseh področjih razvoja. Takšna igra omogoča učenje preko lastne aktivnosti s pridobivanjem izkušenj preko čutil. Od vzgojitelja je odvisno kako spodbudno okolje bo pripravil za razvoj in učenje otrok, ki so mu zaupani in kako pogosto ter na kakšen način se bo v igro vključeval z vlogo usmerjevalca in spodbujevalca igre. V prispevku je predstavljen primer anekdotskega zapisa, ki prikazuje kako vzgojitelj s svojim odzivom poseže v igro in otroka spodbudi k razmišljanju in nadaljnji aktivnosti.

Ključne besede: otrok, igra, igra v naravi, vloga vzgojitelja

Abstract

Preschool children learn through play. Play attracts and motivates them and it helps them relax as well. It is a fact that children spend a considerable part of their day in kindergartens and therefore it is important for them to have adults around them to respond to their questions and comments and to take part in their play. The theoretical part of this thesis represents play as the most important child's activity. Recently, various experts have been drawing attention to and emphasizing the significance of playing in nature as it positively influences all the areas of child's development. It enables children to learn from their own activities through sensory experiences. The educator is responsible for creating an encouraging environment for the development and learning of children entrusted to them and for deciding how often and in what way they will be involved in the play as a tutor and a game motivator. This article introduces an example of a narrative that demonstrates how an early childhood educator joins a child in a play activity by reacting to it and how the child is thus encouraged to think and continue with their activities.

Key word: child, play, playing in nature, role of early childhood educator

Uvod

Pri delu z otroki opažam, da so otroci radi v naravi, radi jo raziskujejo, opazujejo, se ji čudijo. Vsakodnevno se pogovarjajo z vrstniki in drugimi odraslimi osebami o naravnih pojavih in okolju, ki jih obdaja. Kot vzgojiteljica sem otrokom vsakodnevno omogočala igro na prostem tako na igrišču kot v gozdu, travniku, ob potoku. Otroci so preko lastne aktivnosti spoznavali živo in neživo naravo in se učili preko izkušenj. Moj cilj je bil slediti njihovim interesom, ki so jih kazali pri igri na prostem in se vanjo tudi vključevati. Ob tem sem želela doseči, da imam v igri z otroki vlogo usmerjevalca ter pomagam otrokom pri igri vztrajati in jo spodbuditi naprej. Ob opazovanju in vključevanju v igro otrok, se pri svojem delu poleg drugih tehnik spremljanja, občasno poslužujem tudi anekdotskih zapisov, ki omogočajo lažje razumevanje razvojne stopnje otroka in njegovega napredka.

Otroška igra

Igranje je za otroke življenjskega pomena, kajti preko igre spoznavajo svet okoli sebe in dobivajo vpogled v dogodke in situacije. Igra je za otroka neprestano soočanje z njegovim okoljem pri čemer je otrok ves čas v delovanju (Marentič Požarnik 2000).

V Kurikulumu za vrtce (2004, str. 19) je zapisano: » Otroška igra je tista dejavnost, ki na najbolj naraven

način združuje temeljna načela predšolske vzgoje in je v primeru, da je opredeljena dovolj široko v smislu preseganja svoje vpetosti v tako imenovani akademski ali razvojni pristop v predšolski vzgoji, razumljena kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju«.

Pellegrini in Saracho (Pellegrini, 1991; Saracho, 1991; cit. po Marjanovič Umek in Zupančič, 2001, str.2) igro opredeljujeta tako:

- Igra je notranje motivirana z dejavnostjo samo in ni vodena z zunanjimi (socialnimi) zahtevami.
- Otroci se igrajo z znanimi predmeti ali raziskujejo neznane predmete. Igralne dejavnosti dopolnjujejo s svojimi predstavami in sami nadzirajo svoje dejavnosti.
- Igralne dejavnosti so lahko domišljjske, nerealne.
- Igra je svobodna in pod vplivom zunanjih pravil; pravila ki obstajajo, otroci v igri sproti spreminjajo.
- Otroci se v igri bolj ukvarjajo z dejavnostjo kot s cilji. Cilje si definirajo sami, vedenje udeležencev pa je spontano.
- Igra zahteva aktivno udeležbo.

Marjanovič Umek in Kavčič (2001, str. 33) opisujeta najbolj razširjeno klasifikacijo otroške igre, ki jo je izdelal Toličič (1961) in sicer:

- funkcijska igra (vključuje npr. tipanje, prijemanje, metanje, tek,...)
- domišljjska igra (vključuje različne simbolne dejavnosti, vključno z igro vlog)
- dojemalna igra (gre za dejavnosti kot so npr. poslušanje, opazovanje, posnemanje)
- ustvarjalna igra (vključuje pisanje, risanje, oblikovanje, gradnjo).

Igra v naravi

Narava ponuja ogromno možnosti za igro otrok. Najdemo lahko veliko kotičkov v katerih lahko otroci pridobivajo najrazličnejše izkušnje samostojno, z vrstniki in vzgojitelji. Otroci imajo naravo radi, saj se v njej ves čas dogajajo spremembe, katere otroci opazijo, jih komentirajo, sprašujejo. V njej najdejo mnogo materialov, ki spodbudijo njihovo igro, ustvarjanje in sodelovanje.

Katalinič in dr. (2007) opisujejo, da je naravno okolje prostor, kjer otrok najprej poteši svojo radovednost. Opazuje dežne kaplje in mravljico, prelaga kamenčke, pobira odpadlo drevesno listje, storže in veje-na ta način otrok pokaže zgodnje zanimanje za okolje in dogodke, ki ga obdajajo. Tako močno hrepeni po zadoščanju čutnih zaznav (tip, vonj, okus in sluh), tako zelo je radoveden, da si želi prijeti deževnika, skočiti v lužo, splezati na drevo, okusiti gobo in povohati smreko.

M. Hohmann in P. Weikart (2005, str.282) menita, da je igra na prostem vsakodnevna priložnost, da se otroci vključijo v živahno in glasno igro. Otroci naj raziskujejo naravno okolico, jo spoznavajo ter doživljajo spremenljive vremenske razmere in letne čase. Zunaj imajo otroci na voljo prostor za tekanje, skakanje, metanje, guganje, sankanje, vožnjo s kolesom.

Gibalne veščine v otroškem obdobju so pomembne za dober razvoj. Omogočajo raziskovanje in spoznavanje svojega telesa in okolice. Otroci, ki so gibalno spretni in dobro obvladajo različne gibalne veščine so zmožni hitro in dobro osvajati nove, tudi zelo specifične veščine, ki jim olajšajo tudi kognitivni razvoj. Zato je pomembno omogočiti otrokom dovolj gibanja (Bregant, 2007).

Vloga odraslega v otrokovi igri

Kurikulum za vrtce (2004) navaja, da učenje predšolskega otroka temelji na neposredni aktivnosti s predmeti in pridobivanju konkretnih izkušenj z ljudmi in predmeti. Vzgojitelj bi moral graditi na otrokovih zmožnostih in ga voditi k pridobivanju novih doživetij, izkušenj, spoznanj, tako da preden postavlja smiselne zahteve oz. probleme, ki vključujejo otrokovo aktivno učenje, mu omogoča izražanje, doživljanje ter ga močno čustveno in socialno angažira.

Marjanovič Umek in Lešnik Musek (2001, str. 128) navajata, da je vloga vzgojiteljice pri oblikovanju, razvoju in poteku otrokove igre ključnega pomena, saj lahko vzgojiteljica igro otrok spodbudi, usmerja in jo vodi k razvoju višjim ravnam igralskih dejavnosti.

Tudi Wilson (2008) poudarja, da je vzgojitelj res tisti, ki lahko s svojo vključitvijo raven igre povzdigne, vendar je pomembno na kakšen način v igro vstopa. Otroku sicer lahko podaja predloge vendar mora v igri še vedno ostati vodilni otrok. Odrasli naj njegove igre ne prevzame ampak se vanjo vključi in otroku poda sporočilo, da je kompetenten in ustvarjalen posameznik.

Otrok je aktiven raziskovalec, kar pa še ne pomeni, da bo vedno začel raziskovati sam in da bo vedno zmožel sam najti načine, kako naj razvija lastno igro. In prav to je naloga odraslega. Da s svojo aktivnostjo spodbuja, nudi podporo in s tem ohranja otrokov raziskovalni duh. Odrasli naj otrok ne uči ampak skupaj z njim odkriva, z njimi deli in pridobiva izkušnje (Wilson 2008).

Zupančič (2001, str. 108) navaja, da ko otrokovi partnerji pri igri in v drugih vsakdanjih dejavnostih zavestno in nezavedno spodbujajo njegov razvoj, otroka usmerjajo k novim in spoznavno zahtevnejšim dejanjem. Vigotski je predstavil tudi pojem območje bližnjega razvoja, ki naj bi predstavljal mejo med otrokovimi dejanskimi zmožnostmi oziroma aktualnim razvojem ter otrokovim potencialnim razvojem oziroma zmožnostmi, ki jih otrok lahko doseže ob pomoči odraslega oziroma razvitejšega vrstnika.

Sylva (1984; cit. po Marjanovič Umek in Musek, 2001, str. 131) razlaga učinek »biti blizu« oz. »biti na dosegu roke«, ko ugotavlja da se otroci v vrtcu igrajo daljši čas, če so odrasli nekje v bližini, kot če so popolnoma pasivni in niso v stiku z otroki. Avtorica posebej izpostavlja nekatere načine vključevanja vzgojiteljic v igro, npr. vzgojiteljica lahko s spodbujanjem otroku pomaga rešiti problem, ki se je pojavil v igri; predlaga alternative, če je otrok želel stran od ideje in ne ve, kako naprej; vzpodbudi simbolno igro z jasnostjo in izdelanostjo vsebine in vlog; občasno poveže igro na način da pomaga začeti igrati vlogo v simbolni igri. Vsakokrat pa je vključevanje vzgojiteljice v igro odvisno od značilnosti otrok, njihove aktivnosti, situacije in ciljev igralske dejavnosti.

Anekdotski zapis primera kako se vzgojitelj vključi v prosto igro in nanjo vpliva

Ker se zavedam pomembnosti vloge vzgojitelja kot mentalno razvitejšega partnerja v igri otrok se skušam tudi sama večkrat vključevati v prosto igro otrok. Seveda to ne pomeni, da otrokom ne puščam proste igre ali da jo prekinjam, temveč jo spremljam in sledim njihovem delu in se v nekem kritičnem trenutku priključim, jo spodbudim, usmerjam naprej. Zapisani dogodek so je odvijal v skupini 4-5 letnih otrok.

Anekdotski zapis:

Čas: januar 2022

Ime otroka: deklica G

Starost otroka: 3 leta in 8 mesecev

Okoliščine: Prosta igra na igrišču s snegom

Opis dogodka:

Zapadlo je malo snega katerega smo izkoristili za igro na igrišču. Otroci so sneg najprej tipali, stiskali, ga teptali z nogami in metali v zrak z rokami. Nato je nekaj otrok prosilo, da bi imeli lopate. Odprla sem lopo in otroci so si izbrali lopate za igro. Z lopatami so zajemali sneg in ga metali na drugo mesto, ga teptali, grebli na kup,...

Deklica G: »Jaz bom snežaka naredila« in se ozirala okoli sebe. Iskala je primeren prostor, kjer bi lahko pričela z delom. »Kje ga naj nardim?« je rekla in pogledala proti meni in nato še k skupini otrok, ki je bila poleg nje.

Deček M: »Ja ne vem, kjer hočeš. Jst ti bom pomagu, prov?«

Deklica G: »Jst nočem, da se mi podre«.

Deček M: »Ja lej, tuki bi ga lahko« in začne na kup z lopato metati sneg.

Deklica G: »Pa tuki se bo takoj stopil k je sonce« in s pogledom še naprej išče primeren prostor, da bi začela z delom. Pri tem je videti že precej nejevoljna. Hodi sem in tja.

Pristopim k deklici in jo vprašam: »Kje pa mora snežak stati, da se ne stali hitro?«

Deklica G: »Ja ne vem, na soncu ne, k se mi je že enkrat ko smo ga nardile z mami.«

Jaz: »Ja, potem boš pa res morala razmisliti kje bi bil na igrišču primeren prostor.

Deklica G: »Ja sej sem rekla, da ne vem« in z lopato tolče po tleh.

Jaz: »A je na našem igrišču povsod sonce?«

Deklica G: Pogleda okoli po igrišču in reče: »Tam ga ni« in pokaže s prstom na predel kjer stoji miza s klopnicami in drevesa delajo senco.

Jaz: »Aha, tam je senca ja. Prav imaš, verjetno bo tam res boljši prostor in se bo snežak kasneje začel taliti kot na soncu.« Deklica steče tja in prične z ustvarjanjem snežaka.

Sledim ji in opazujem še druge otroke pri igri.

Deklica G me med dajanjem snega na kup pogleda in reče: »Tuki se pa ne bo topil al kaj si rekla?«

Jaz: »Rekla sem, da se ne bo tako hitro začel talit, ker sneg se tali. V kaj se pa spremeni, ko se tali?«

Deklica G: »Ja u vodo se spremeni«.

Priključi se ji deček M in ji pomaga. Reče ji: »Tuki se ne bo kmal porušu ne?«

Deklica G: »Ne bo se hitr talil, je rekla Ana. Na soncu se pa ful hitr več.«

Ustvarjanju se pridruži še nekaj otrok. Skupaj jim uspe narediti majhnega snežaka na mizi.

Slika 1: Ustvarjanje snežaka, Vir: Lasten

Komentar:

Deklica se je odločila, da bo iz snega naredila snežaka. Imela je že izkušnjo, da se na soncu snežak prej stali, saj sta ga z mamico enkrat na soncu že naredili. Pri pogovoru z vrstnikom je najprej uporabila besedo podrl, nato pa stopil. Opazila sem, da je postala precej nejevoljna, ker ni našla primerne prostora, kar se je kazalo v njenem tonu glasu in mimiki obraza. V igro sem se vključila tako, da sem pristopila k njej in jo vzpodbudila z vprašanjem, ki je v njej sprožilo razmišljanje in jo popeljalo do želene rešitve (našla je primeren prostor). Ob pogovoru se je seznanila z novim izrazom »staliti se«, ki ga je potem v pogovoru z vrstnikom uporabila tudi sama.

Pogovor z deklico sem uporabila kot nadaljnje načrtovanje za delo in sicer opazovanje taljenja snega. Otroci so naslednji dan opazovali ali je povsod na tleh še vedno sneg, kaj se dogaja s snežakom in kaj se dogaja, če dajo sneg v vodo (pozabljeni lonček prejšnjega dne v katerem je bila voda).

Zaključek

Vsak otrok se rad igra in s tem tudi uči. V spodbudnem učnem okolju je to učenje lažje in tudi bolj učinkovito. Otroke rada vodim v naravo, kjer so bolj sproščeni, komunikativni in si vedno ustvarijo bogato igro. Zanimivo je opazovati njihovo sodelovanje, komunikacijo in se v igro vključiti kadar me vanjo povabijo ali pa sama opazim, da bi bilo to smiselno in za njih iz razvojnega vidika pomembno. Predstavljen primer anekdotskega zapisa potrjuje pomembno vlogo vzgojitelja pri igri otrok kot jo opisujejo različni strokovnjaki. V njem se odraža odziv vzgojitelja, ki otroka v igri spodbuja, usmerja in popelje otrokovo igro naprej. Otrok ob tem doživlja občutek, da je viden, slišan in ima podporo. Do tega lahko pride le tako, da začne vzgojitelj o tem razmišljati, se v igro vključevati na različne načine in delovati v otrokovem tako imenovanem območju bližnjega razvoja, katerega pomen je poudarjal L.S. Vigotski.

LITERATURA

1. Bahovec, D. E., Bregar, G. K. idr. (2004). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
2. Bregant, T. (2007). *Nova spoznanja o razvoju možganov – 1.del*. Pridobljeno 8.8.2022. s <https://www.kclj.si/dokumenti/razvojnanevrologija.pdf>
3. Hohmann, M. in Weikart, P. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok*. Ljubljana: DZS.
4. Katalinič, D. idr. (2007). Ljubljana. *Sejemo, sadimo in raziskujemo že v vrtcu*. Zavod za šolstvo Ljubljana.
5. Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
6. Marjanovič Umek, L. in Zupančič M. (2001). *Teorija otroške igre*. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, *Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo* (str. 2). Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
7. Marjanovič Umek, L. in Kavčič, T. (2001). *Otroška igra*. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, *Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo* (str. 33). Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
8. Marjanovič Umek, L. in Lešnik Musek, P. (2001). *Igra v kurikulumu za predšolske otroke*. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, *Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo* (str. 128). Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
9. Zupančič, M. (2001). *Vloga odraslega v otrokovi igri*. V: L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, *Psihologija otroške igre* (str.108). *Od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut filozofske fakultete Ljubljana.
10. Wilson, R. (2008). *Nature and young children. Encouraging creative play and learning in natural environments*. Great Britain: MPG Books.

Prispevek objavljen v Reviji Realka (15.številk), 16.8.2022.

2.3. SPODBUJANJE SODELOVANJA MED OTROKI V GOZDU, Ana Gerjevič

Povzetek

V našem vrtcu že vrsto let spodbujamo in omogočamo veliko gibanja v naravi. Zadnja leta sledimo tudi prednostni nalogi, ki vključuje elemente gozdne pedagogike. Poleg vseh gibalnih izzivov, ki jih gozd kot prostor ponuja na vsakem koraku, smo v oddelku precej pozornosti namenili tudi razvijanju socialnih veščin in sodelovanju med otroki. V teoretičnem delu je predstavljeno socialno učenje v predšolskem obdobju in igra kot otrokova potreba. V praktičnem delu je predstavljenih nekaj dejavnosti, ki so bile izvedene z otroki v gozdu in so spodbujale sodelovanje.

Ključne besede: socialno učenje, sodelovanje, predšolski otrok, gozd

Abstract

Our kindergarten has been promoting and enabling frequent outdoor activities for many years. In the recent years, we have also pursued the priority of including forest pedagogy. In addition to all the challenges in motor development that the forest as a space has to offer, we have devoted a lot of attention to the development of social skills and cooperation in children. The theoretical framework in the thesis presents social learning in early childhood education and play as a child's need. The practical part examines several activities which were performed in the forest and which promoted cooperation in children.

Keywords: social learning, cooperation, preschool child, forest

Uvod

V letošnjem šolskem letu je bilo v homogen oddelek drugega starostnega obdobja vključenih 24 otrok. Skupina je bila zelo dinamična, prihajalo je do konfliktnih situacij, otroci so potrebovali veliko individualnega pristopa in so težje sodelovali med seboj. S sodelavko sva opazili, da so v naravnem okolju (gozd, travnik) bolj sproščeni, bolj motivirani za aktivnosti in prihaja do manj konfliktnih situacij. Načrtovali sva dejavnosti, ki so krepile socialno učenje in sodelovanje med otroki, saj sva želeli, da so otroci strpni in med seboj sodelujejo. Gozd se je izkazal za primeren prostor za doseganje najinega cilja saj z vsemi naravnimi materiali, ki jih ponuja nudi ogromno izzivov ravno na tem področju.

Socialno učenje v vrtcu

Področja otrokovega razvoja so med seboj tesno povezana in se dopolnjujejo. To pomeni, da razvoj na enem področju vpliva na razvoj drugega področja. Na socialni razvoj vplivajo spoznavni, zaznavni, gibalni, čustveni in govorni razvoj (Marjanovič Umek in Zupančič 2009). Otrok v predšolskem obdobju oblikuje odnose s člani svoje družine, vzgojiteljico, drugimi odraslimi in svojimi vrstniki. Prav v vrtcu pa otroci preživijo večji del dneva, kjer vsakodnevno vstopajo v različne socialne interakcije z vrstniki in odraslimi. Poleg načrtovanih dejavnosti, ki jih načrtujeta vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice, prikrita kurikuluma je pomembna tudi klima v oddelku. Kurikulum za vrtce (2004) vsebuje načela, katera mora vzgojiteljica upoštevati in jih zagotavljati. Načelo enakih možnosti in upoštevanje razlikosti med otroki zahteva da je nujno razumeti, da je vsak otrok človek zase in ima svoje individualne potrebe, ki jih je potrebno zagotavljati. Vsakemu otroku moramo zagotoviti enake možnosti na zanj najprimernejši način. Nekateri otroci potrebujejo več, drugi manj, vzgojiteljeva naloga pa je da mu omogoči napredek. Treba se je zavedati, da moramo otroku nuditi ustrezno okolje, ki mu bo omogočalo socialni razvoj. Otroci se v vrtcu učijo prilagajanja drugim otrokom, upoštevajo neformalna in formalna pravila, ter pridobivajo znanja pomembna za življenje. Učijo se oblikovati ustrezne odnose do avtoritete, zaposlenih in sovrstnikov. Sprejemajo in ponotranjajo dnevno rutino vrtca, v kateri sodelujejo, sprejemajo pomembne vloge in opravljajo določene naloge (Počkar idr., 2009). Benkovič (2011) navaja, da se v predšolskem obdobju otrok že zaveda, da v skupini deluje kot posameznik, ki je drugim podoben, vendar ga od njih ločijo nekatere lastnosti. Spoznava, da misli in čuti v določenih položajih podobno

in da posledice njegovih dejanj učinkujejo na druge tako, kot učinkujejo posledice dejanj drugih na njega samega.

Socialne spretnosti

»Socialne veščine so tista vedenja, ki spodbujajo pozitivno interakcijo z drugimi in okolico. Nekatere od teh vključujejo izkazovanje sočutja, sodelovanje v skupinskih dejavnostih, darežljivost, nudenje pomoči, sposobnost komuniciranja z drugimi in reševanje problemov« (Lynch in Simpson, 2010). Socialne spretnosti omogočajo socialno sporazumevanje, pri katerem smo sposobni hkrati upoštevati svoje in sogovornikove potrebe ter čustva, pri tem pa je zelo pomembno, da spoštujemo različnost, saj bomo le tako lahko zares uspešno sodelovali z drugimi (Turnšek, 2004b). »Otrok se socialnih veščin uči in jih razvija ob intenzivni udeležbi v igri, naloga vzgojiteljev oziroma strokovnih delavcev in drugih odraslih pa je, da ustvarjajo in omogočajo pogoje za komunikacijo med otroki« (Batistič Zorec, 2008, str. 24).

Pomen igre za otrokov razvoj

»Igra je spontana, ustvarjalna aktivnost, ki jo zasledimo v različnih obdobjih človekovega življenja, najbolj pa je prevladujoča prav v predšolskem obdobju. Otrok se igra zaradi zadovoljstva, ki mu ga nudi igra in ne zaradi zunanje prisile. Otroku ni pomemben končni rezultat, kot sam proces, uživanje in zadovoljstvo v igri« (Ružič in Buzeti, 2011, str. 170). Prav tako menita, da igra otroku omogoča, da spozna vrstnike, uči se soočanja z drugimi, pridobi si strpnost, tovarištvo, obzirnost, občutek za sodelovanje. Otrok se preko igre vživlja v razne vloge, ki jih opaža pri odraslih. Kaže čustva do njih bodisi pozitivna bodisi negativna. Pri igri je otrok udeležen s celo svojo osebnostjo. Pri otroških igrah ne gre samo za mehanično posnemanje, ampak za otrokovo udejstvovanje, pri katerem se uveljavlja njegova osebnost. Ker daje igra učinkovito pobudo za otrokov razvoj, ni priporočljivo, da bi otroku vsiljeval igre, ki so za razvoj neustrezne. Otrok se mora v igri čutiti sproščenega, svobodnega, kajti le svobodna igralna dejavnost pripravlja otroku veselje in pospešuje njegov razvoj (Ružič in Buzeti, 2011).

Igra in gozd

Ružič in Buzeti (2011) navajata, da je igra otrokova primarna dejavnost in je zanj življenjskega pomena, saj predstavlja njegovo potrebo in pogoj za optimalni razvoj. Pri igri ne gre za končni rezultat temveč za proces igre pri čemer je najbolj pomembno zadovoljstvo posameznika. Otroci se preko igre učijo, raziskujejo in uporabljajo svojo domišljijo. Otrok preko igre spozna svoje vrstnike, razvija strpnost in zmožnost sodelovanja. Turk (2014) navaja vsestranske pozitivne učinke igre in učenja v gozdu na otroka: krepí posameznikovo osebnost in samozavest, izboljšuje njegove socialne veščine, miselne in gibalne sposobnosti ter spretnosti. Tudi Györek je mnenja (2012), da se v gozdu krepijo otrokove socialne veščine. »V gozdu se namreč vzpostavijo drugačna razmerja kot v razredu ali igralnici. Otroci se v gozdu hitreje razporedijo v skupinice, ki morajo sodelovati, če želijo, da je aktivnost uspešna. Pri tem si zelo hitro razdelijo naloge in vsak najde svojo vlogo, glede na svoje želje in potrebe« (Györek 2012, str. 14). Gozd spodbudno vpliva na razvoj otrokove samozavesti in samozaupanja. Delo največkrat poteka v skupinah. Otrok se na tak način uči sodelovanja znotraj skupine in ob tem razvija socialne veščine. Vsak član skupine je pomemben in ima svojo funkcijo v skupini. Uspešno dogovarjanje in sodelovanje vodita k uspešno opravljeni dejavnosti, nalogi. Gozd na otroke vpliva zelo pomirjajoče, saj se med dejavnostmi pojavlja manj agresije in nestrinjanja. Pozitivno vpliva tudi na govorni razvoj. Okolje otroke spodbudi, da opisujejo videno, delijo svoje izkušnje, se pogovarjajo o stvareh itd. Opažajo, da ima predvsem velik vpliv pri otrocih, ki se po navadi držijo bolj zadaj, se ne izpostavljajo ter ne želijo deliti svojih izkušenj in mnenj. K daljši motivaciji in pozornosti pripomore to, da otrok ni samo poslušalec ampak je sam dejaven raziskovalec, ki s pomočjo svojih čutil zaznava svet okoli sebe (Györek, 2012).

Primeri, kako spodbujati socialno interakcijo med otroki in njihovo sodelovalno igro v gozdu

Otroci so radi zunaj na zraku, sami so dajali pobude, da bi šli v gozd in imeli so možnost sodelovanja, v kateri gozd gremo (obiskujemo namreč dva različna gozda). V gozdu so otroci poleg gibalnih in drugih sposobnosti razvijali socialne veščine in sodelovali z vrstniki na različne načine, ki jih spodaj tudi opisujemo.

Ustvarjanje slike v skupinah iz naravnega materiala

Po prebrani vsebini zgodbe »Želod za malico« so otroci poustvarjali z naravnim materialom v manjših skupinah. Samostojno so se razporedili v manjše skupine in opaziti je bilo, da so se lotili naloge na različne načine. Nekateri so začeli takoj z dogovarjanjem, kaj bodo naredili, v drugi skupini je bilo opaziti otroka, ki je začel sam z ustvarjanjem in so se mu ostali priključili in podajali predloge, kaj bi še dodali. V tretji skupini je prišlo do nesoglasja, saj je vsak želel narediti po svoje in so ob usmerjanju vzgojiteljice prišli do ideje, s katero so se vsi strinjali in skupaj nadaljevali delo. V četrti skupini je deklica dobila idejo, da ustvarijo vsak na svoj list in sestavijo zgodbo. V peti skupini je deček dal pobudo, da se primejo za roke in zbrcajo listje na pripravljeno podlago. Otroci so mu sledili in ko so na koncu predstavili delo ostalim otrokom, so povedali, da so ustvarili ogenj. Zanimivo je bilo opazovati otroke, kako se lotevajo reševanja izziva. V interakciji so se otroci urili v dogovarjanju z vrstniki, reševali so nestrinjanje, iskali so rešitve.

Slika 1: Skupno ustvarjanje slike, Vir: Lasten

Sodelovanje pri reševanju problema

Kadar smo z otroki prihajali v gozd, so otroci vedno občudovali hišico, ki je stala ob skalah. Domišljija je burila njihove glavice, saj so naštevili, da v hišici živijo zmaji, Palček, Muca copatarica. Ko smo se nekega dne zopet napotili v gozd, pa so ob prihodu otroci opazili, da hišica, ki je stala še prejšnji teden, ne stoji več.

Slika 2: Gradnja hišice, Vir: Lasten

In tudi palic, ki jih je bilo toliko, je ostalo le še nekaj. Le kaj se je zgodilo, kdo jo je podrl in zakaj, so se spraševali otroci. Morda jo je podrl veter, morda so jo podrli otroci, ki so se tukaj igrali ... En deček je predlagal, da naredijo hišico nazaj, da bo skratek spet lahko živel v njej. Kljub temu da so ostali otroci bili drugačnega mnenja, kdo vse v njej prebiva in so se v tem zelo razlikovali, so sledili dečku in začeli na kup nositi palice, veje in pričeli z gradnjo nove hišice. Pri tem so se dogovarjali, kako bodo palice postavili, kje bodo okna, kje vrata. Pomagali so si tudi tako, da so si delo razdelili (eni so iskali material, drugi gradili). Ker so bile skale precej visoke, je bilo nošenje debelejših palic, ki so jih našli, precej zahtevno in znašli so se pred izzivom. Kako spraviti palice na nižji predel? Reševanje problema so se lotili tako, da so trije otroci stopili vsak na svojo skalo

in si začeli palice podajati. Ob tem je bilo opaziti njihove nasmejane obraze, ki so kazali na zadovoljstvo ob najdeni rešitvi. Palice so se nekaterim zdele težke in so vmes prenehali z delom. V tem času so priskočili na pomoč drugi otroci, ki so z delom nadaljevali. S skupnimi močmi jim je uspelo narediti novo hišico, ki je bila

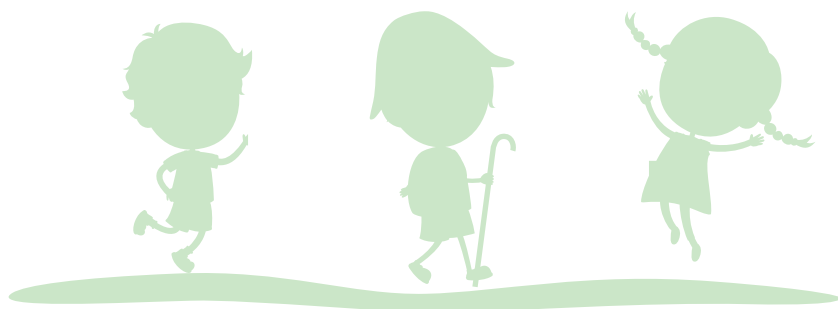
sicer manjša z večjimi luknjami, a narejena čisto po njihovih zmožnostih in ustvarjalnosti. Uspelo jim je, ker so sodelovali, se prilagajali, iskali rešitve in sledili skupnemu cilju.

Slika 3: Skupna izdelava torte za slavljencom,
Vir: Lasten

Skupno ustvarjanje torte za slavljenca

Ob praznovanju rojstnega dne so otroci ustvarjali skupno »torto« za slavljenca. Od otrok je terjala takšna vrsta zaposlitve ogromno potrpežljivosti, dogovarjanja in pogajanja. Otroci so začeli iskati material in ga nositi na kupček. Hitro se je pokazalo, kdo ima veliko idej, kdo se je pripravljen prilagoditi, kdo je vodja, kdo sledi, kdo išče detajle in jih dodaja. Tisti otrok, ki ni bil zadovoljen in je začel torto podirati, so ga drugi ustavili in ga prepričevali naj neha, da so se za torto trudili in deček je z dejanjem prenehal, saj je začutil, da imajo otroci prav. Otroci so bili na skupno izdelano »torto« ponosni in so bili ob rajanju okoli torte še posebno pazljivi, da je ne bi porušili.

Slika 4: Igra z daljnogledi, Vir: Lasten

Opazovanje drobnih živalic in igra z daljnogledi

Ob obisku gozda vedno srečamo kakšno žival, ki jo otroci z veseljem opazujejo. Tokrat smo se v gozd odpravili z namenom, da smo pozorni na drobna bitja, ki nas obkrožajo in jih opazujemo. Že v vrtcu smo se na raziskovanje pripravili, kjer smo ob jutranjem prihodu otrok izdelovali daljnogleda za raziskovanje. Seveda vsak otrok ni izdelal svoj daljnogled, ampak so jih nekaj izdelali s skupnim sodelovanjem. Dogovorili smo se, da si bodo pripomočke za opazovanje med seboj posodili. Nekaj otrok je takoj reklo, da ne bo posodilo svojega izdelka. Zelo jezen in razočaran je bil tudi en deček, ker je prišel v vrtec tik pred zajtrkom in ni imel daljnogleda. Z otrokom sem se pogovorila in tudi sam je potem, ko se je pomiril, povedal ostalim otrokom, kako se danes počuti in zakaj je slabe volje. Večina otrok je njegovo stisko razumela, ena deklica je takoj ponudila svoj daljnogled, nekaj otrok mu je zatrjevalo, da bo dobil daljnogled v gozdu. Že med samo potjo do gozda so si otroci na tistih delih poteh, kjer so lahko prosto hodili in tekli, izmenjavali daljnogleda. Njihovo sodelovanje se je prav tako nadaljevalo v gozdu, kjer so si pripomočke izmenjavali in se celo dogovarjali, kdo jih bo nosil po poti nazaj do vrta. Otroci so dokazali, da se znajo dogovoriti, upoštevati pravila in se zmorejo živeti v občutke drugega.

Petje pesmi ob spremljavi gozdnih pripomočkov

Kadar se otroci v gozdu utrudijo, se radi usedejo na skale, debela in šore. Takrat večkrat dajo pobudo za petje različnih pesmi. Da je petje bolj zabavno, okoli sebe poiščejo pripomočke, s katerimi petje pesmi spremljajo. Ker je pobud veliko, vsi pa se ne strinjajo, katero pesem bi zapeli, se otroci razdelijo v manjše skupine. Pesem pojejo in spremljajo z udarjanjem palic, kamni, storži tisti otroci, kateri so si izbrali enako pesem. Ostali otroci so poslušalci in nato se vloge zamenjajo. Otroci ob tem komunicirajo, iščejo vrstnike s podobnimi željami, sodelujejo, spoznavajo da so si v nekaterih stvareh različni, se učijo poslušanja in strpnosti.

Slika 5: Petje pesmi v skupinah in spremljanje petja z naravnimi pripomočki, Vir: Lasten

Zaključek

Socialne veščine otroci razvijajo vsakodnevno preko različnih izkušenj. Prav gotovo je tudi okolje tisto, ki lahko na to vpliva spodbudno. Gozd nudi prostor z naravnim materialom, ki kar kliče po skupni igri, kjer je otrok aktivno vključen v procese dogovarjanja, sklepanja kompromisov in prilagajanja. To smo ugotovili tudi pri naših obiskih gozda, kamor smo radi zahajali. Otroci so se v njem dobro počutili, bili so bolj nasmejani in sproščeni, prihajalo je do manj konfliktnih situacij, kar je prav gotovo pripomoglo k temu, da so bili bolj pripravljeni na aktivno sodelovanje. Pri dejavnostih, kjer je bilo potrebno sodelovati, da bi dosegli skupni cilj, so se med seboj pogovarjali, dogovarjali, iskali rešitve, opisovali svoje občutke. Seveda se je kdaj tudi zgodilo, da kakšen otrok ni želel sodelovati. Takrat sva s sodelavko izkoristili priložnost, da sva otroku prisluhnili, mu dali možnost, da svoje občutke ubesedi, izrazi in sva spoštovali njegovo voljo. Večkrat se je izkazalo, da je otrok opazoval igro drugih otrok in se potem priključil igri v nekem trenutku, ko je začutil, da lahko nekaj doprinese k tistemu, kar delajo in za kar se trudijo njegovi vrstniki. Dejavnosti, ki so spodbujale sodelovanje med otroki, je bilo izvedenih veliko, tako v gozdu kot med samo pripravo za odhod v gozd in med potjo do gozda. Predstavila sem tiste, za katere menim, da so nekako najbolj zaznamovala letošnje šolsko leto in so ravno preko teh izkušenj otroci največ pridobili. Menim, da je učenje sodelovanja izredno pomembno že v predšolski dobi, saj otroci pridobivajo dragocene izkušnje za kasnejše življenje.

LITERATURA

1. Batistič Zorec, M. (2008). *Socialne interakcije v vrtcu z vidika subjektivnih teorij*. V: Čas, M. (Ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Zbornik. Ljubljana: Supra.
2. Benkovič, B. (2011). *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka*. V: Željeznov Seničar, M. in Šelih, E., (Ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka* (str. 7–13). Zbornik. Ljubljana: Mib.
3. Györek, N. (2012). *Povabilo v gozd srečnih otrok. Evalvacijsko poročilo s priporočili za pedagoške delavce*. Kamnik: Samozaložba. Pridobljeno s https://issuu.com/povabilogozd/docs/povabilo_v_gozd_sre_nih_otrok

4. Kurikulum za vrtce. (2004). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
5. Lynch, S. A., in Simpson, C. G. (2010). *Social Skills: Laying the Foundation for Success. Dimensions of Early Childhood*, 38, 3–12.
6. Marjanovič Umek, L., in Zupančič M. (2009). *Razvojna psihologija* (str. 363–380). Ljubljana: Rokus.
7. Počkar, M., Andolšek, S., Popit, T., in Barle, A. (2009). *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: DZS.
8. Ružič, M., in Buzeti, M. (2011). *Pomen igre za socialni in čustveni razvoj otroka. V: Željeznov Seničar, M. in Šelih, E., (Ur.), Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka* (str. 170–173). Ljubljana: Mib.
9. Turnšek, N. (2004). *Vrtec in šola kot vključujoča skupnost. V: E. Dolar Bahovec in K. Bregar Golobič (ur.) Šola in vrtec skozi ogledalo* (str. 192–198). Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Prispevek objavljen v reviji Realka (13.številk), 22.7.2022.

2. 4. GIBANJE V POVEZAVI Z VSEMI KURIKULARNIMI PODROČJI, Kristja Robek

Povzetek

V prispevku bom predstavila pomen gibanja za otroke in kako v našem vrtcu preko celotnega leta skrbimo za gibalno aktivnost otrok. Na strokovnih aktivih enot strokovni delavci mesečno načrtujemo dejavnosti na prostem. Te so vedno gibalne in v povezavi še z enim kurikularnim področjem. Kar je še dodatna vrednost – dejavnosti so izvedene zunaj. Pomen gibanja poudarimo tudi konec šolskega leta, ko na ravni celotnega vrtca organiziramo skupno športno prireditev na prostem, za vse družinske člane.

Ključne besede: kurikulum gibanje, otrok, sodelovanje.

Movement in connection with all curricular areas - Abstract

In this article, I will present the importance of movement for children, and how we take care of a child's physical activities throughout the year at our kindergarten. Professional workers plan outdoor activities on a monthly basis. These activities are always physical and linked with another curricular area, which is an added value - the activities are carried out outside. We also emphasize the importance of the movement at the end of the school year, when we organize a collective outdoor sports event for all family members.

Key words: movement, curriculum, child, cooperation.

Uvod

Kurikul ima že med svojimi načeli zapisano horizontalno povezovanje, ki pravi, da povezujemo dejavnosti različnih področij dejavnosti v vrtcu (Kurikulum za vrtce, 2007). Ker imajo otroci v sebi naravno potrebno po gibanju, je to področje tisto preko katerega lahko dosegamo dobre rezultate tudi na drugih področjih kurikula oziroma razvoja. Pri tem je pomembno, da odrasli otrokom omogočamo proste gibalne trenutke in gibalne dejavnosti, ki so skrbno načrtovane ter povezane z ostalimi področji kurikula. Glede na to, da je gibanje področje, ki najbolj podpira učenje otrok, moramo poskrbeti, da je gibanje del vsakdana.

Gibanje in igra

Potrebi po gibanju in igri sta primarni otrokovi potrebi (Kurikulum za vrtce 2007, str.25), zato naj vrtec otrokom vsakodnevno omogoči in jih spodbuja, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem spoznajo in razvijejo gibalne sposobnosti ter usvojijo nekatere gibalne koncepte oziroma sheme.

Gibalne dejavnosti naj bodo take, ki spodbujajo gibalni razvoj in hkrati omogočajo učenje tudi na ostalih področjih ter spodbujajo sodelovanje med otroki. Otroci so najbolj motivirani, če so gibalne dejavnosti pripravljene kot igra. Kot vsaka igra, je tudi gibalna igra dejavnost, ki je notranje motivirana, svobodna in odprta ter za otroke prijetna (Otrok v vrtcu 2001, str.75). Ko se otrok igra se hkrati tudi razvija in uči. Tudi v kurikulumu je poudarjen pomen igre (Kurikulum za vrtce 2007, str.19); otroška igra je tista dejavnost, ki na najbolj naraven način združuje temeljna načela predšolske vzgoje in je v primeru, da je opredeljena dovolj široko v smislu preseganja svoje vpetosti v t.i. akademski ali razvojni pristop v predšolski vzgoji, razumljena kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju.

Otrokom ponudimo raznolike zaposlitve, da lahko krepimo njihov celotni razvoj. Kot navajajo v *Otrok v vrtcu*, priročniku h kurikulumu za vrtce (2001, str.57), so v predšolskem obdobju posamezna področja otrokovega razvoja – telesno, gibalno, spoznavno, čustveno in socialno – tesno povezana. Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja, izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi ter gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah.

Gibalne dejavnosti v vrtcu

Na ravni celotnega vrtca smo si že pred leti zadali cilj, da bomo z otroki vsak dan zunaj in da bomo poskrbeli za vsakodnevno gibanje. To smo želeli še nadgraditi, zato smo na strokovnih aktivih, katere izvajamo po starostnih obdobjih, določili še izvajanje gibalnih dejavnosti, ki spodbujajo sodelovanje več skupin hkrati in so povezane tudi z ostalimi kurikularnimi področji, saj imamo na ravni celotnega vrtca zadana dva cilja: aktivno učenje otrok v spodbudnem učnem okolju ter razvijanje socialne zmožnosti in povečanje sodelovanja med otroki.

Prvi cilj, ki ga želimo kot vzgojiteljji znotraj skupine doseči je ta, da otrokom gibalne minute in gibanje na prostem predstavimo kot del dnevne rutine. Ko vzgojiteljji otrokom že od začetka ponujamo dnevne gibalne izkušnje na prostem, pridemo do tega, da otroci sami pričnejo spraševati kdaj bo čas za odhod ven in kje se bomo igrali. Vzgojiteljice smo opazile, da je otrokom tudi v deževnem vremenu odhod na prosto v veselje.

Strokovne delavke skupne dejavnosti načrtujemo mesečno na aktivu enote. Pri načrtovanju imamo že na začetku v mislih, da bodo gibalne dejavnosti podpirale tudi sodelovanje in nudenje medsebojne pomoči. Ker je otrok 64 (starih od treh let pa vse do vstopa v šolo), jih razdelimo v šest skupin. Vsak otrok dobi naključno barvo etikete, ki si jo nalepi na gornje oblačilo. Tako pridejo skupaj otroci, ki se sicer mogoče še ne poznajo dobro med seboj in dobijo priložnost sodelovati med sabo. Preko barvnih etiket otroci vedo kdo paše skupaj, starejši otroci se pomagajo mlajšim otrokom orientirati znotraj širšega zunanjega okolja. Otroci krožijo tudi med vzgojiteljicami in različnimi dejavnostmi.

Primeri skupnih gibalnih dejavnosti na prostem:

- Gibanje v povezavi z naravo: urejanje igrišča (lopatanje mivke, grabljenje listja, pobiranje kamnov, sortiranje igrač v uti, nabiranje suhih vejic), štafetne igre z naravnim materialom (podajanje buče, prevažanje storžev, rušenje koruze, ciljanje s krompirjem, igra s slamo, nošenje kostanja z žlico), igre z vodo (prenašanje vode v vedru, met žoge v posodo napolnjeno z vodo, izdelovanje potočka v peskovniku), čistilna akcija v okolici vrtca, hoja in tek po listju, odtisi v sneg, krožna igra na temo Vrtničkanje na prostem ali Od pridelka do izdelka.
- Gibanje v povezavi z umetnostjo: rajalne igre, ples ob glasbi, Kiparjenje s snegom, igranje na improvizirane instrumente ob pesmi, vaje ritma z naravnim materialom.
- Gibanje: poligoni, igra na snegu (oblikovanje kep, iskanje biserov, drsanje po ledu, skakanje z višine v sneg, dričanje po snegu z lopatami).
- Gibanje v povezavi z matematiko: razvrščanje igrač, razvrščanje naravnih materialov, razvrščanje živih in neživih reči na igrišču, postavljanje stolpčnih diagramov iz mivke, štetje s pomočjo kamnov.
- Gibanje v povezavi z jezikom: sestavljanje črk iz naravnega materiala, poimenovanje predmetov in iskanje rim v naravi.

Ker je v našem vrtcu razpon otrok od tretjega do šestega leta, od samega vstopa v vrtec poudarjamo, da starejši otroci pomagajo mlajšim. Pri skupinskih gibalnih dejavnostih smo zaposleni opazili, da otroci sami prepoznajo kdaj nekdo potrebuje pomoč. Predvsem so si nudili pomoč pri enostavnih gibalnih zaposlitvah, medtem ko so pri matematičnih zaposlitvah otroci zaposleni s svojo miselno aktivnostjo in v večini rešujejo le svojo nalogo.

Zaposleni smo prišli do zaključka, da s skupno zastavljenim ciljem lažje načrtujemo, več sodelujemo med sabo na ravni tima in v enoti, med seboj si izmenjamo več izkušenj, pripravljamo več raznolikih dejavnosti ter otrokom pustimo več možnosti za aktivno učenje, zaposleni smo se naučili biti boljši motivatorji in moderatorji pri otrokovem učenju preko gibanja in raziskovanja na vseh ravneh.

Igralno gibalni dan za vse: v želji, da bi gibanje bilo v veselje vsem, za zaključek vsakega šolskega leta, na ravni celotnega vrtca organiziramo skupno prireditev na prostem. Zaposleni v naravnem okolju pripravimo več dejavnosti z naravnim materialom, ki spodbujajo sodelovalno gibanje med otroki in starši. Izkazalo se je, da je otrokom v veselje vsak izziv, medtem ko nekateri odrasli potrebujejo veliko več spodbude za gibalno aktivnost. Pa vendar na koncu zmaga želja po igri, smehu in sodelovanju družine.

Zaključek

Za dober razvoj in igrivo učenje otrokom omogočimo čim več gibanja na prostem, izkoristimo zunanje okolje, ki nam omogoča učenje na vseh ravneh. Zaposleni smo prišli do zaključka, da se otroci hitreje učijo preko gibanja, zato je prav da tudi s svojim zgledom in z lastno navdušenostjo dajemo otrokom vzgled za preživljanje časa v naravi. Zakaj naravno okolje? Ker gibanje na prostem ni dobro samo za telesni razvoj. Otroci hkrati gradijo spoštljiv odnos do narave, v naravnem okolju si otroci želijo med seboj podeliti čim več novih odkritij in spoznanj. Prav tako so tudi večkrat primorani sodelovati in si nuditi pomoč. Sodelovanje in osebna rast pa s takim delom raste tudi med zaposlenimi v vrtcu.

LITERATURA

1. Kurikulum za vrtce (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Otrok v vrtcu: priročnik h kurikulumu za vrtce (2001). Maribor: Obzorja.

Prispevek je bil objavljen v Zborniku XIV. Mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Italija, Velika Britanija) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2021 - Sodobni izzivi vrtca, 1.4.2021

2. 5. OKOLJSKA VZGOJA JE LAHKO ZABAVNA!, Claudia Uhan

Povzetek

Spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave je pomembno učiti že otroke, saj moramo dandanes vsi skupaj ohranjati našo naravo, preden bo prepozno. Z opravljanjem aktivnosti, ki prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja, je zagotovljeno, da bo skrb za okolje postala samoumeven del otrokovega vsakdana. Načini za

posredovanje tega znanja in motivacije za izvajanje teh aktivnosti pa se lahko razlikujejo. Kako okoljska vzgoja lahko postane zabavna in kako so nam tu v pomoč lutke bom predstavila v jedru članka.

Ključne besede: lutke, ločevanje odpadkov, ekologija, Bojko Konzerva

Okoljska vzgoja

»Življenje otrok postaja vedno bolj odtujeno od narave, zato otrok in narava morata ponovno postati prijatelja. Otrok doživlja okolje z vsemi svojimi čuti. Le tisto, kar bo odkril (spoznal) z veseljem, mu bo priraslo k srcu. Le za tisto, v čemer bo spoznal vrednost, bo pripravljen prevzeti odgovornost. Le tisto, kar bo ljubil, si bo želel ohraniti« (Menih, Srebot, 1997:6).

Med načeli okoljske vzgoje je potrebno izpostaviti naslednje:

- »Narava je skupna dediščina človeštva;
- Naša dolžnost je varovanje in izboljšanje kakovosti okolja;
- Strogo je treba skrbeti za razumno in varčno uporabo virov;
- Vsak posameznik kot potrošnik lahko prispeva k zaščiti okolja.«

(Lepičnik-Vodopivec, 2006, str. 41)

V zadnjem letu smo lahko veliko slišali tudi o zagovornici ekocentrične etike mlade podnebne aktivistke Grete Thunberg, ki je po celem svetu dvignila kar nekaj prahu na to temo.

Katja Štok je za MMC RTV SLO zapisala: »Greta se je odločila, da bo začela protestirati po tem, ko so lani poleti dobršen del Evrope zaradi podnebnih sprememb zajeli hudi gozdni požari. Mnogi so le nemočno spremljali podobe ognjenih zubljev, ki so pod seboj goltali hektarje gozdnih površin, tudi na Švedskem. Takrat 15-letna Švedinja se je po vzoru učencev iz šole Parkland na Floridi v ZDA, ki so protestno zapustili šolske klopi, saj so tako protestirali proti uporabi nošenja orožja v šolah, tudi ona odločila protestirati z izostankom od pouka [...] Poleg svetovne pozornosti (za svoja prizadevanja je prejela številne nagrade, letos je nominirana tudi za Nobelovo nagrado za mir) je še pomembnejše to, da je prodrla v krvni obtok družbe; svojo generacijo je seznanila s skrb vzbujajočo oceno znanstvenikov, da bo človeštvo s trenutno hitrostjo onesnaževanja Zemljo čez približno dvanajst let pripeljalo pred vrata nepovrata. Zgodil pa se je še en pomemben trenutek; sprožil se je vzvod informiranja od spodaj navzgor, kar pomeni, da so prvič v zgodovini začeli otroci, pa čeprav o okoljevarstveni temi, izobraževati svoje starše« (Štok, 2019).

Seveda se v vrtcu ne bomo pridružili protestom, otrokom pa lahko ekološko zavest razvijamo preko različnih dejavnosti in literarnih vsebin. S sodelavcem sva za skupino 4-6 let iskala načine, kako lahko otroke na zabaven način spodbudiva k razmišljanju o ločenem zbiranju odpadkov in naučiva pravilnega razvrščanja v zabojnike. Kot motivacijsko sredstvo za podajanje okoljevarstvenih vsebin sva uporabila lutko. Odločila sva se, da bova izdelala posebno lutko samo za ta projekt in to uporabila poleg skoraj vsakodnevno prisotne skupinske lutke Polža Slinka. Vsak od naju bi uporabljal eno lutko. Jaz bi z lutko Polžkom Slinkom postavljala raziskovalna vprašanja, otroci in druga lutka pa bi na to odgovarjali. Ker ima sodelavec globok glas in

Slika 1 in 2: Bojko Konzerva

se zna tudi pošaliti, sva se odločila za lik razbojnika. Lutko sem izdelala popolnoma iz odpadnih materialov, v velikosti otroka. Trup lutke je velika konzerva iz vrtčevske kuhinje, na katero sem pritrdila glavo iz gobe s klobukom in lutko oblekla v stara otroška oblačila, obula v čevlje in trup napolnila s peno. Za roke sem uporabila rokavice in ena je bila narejena tako, da je lahko vzgojitelj dal roko v rokavico in imel s tem tudi možnost, da se rokuje in kaj pobere. Glava je bila mimična in zaradi vsega tega je lutka delovala precej živo. Poimenovala sva jo Bojko Konzerva.

V večini slovenskih vrtcev se tudi izven takšnih projektov vsakodnevno trudimo, da proizvedemo čim manj odpadkov, ki jih ločeno zbiramo v oddelkih. Odpadne materiale uporabimo tudi za ustvarjanje, izdelovanje didaktičnih pripomočkov in sredstva za gibalne ure in igre (časopisni listi, jajčka presenečenja...). Večkrat letno organiziramo zbiralne akcije odsluženega papirja, ves čas imamo na hodnikih ločevalne koše za prazne tonerje in kartuše ter iztrošene baterije. Skupaj z otroki skrbimo za urejenost okolice naših vrtcev in v ta namen organiziramo tudi čistilne akcije. Ozaveščamo otroke in starše tudi o smislu in možnostih zmanjšanja uporabe plastičnih vrečk. Praznujemo dan Zemlje, dan vode in teden mobilnosti. Vse našete dejavnosti je možno seveda izvesti na zanimiv in zabaven način (Vrtec Ciciban Novo mesto, 2019).

Projekt »Bojko Konzerva«

Metoda dela: razvijajoči projekt

Področje: Narava povezana z umetnostjo in jezikom

Globalni cilji:

- razvijanje naklonjenega, spoštljivega in odgovornega odnosa do žive in nežive narave,
- spodbujanje različnih pristopov k spoznavanju narave,
- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti,
- spodbujanje jezikovne zmožnosti (artikulacija, besednjak, besedila, komunikacija itn.).

Cilji:

- Otrok odkriva, da živa bitja iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj oddajajo in da je življenje odvisno od drugih bitij in od nežive narave. Seznanitev s posledicami kopičenja odpadkov za okolje in zdravje.
- Otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja. Razvijanje predstave o nastajanju odpadkov ter pomenu in možnosti njihove predelave. Navajanje na pravilno in aktivno ločevanje odpadkov.
- Doživljanje umetnosti kot del družabnega in kulturnega življenja.
- Negovanje in razvijanje individualnih ustvarjalnih potencialov v fazah doživljanja, zamišljanja, izražanja, komuniciranja in uveljavljanja na področju umetniških dejavnosti.
- Otrok doživlja verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja problemov. Otroci aktivno sodelujejo v pogovoru in pridobljeno znanje vključijo v reševanje problemov, npr. glede zmanjševanja količine odpadkov.
- Otroci osvajajo nove pojme na jezikovnem področju (odpadki, organski odpadki, embalaža, ekološki otok...).

Vloga odraslih:

- Poudarek na projektne delu, ki nastaja spontano ob aktivni interakciji otrok in vzgojitelja; vzgojitelj delo le usmerja.
- Lutko vključujeva tako načrtovano kot tudi spontano v vsakodnevne dejavnosti in dnevno rutino. Lutko igrava oba, odvisno od dogovora. Izkušnje in pripovedi lutke ter zgodbe o lutki sami si izmenjujeva tako, da ima lutka le eno verodostojno zgodbo.
- Skrbiva za primerno participacijo otrok.
- Otrokom daja možnost vloge učitelja. Otroci naučijo lutko kar znajo, lutka pa njih spodbudi z vprašanji k iskanju odgovorov o tistem, česar še ne znajo. Prednost učenju pred poučevanjem. Če želimo, lahko preko lutke usmerjamo otroke k določenim dejavnostim, vendar je pomembno pustiti odprte poti idejam otrok. Lutka naj bo v vlogi nekoga, ki je neveden, neizkušen in potrebuje nasvet ali pomoč. Otroke naj veliko sprašuje, jih prosi za nasvete ali pomoč pri težavah. Bistveno je, da zna strokovni delavec, ki lutko igra, pri tem dobro improvizirati in se prilagoditi na različne odzive otrok. Da lutka »oživi«, mora strokovni delavec ves čas gledati lutko in ne otroka. Otroka gledamo torej preko lutke, ker drugače lutka »izgubi življenje«.
- S sodelavcem skupaj načrtujeva, izvaja in reflektirava izpeljane dejavnosti in načrtujeva nove poučne ali zabavne dogodivščine Bojka Konzerve.
- Zapisujeva in snemava izjave, zgodbe in pesmi otrok o Bojku ter fotografirava celotni proces projekta.

Dejavnosti v različnih stopnjah projektne dela

Načrtovanje projekta

- Izdelava primerne lutke in zapis zgodbe za interaktivno lutkovno igro.
- Zbiranje odpadnega in naravnega materiala s pomočjo staršev za obogatitev igralnih kotičkov in ustvarjalnega kotička.
- Ustvarjanje z odpadnim materialom v manjših skupinah v okviru sodelovalnega učenja.
- Motivacija/uvod v projekt z ročnima lutkama Polžek Slinko in razbojnik Konzerva.

Izhodiščna vprašanja: Zakaj imamo smeti? Kako zmanjšati smeti? Zakaj je pomembno ločevati odpadke? Kaj vse lahko naredimo iz smeti?

Slika 3: Prihod v skupino

Slika 4: Bojko se uči razvrščanja in pospravljanja

Strokovna delavca sva staršem razdelila sezname potrebnih odpadnih in naravnih materialov in pri zbiranju teh ocenila njihovo uporabnost, tehnično varnost in večino razkužila. Zbrali smo raznolike materiale za vse kotičke. Veliko teh materialov sva otrokom dala na voljo v ustvarjalni kotiček. Po teh so lahko otroci posegali v času proste igre in aktivnega počitka, jih lepili, barvali, rezali, razvrščali, ali se z njim igrali. Poleg spodbujanja kreativnosti, so otroci osvojili fino-motorična znanja in pridobili neposredno znanje o različnih materialih.

S prednostno uporabo odpadnih in naravnih materialov pred novimi pri ustvarjanju, smo zmanjšali uporabo in nakup novih materialov in s tem tudi novih smeti. Uporaba odpadnih materialov je bila tudi zelo koristna pri obogatitvi proste igre v igralnih kotičkih: Frizer, Trgovina, Kuhinja, Pisarna. Otroci so tudi v času proste igre pričeli spontano iz prinesenega materiala graditi gradove in hiše. Zbrane odpadne materiale pa sva potrebovala tudi za različne dejavnosti in igro z razbojnikom.

Širitev projekta na druga področja kurikulum:

Preko lutke je bilo možno poleg ekološke vzgoje vključiti še druge teme, zato sva ponudila v času projekta tudi interaktivne lutkovne igre z Bojkom Konzervo na teme kulturno vedenje, zdravo in varno življenje (zdrava prehrana, gibanje), osebna higiena, prijateljstvo, ljubezen, sprejemanje drugačnosti, slikanje, petje pesmi, štetje, pripovedovanje zgodb...

Izvedba projekta in prihod Bojka Konzerve

Želela sva, da prihod Bojka v našo skupino doživijo vsi otroci, zato sva morala kar nekaj dni počakati, da so bili vsi prisotni.

Pred prihodom Bojka smo izvedli še sodelovalno učenje z zbranimi odpadnimi materiali. V vseh skupinah je večina prijateljsko sodelovala in uspešno zaključila nalogo. Skupine so si zadale teme grad, hiša, vesoljska ladja in raketa. V celotnem procesu so vidno uživali.

Potem je končno prišel dan, da se nam pridruži Bojko. Polžek Slinko, ki sem ga igrala jaz, je otrokom v krogu začel pripovedovati zgodbo o svojem izletu pod Gorjanci, da je prilezel mimo neke zanemarjene, zaraščene hiše, poleg katere je bil potoček, v katerem je plavalo ogromno smeti. Nobena rožica tam ni hotela več cveteti in tudi mravlje tam niso več želele živeti. Vseposvoda je bilo polno odpadkov. In polžek je videl, da je te nekdo metal čez okna in vrata hiše. Ker je Polž želel spoznati tega nepridiprava, je potrkal na njegova vrata, ga podučil zakaj to tako ne gre in se nazadnje z njim spoprijateljil. Polžek je razbojnika povabil, da si ogleda kako čisto in lepo urejeno je v skupini Polži in da se lahko pride k nam naučit ločevanja odpadkov, zdravega življenja in kulturnega obnašanja. V tem trenutku so začele iz našega »lesenega gradu« v igralnici leteti smeti v naš pogovorni krog. Otroci so bili zelo presenečeni, ker niso vedeli, da se je nekdo skrival v »gradu«.

Spoznali so Bojkota in bili od vsega začetka navdušeni. Bojko se najprej ni znal primerno obnašati (vrtal je po nosu, plesal je na stolu, preklinjal (»tristo počenih pločevink«), nagajal je otrokom), zato je moral Polžek Slinko kar malo »zaropotati«, drugače bi moral Bojko zapustiti igralnico. Moral je tudi pospraviti in pravilno ločiti igrače in smeti, ki jih je razmetal v naši igralnici. Pri tem so otroci že spoznavali, da imajo urejeni prostori in lega predmetov določen namen.

Potem nam je Bojko povedal svojo zgodbo. V svojem bivšem domu je vse tako razmetal, umazal in zasmetil, da nima več kje spati in živeti. Otrokom se je zasmilil in povabili so ga, da nekaj časa ostane pri nas in spi na ležalniku v igralnici (to so otroci sami predlagali).

Tako je Bojko začel živeti pri nas. Veliko stvari še ni znal in marsikaj je počel narobe, zato smo ga morali ogromno naučiti, da je lahko ostal pri nas, npr. štetja, vljudnostnih izrazov itd..

Osnovna raziskovalna vprašanja v povezavi z ekologijo smo v naši skupini seveda zastavili prek Bojka. Tako so ga otroci naučili pravilnega ločevanja odpadkov znotraj naše igralnice in vrta, odšli pa tudi z njim peš do zabojnikov za ločevanje odpadkov. Tam sva s sodelavcem prebrala kaj piše na zabojnikih. Z Bojkom smo

potem pravilno ločili različne odpadke, ki smo jih imeli s seboj in jih vrgli v za njih namenjene zabojnike. Z otroci je Bojko razmišljal tudi o varovanju narave in o tem, kako bi lahko zmanjšali število odpadkov. Vedno sva počakala kakšne ideje in rešitve bodo našli otroci, preden sva midva kot vzgojitelja sama poučevala otroke. Ko je otrokom na določenem področju znanja zmanjkalo, so se s spodbudo preko Bojka (rekel je npr. »Ja kdo bi pa to vedel?«) obrnili na naju in želeli odgovor ali pomoč.

Otroci so z Bojkom spoznavali tudi smisel recikliranja in ločevanja odpadkov preko ogleda zanimivih projekcij in posnetkov o recikliranju in o tem, kako je naša narava ogrožena zaradi kopičenja smeti. Ker razbojnik nima veliko denarja, se pa rad igra in ustvarja, je razmišljal skupaj z otroci, kaj bi vse lahko iz odpadnih materialov izdelali.

Slika 5: Ločevanje odpadkov

Z Bojkom so otroci ugotovili, da odpadni materiali niso samo za v smeti, temveč se da iz njih ogromno narediti in ustvariti ter celo z njimi telovaditi. Na sredino telovadnice smo stresli različne odpadne materiale (plastenke, škatlice in jajčka presenečenja), ki so jih otroci prinesli od doma. V koše ali zabojnike, ki so bili nastavljeni po kotih igralnice, smo razvrstili oz. ločili embalažo glede na njen material. Do smetnjaka za določeno embalažo so morali otroci in Bojko priti na poseben način, npr. s poskoki po eni nogi do smetnjaka, s škatlicami v rokah, ali se plaziti do smetnjakov za jajčka. Otroci so želeli večkratno ponovitev te igre.

Nekajkrat je Bojko otroke presenetil tako, da so se razburili zaradi njegovega obnašanja in ga okregali. Tako je enkrat, ko so bili otroci na igrišču, posegel po njihovi malici in eno mizo čisto zapackal, zasmetil in polil, pa nič za seboj pospravil. Otroci so bili zgroženi in zahtevali od Bojka, da vse pospravi za seboj. Nekateri so mu sami od sebe tudi pomagali pospraviti. Otroci so potem v naslednjih dneh vedno obtožili Bojka, če je bilo kaj razmetano, vendar so ga nekateri otroci začeli tudi braniti, češ, da ne more biti Bojko vedno vsega kriv.

Slika 6, 7 in 8: Bojko telovadi

Slika 9: Skrb za zdravje

Slika 10: Red mora bit

Nekega dne se je Bojko poškodoval in otroci so bili njegovi zdravniki. Vse te dejavnosti z otroci je sprožil večinoma Bojko tako, da je zastavil kakšen problem in prosil otroke, da mu pomagajo. Tako je npr. motiviral otroke, da so mu spontano zapeli lastno izmišljeno pesmico. Rekel jim je, da je žalosten, ker obstaja toliko pesmic o pikapolonicah, metuljčkih in polžih, samo o njemu ni še nobene. Nekaj otrok mu je pogumno zapelo in spesnilo spontano pesmico zanj. Bojko je bil presrečen. Spet drugič je povedal otrokom, da si je med vikendom ogledoval slikanice v knjižnem kotičku Malček Bralček in da je našel o vseh drugih zgodbice in slike, samo o sebi ne. Tudi on si želi imeti slikanico o sebi. Otroci so mu z veseljem pomagali in vsak je zanj izdelal eno slikanico. Vsak otrok je povedal ob svojih risbah tudi svojo zgodbo o Bojku, ki sva jo posnela z diktafonom. Zgodbo sva zapisala tudi v otrokovo slikanico. Drug dan si je zaželel imeti tako lep portret, kot ga je imel včasih v svojem bivšem domu. Sliko je imel obešeno nad štedilnikom, a jo je po nesreči popackal z golažem. Otroci so mu z veseljem pomagali narisati nov portret.

Slika 11: Slikanica za Bojka

Slika 12 in 13: Bojka slika

Z Bojkom smo imeli tudi kar nekaj sodelovanja s sosednjimi skupinami, ki so ga videli in spontano spoznali na hodniku, načrtovano pa se je naš Bojko zaljubil v vzgojiteljico druge skupine. Ker jo je nekoč slišal kako lepo poje, se je ni upal obiskati, preden se tudi sam ni naučil nekaj pesmic. Skupina Polži smo mu pri tem pomagali in šli omenjeni vzgojiteljici skupaj zapeti. Nekateri otroci sosednje skupine so se ga najprej ustrašili, ko pa je začel peti z njimi, so se mu nasmejali.

Za učni sklop z Bojkom se je odločila tudi druga skupina enote, pri katerih je Bojko preživel en teden. En mesec je stanoval tudi v drugi enoti, kjer je bil zopet motivator za učni sklop *Zakaj imamo smeti?*.

V času velike noči si je Bojko zaželel imeti piščančke in zajčke, kot jih je imel včasih doma. Ker otroci niso mogli dobiti zanj živih, so mu jih izdelali iz odpadnih materialov. V tem času smo izvajali dejavnosti predvsem iz umetniškega področja. Tako smo izdelali piščančke in zajčke iz tulcev, piščančke iz jajčk na leseni palčki, ogledali in prebrali pa smo si tudi nekaj slikanic na temo velike noči. Bojko je otroke vedno pohvalil za njihove izdelke in se jim zahvalil za njihovo pomoč. S tem so se otroci počutili pomembne in spoštovane. Otroci so imeli Bojka zelo radi. Zasledila sva kar nekaj burnih debat otrok o tem, ali je Bojko samo lutka ali je živ. Nekateri so npr. trdili, da so ga videli, kako je odprl in zaprl oči. Za večino otrok je prav zares oživel.

Slika 14: Lepo smo se imeli

Zaključek

Projekt s pomočjo lutke Bojko Konzerva je bil v vseh pogledih uspešen in idealen za starostno obdobje 4-6 let. Otroci so se na igriv način naučili veliko novega ali utrdili znanje iz različnih področij, brez da bi bili poučevani o tem, kar že znajo. Tudi s strani staršev smo dobili kar nekaj pozitivnih povratnih informacij o projektu. Bojko Konzerva se je od nas poslovil, ko smo imeli v vrtcu čistilno akcijo, ker se je odločil, da gre tudi on pospraviti svoj dom in njegovo okolico, saj zdaj končno ve, kako mora ravnati s smetmi. Bojko nam je tako prirasel k srcu, da ga bomo kar pogrešali. Obljubil pa je, da nas bo prišel še kdaj obiskat. Pri okoljski vzgoji otroka pa se moramo zavedati ključne vloge osebnega vzgleda vzgojiteljev ter našo pripravljenost za odgovorno ravnanje v okolju. Samo v tem primeru takšni projekti dobijo svoj smisel.

LITERATURA

1. Lepičnik-Vodopivec, J. (2006). *Okoljska vzgoja v vrtcu*. Ljubljana: AWTS, str. 41.
2. Menih, K. Srebot R. (1996). *Igrajmo se ekologijo*. Kranj: Založba Domus.
3. Štok K. (2019). *Fenomen 16-letne Grete Thunberg, ki je zatresel svet*. MMC RTV SLO www.rtv.slo.si/svet/fenomen-16-letne-grete-thunberg-ki-je-zatresel-svet/488131/ (31.03.2020)
4. Vrtec Ciciban (2019). *Programi. Obogatitvene dejavnosti. Skrb za okolje*. www.ciciban-nm.si/sl/dan-vrtca/programi/ (31.03.2020)
5. *Kurikulum za vrtce*. (2007). *Predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo

Prispevek je bil objavljen v strokovni reviji Educa, 2020, številka 4/5/6.

2. 6. ORIENTACIJSKI POHOD - PO POTEH KULTURE, Kristja Robek

Povzetek

V sklopu letnega delovnega načrta imajo otroci že od začetka šolskega leta načrtovane obiske kulturnih ustanov. Spoznavanje kulture se lahko prične z aktivnim raziskovanjem otrok. V prispevku bom predstavila na kakšen način se lahko kulturno okolje vrtca oz. mesta spozna preko orientacijskega

pohoda, ki je tudi odlično motivacijsko sredstvo za nadaljnje raziskovanje, iskanje in pridobivanje znanja na temo kultura.

Ključne besede: orientacijski pohod, kultura, ustanova.

Gibanje in družba

Vsak človek je del družbenega okolja. Da bi otroci lahko sodelovali z okoljem, morajo postopoma spoznati bližnje in širše družbeno okolje, del katerega je tudi kulturno življenje (Kurikulum za vrtce 2007). O povezovanju kurikularnih področij govori načelo horizontalne povezanosti. Temo kulture lahko prepletamo z vsemi področji (gibanje, jezik, umetnost, narava, družba in matematika). Področje, ki najbolj podpira učenje otrok je gibanje. Vsekakor pa je pomembno, da se področji med seboj dobro prepletata; med gibalno dejavnostjo se dosega tudi cilj iz področja družbe oz. kulture. S tem, ko ima otrok možnost raziskovati okolje iz različnih vidikov in različnih dimenzij, dobi tudi izkušnje s prostorom. Prostor ter kulturno okolje mesta pa sta med seboj tudi močno povezana. Kot navajata avtorja Hohmann in Weikart (Hohmann, Weikart 2005), otroci dobijo izkušnje prostora, ki vključujejo opazovanje in interpretacijo prostorskih razmerij: opazovanje krajev in stvari z različnih gledišč, preskušanje in opisovanje položajev, smeri in razdalj v okolici, interpretiranje prostorskih razmerij na slikah oz. fotografijah.

Orientacijski pohod

V vrtcu bi morali otroci najmanj enkrat tedensko in večkrat hoditi na sprehode. Sprehodi so različno ciljno naravnani, med drugim gre pri njih tudi za spoznavanje svojega kulturnega okolja. Ena nadgradnja sprehoda je orientacijski pohod po svojem mestu.

Pri orientacijskem pohodu gre za usmerjeno zaposlitev otrok. Z izbranimi nalogami otroke usmerjamo po vnaprej določeni poti (Pišot, Videmšek 2007). Cilji:

- Otroci iščejo pot in rešujejo naloge z različnih področij dejavnosti.
- Otroci na prijeten, poučen in zabaven način v naravnem okolju razvijajo gibalne in funkcionalne sposobnosti ter usvajajo različna znanja.

Pomembno je, da pred pohodom otroci že poznajo določene stvari. Glede na to, da gre v našem primeru za mestno okolje, za širši center, je bilo nujno, da smo otroke že pred ciljno usmerjenim pohodom peljali večkrat na sprehod skozi mesto. Tudi o kulturnih ustanovah so morali predhodno dobiti uvodno informacijo. V sklopu projekta spoznavanja našega mesta je bil velik del dejavnosti namenjen spoznavanju kulture. Otroci so najprej spoznali umetnike, ki so bili za Novo mesto pomembni. Vsakega umetnika smo povezali z določeno kulturno ustanovo ali značilnim objektom oz. predmetom. To so bili začetki priprav na ciljno usmerjen orientacijski pohod na temo *Po poteh kulture Novega mesta*. Na dan orientacijskega pohoda so otroci pred samim začetkom dobili v roke slike stavb, katere so kasneje iskali v mestu. S seboj smo imeli tudi dva zemljevida z nazorno označenimi puščicami, napisi, reko, mostom in določenimi stavbami. Med samim pohodom je pomembno, da otroke ves čas usmerjamo, jih spodbujamo in motiviramo z dodatnimi zaposlitvami in morebitnimi vmesnimi nagradami. Na našem zemljevidu je bilo označeno tudi mesto skrite nagrade. Naše nagrade oz. spodbude so bile: pri Knjižnici Mirana Jarca smo za nagrado dobili pismo z besedilom Kekčeve pesmice, katero smo potem tudi zapeli, iz Kettejevega vodnjaka smo brali verze njegove

pesmi Na trgu, pri Knjižnici Mirana Jarca nas je čakala zavita knjiga, pred KCJT smo zaplesali rajalno igro, pri galeriji smo dobili vodene barvice s pismom, ki nas vabi, da si drugič še z druge strani mosta ogledamo pogled na mestne hiše, katere je rad slikal tudi Božidar Jakac.

Že pri pripravi vzgojitelja je pomembno, da predvidi, kje bo primerno mesto, da se z otroki ustavlja za branje zemljevida, za uživanje v nagradi in kje bo potrebno, da otrokom nastavi puščice za pomoč pri orientaciji.

Velik izziv za otroke je, če jim damo možnost, da oni vodijo skupino nazaj do vrtca. Zato lahko z najvišje točke pohoda najprej poiščemo stavbe, ki smo jih našli (ali se vidijo ali ne) nato pa še vrtec, kamor se moramo tudi vrniti.

Po orientacijskem pohodu smo otrokom dali na izbiro, katero stavbo in kateri del kulture želijo obiskati in spoznati najprej. Obiskali smo: Knjižnico Mirana Jarca, z glasbeno šolo smo se v pravljичnem decembru dogovorili za obisk skupaj s starši, v Anton Podbevšku Teatru so nam predstavili sceno katero so imeli pripravljeno za predstavo, igro luči in pogovor z igralcem, na delavnico v Dolenjski muzej in na ogled predstave v Kulturni center Janeza Trdina smo odšli z otroki pred vstopom v šolo. Ostali otroci so se z gledališko predstavo seznanjali tekom leta preko gledališkega abonmaja. Tako otroci dobijo tudi to izkušnjo, da se lahko s kulturo srečajo tudi izven tipične ustanove.

Zaključek

Orientacijski pohod lahko tretiramo tudi kot obliko igre. Če vse temelji na sproščenemu raziskovanju, vmesnemu igranju in zabavnemu predstavljanju kulture, bo učinek orientacijskega pohoda velik. Orientacijski pohod je dobra motivacija za intenzivno raziskovanje določene kulture in sodelovanje z okoljem, ker jim ta način učenja predstavlja izziv v katerem so uspešni, s tem pa jim dvigujemo tudi samozavest.

Tekom leta je dobro izkoristiti čim več stvari, ki nam jih okolje ponuja. Sami smo se med sprehodi po mestu večkrat ustavili tudi ob maketi mesta in na njej iskali ter poimenovali ustanove, ki so lažje prepoznavne. Po orientacijskem pohodu smo na naslednjem sprehodu na maketi iskali kulturne ustanove. Naslednja dejavnost v povezavi kulture in umetnosti je bila izdelava makete tiste kulturne ustanove, ki jim je bila vizualno najbolj všeč.

Uvajanje giba v vzgojni proces in prepletanje z ostalimi področji nas pripelje do pozitivnih zaključkov:

- Otroci radi sodelujejo v dejavnostih v katere je vključeno gibanje.
- Z vključevanjem gibanja v dejavnost so otroci bolj motivirani za dejavnosti.
- Rezultati aktivnega učenja so trajnejši.
- Otroci so pri dejavnostih sproščeni, veseli in zadovoljni (Preskar 2015, str.34).

Orientacijski pohodi na otroke vplivajo raziskovalno in sodelovalno. Tako gibanje kot dejavnosti na temo kulture imajo otroci radi, zato bomo ustvarjalno združevali oba področja tudi v prihodnje.

LITERATURA

1. Hohmann, M., Weikart, D.P. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana: DZS.
2. *Kurikulum za vrtce* (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Pišot, R. in Videmšek, M. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
4. Preskar, M. (2015). *Gibanje – vez med področji kurikula. V: Gibanje in predšolski otrok: zbornik, ur. Maruška Željeznov Seničar*. Ljubljana: MiB.

Prispevek je bil predstavljen na strokovnem posvetu Vrtec – družbeno okolje enakih možnosti, 2020.

3. RAZNOVRSTNOST DEJAVNOSTI V VRTCU

V vrtcu je pomembno zagotoviti raznovrstnost dejavnosti in aktivnosti z vseh področij kurikula, ki otrokom ponujajo možnost raznolikih izkušenj, jih spodbujajo k aktivni udeležbi in tako podpirajo njihov

celosten razvoj. V nadaljevanju so zbrani različni strokovni prispevki vzgojiteljic s primeri dejavnosti in aktivnosti, ki so jih vzgojiteljice izpeljale z otroki.

3.1. IGRA IN IGRAČE NEKOČ IN DANES TER ODNOS DO IZDELOVANJA IN UPORABA STARIH IGRAČ, Vanja Fink

Povzetek

Igra je v predšolskem obdobju najpomembnejše učenje. Otrok s pomočjo igre raziskuje in odkriva svet, ki ga odrasli ne pozna in ne razume. Igra vpliva na osebne, socialne, moralne, emocionalne in kognitivni razvoj ter na razvoj gibalnih sposobnosti in spretnosti. Za uspešen razvoj otroku ponudimo igre in igre ali pa samo material in dovolj možnosti ter svobode za njegovo domišljijo. Otroku ponudimo možnost, da spozna tudi preteklost in čas, ko je bilo življenje skromno.

Ključne besede: Predšolski otrok, namizne igre, talne igre, igrače iz odpadnih materialov

Summary

The most important study preschool for children is game. With help of game a child can explore and discover the world, which adult do not understand and do not know much of it. A game can influence on child's personal, social, moral, emotional and cognitive development. We must offer a child toys and games or just some material and enough possibilities and freedom to release his imagination. We need to offer a child a possibility that he can become aware of the past and be aware of the time when people lived humble.

Key words: pre-school child, table games, ground games (with rules), toys made of waste material

Uvod

Igra je pomembna specifična dejavnost, ki je na različne načine vpletena v otrokovo vsakodnevno življenje. Je sestavni del otroštva, ki otroku omogoča razvijanje različnih sposobnosti, osebnostnih lastnosti, emocij, moralnih vrednot, spodbuja razvoj domišljije in pomaga pri pridobivanju novih izkušenj. Pojem igra se nanaša na vsako aktivnost, ki se posameznik loti zaradi zadovoljstva ne glede na končni rezultat. Igrati se posveča brez vsakršne zunanje prisile. Edini motiv za igro je zadovoljstvo ob igri, ne cilj in rezultat.

Čar igre je v tem, da so vsi otroci skupaj, da ima vsak svoje domislice, da se učijo improvizacije, se prilagajajo, dodajajo in ustvarjajo »malce po svoje«. V igri se sprosti domišljija, ki otrokom omogoča doživljanje tistega, kar v realnem svetu ne sme ali ne more. Sredstva za igro so lahko čisto običajni predmeti (lonček, metla, palica, kamen, ...), saj ga otrok v svoji igri spremeni v sebi želeno igračo.

Pri delu v vrtcu opažam, da so vsakodnevne igrače postale nezanimive in ostajajo na policah. Igrače so hitro poškodovane ali z manjkajočimi kosi. Želela sem spremeniti odnos do igrač in otrokom približala čas preteklosti, tako da so otroci s ponujenega materiala sami izdelali igre in igrače.

Otrok in igra

Vse opredelitve kažejo, da je igra brezmejna in da variira v celovitosti. Igra reprezentira otrokov kognitivni, socialni, emocionalni, gibalni razvoj ter povezave med vedeti in ne vedeti, aktualnim in možnim, verjetnim in neverjetnim. To je dialog med domišljijo in realnostjo, med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo, med logiko in absurdnostjo, med varnostjo in tveganjem (L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, 1987, str. 3).

Preko igre otroci lažje razumejo pravila, ki jih postavi nekdo drug, učijo se oblikovanja, vzdrževanja in spreminjanja pravil s pomočjo dogovora. Sodelujejo in se vključujejo v kulturo, spoznavajo kdo ima avtoriteto in ga je treba ubogati. Učijo se prilagajanja. Igra otrokom nudi občutek pripadnosti skupini in občutek varnosti (L. Marjanovič Umek in M. Zupančič, 1987, str. 4).

Opredelevanje igre danes

Igra precej vpliva na otrokovo telesno rast, na razvoj inteligence, na pridobivanje izkušenj in znanja in na otrokovo čustveno življenje

nje kot razvoj v družbeno bitje. Kadar se otrok igra, vadi in si krepi mišice in živčevje, si pridobiva spretnosti in spoznava svoje zmožnosti. V igri spoznava fizično okolje in pravila, ki vladajo v njem. Na podlagi pridobljenih izkušenj ustvarja pojme, se uči mišljenja in poskuša reševati probleme s katerimi se srečuje. Igra na otroka vpliva tako, da se preko nje nauči, kaj pomeni poštenost med ljudmi, kako se kažete resnica in pogum. Preko igre se otrok vživlja v razne vloge, ki jih opaža pri odraslih, kaže čustva, tako pozitivna kot negativna. Z otrokovo rastjo pa se spreminja tudi vsebina iger (Debelak, 1999/00, str. 5)

V Sloveniji je najbolj razširjena klasifikacija otroške igre, ki jo je leta 1961 izdelal Toličič. Vrste igralne dejavnosti razvršča v štiri skupine:

- Funkcijska igra, ki obsega prakticiranje določenih funkcij (občutenje, zaznavanje, gibanje) in ni povezana z značilnostmi gradiva ali izrazno vsebino igrač. Tipične takšne igre so najrazličnejša vrsta gibanja (plazenje, plezanje, guganje, ...), tipanje in okušanje predmetov, vlečenje in prenašanje stvari, odpiranje in zapiranje, presipavanje in pretakanje snovi, gnetenje, mečkanje, trganje, čečkanje, ...
- Domišljjske igre, pri katerih si otrok predstavlja (mentalno reprezentira) stvari, ljudi ali dogodke, ki dejansko niso prisotni. Pri tem posnema živali ali osebe iz realnega življenja, a njihove vloge kombinira na svojstven način in jim dodaja domišljjske elemente. Ta igra zrcali otrokova izkustva, želje pa tudi stiske in napetosti, ki jih sprosti preko igre.
- Dojemalne igre zajemajo poslušanje in opazovanje pa tudi posnemanje in branje. Izkustva, ki jih dobi otrok pri tem načinu igre, uporablja pri domišljjski in ustvarjalni igri.
- Ustvarjalne igre zajemajo konstruiranje, obdelovanje materialov, risanje, slikanje, pisanje, ročna dela, pripovedovanje, dramatiziranje, gibalno in glasbeno ustvarjanje (Marjanovič Umek in Kavčič, 2001).

Otroška igra in spol

Že takoj po rojstvu se starši različno vedejo do deklic in dečkov. Različno vedenje se ne kaže enako intenzivno na vseh področjih razvoja. Razvoj spolne identitete se odraža in nanjo vpliva, hkrati pa tudi igra vpliva na razvoj spolne identitete. Izbira igrač, vsebina igre in njena vrsta, soigralci-vse to so prvine igre, ki so odvisne tudi od spola (Marjanovič Umek in M. Zupančič, 2006, str. 50).

J. Lever (1976) je opredelila šest med seboj povezanih razlik v igri med deklicami in dečki:

- dečki se več igrajo zunaj,
- družabne igre dečkov se bolj razlikujejo glede na starost kot na družabne igre deklic,
- deklice so bolj pripravljene igrati deške igre, kot dečki dekliške,
- dečki se pogosteje igrajo tekmovalne igre in za te potrebujejo veliko prostora, deklice so bolj sodelovalne, igrajo se na manjši površini,
- dečki vztrajajo v igri dlje kot deklice,
- družabne igre dečkov potekajo v večjih skupinah, kot igre deklic.

Opredelitev igrač danes

Igračo v širšem pomenu besede predstavlja vsak predmet, ki ga otrok v svoji igri spremeni v sebi želeno igračo. Igrače so osnova otrokove igre, ki postavi okvirno idejo za igro ter vpliva na obliko igre. Sprva so to deli telesa, obraz, kasneje pa predmeti iz njegovega okolja, ter »prave« igračke, ki so izdelane doma ali industrijsko. (Marjanovič, 1981, str. 32)

S tem, da je na dvoriščih videti vse manj otrok, se strinja tudi Marinka Bečela, univ. dipl. socialna delavka, družinska mediatorica v Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše Maribor. Pravi, da se otroška igra precej spremenila, saj se je preselila z otroških dvorišč v otroške sobe. In tukaj nastane bistvena razlika. Na dvorišču je prevladovala igra v skupini in otroci so se učili socialnih veščin in s tem postajali kompetentni. Igre na prostem so bile največkrat gibalne igre. Skupinska igra ima svojo dinamiko in otrok se uči prilagajanja skupini, uči se vživeti v igro in vrstnika, nauči se sprejemati in upoštevati pravila, tega, da ni vedno prvi in je enkrat zmagovalec in enkrat poraženec. Razvija sodelovanje in komunikacijo, uči se reševanja sporov. Kadar je otrokovo igrišče le otroška soba, je osamljen, stiki so virtualni, prijatelji navidezni, s tem pa otrok ostane osiromašen za pristne odnose. Zato je pomembno, da starši skupaj z otroki vstopajo v socialni prostor in jih spodbujajo za razvijanje pravih, živih socialnih stikov.

Nastanek iger

Kdaj so nastale igre, je težko reči, še težje pa zapisati. Zlasti težko je ugotoviti za vsako posamezno igro; lažje je igre skupaj postaviti v nek čas in prostor. Prve igre pri nas so verjetno še poganskega izvora. Niko kurent (1989) je zapisal: »...tisto, kar je danes igra, je bil nekoč obred...« (Šugman, 2004, str. 36).

Eden najstarejših zapisov o oblikah in igrah pri nas (J. V. Valvasor: Slava Vojvodine Kranjske, 1689) kaže, da so Slovenci takrat poznali številne ljudske igre, ki so jim služile za razvedrilo, sprostitve in zabavo.

Mnoge igre, ki jih v Sloveniji še poznamo in so naša kulturna dediščina, pa so novejšega izvora. Pomembno je, da ta del kulturne dediščine ne zamre in da ga posredujemo svojim potomcem, otrokom vrtcu. Pomembno je, da jih raziščemo in posredujemo dalje. Navsezadnje pa nas zanimajo igre in ne kdo si njih je izmislil (Šugman, 2004, str. 38).

Opredelitev igre nekoč

V srednjem veku so številne igre imele tehten pomen, bile so nečemu namenjene, z igro in njenim ponavljanjem so si pridobivali veščine, telesne in borilne spretnosti, večje znanje, veliko hitreje so se naučili nečesa novega, igre so imele svojo skrivnost-poduk, moralni napotek, opomin. Seveda so bile igre v svojih pretiranih oblikah tudi škodljive, spremenile so človekovo igrivo naravo v tekmovalnost. Tudi o tem nam zapisi iz srednjega veka marsikaj povedo-ne nazadnje govorijo o sreči-opoteči, kako so zaradi iger na srečo nekateri ubužali ali umrli v tekmovalnih igrah. Igre so jemali resno, vendar so jih otrokom dopuščali. Igram odraslih pa so rekli opravilo. Povsem razumljivo je, da so malčki posegali po drugačnih igračah kot veliki otroci. Otroci v mestih so imeli drugačne igrače, kot pa otroci na gradovih. (Golob, 1995, str. 8)

Igrače nekoč

Ivica Križ je v knjigi Nazaj v otroški raj (2002, str. 11) zapisala, da so bile igrače 19. stol. Prvih desetletjih 20. stol. nekaj zelo dragocenega, zato dostopne le otrokom premožnejših staršev. Niso imeli igrač in tudi ne časa se z njimi igrati, ker so morali od malih nog delati. Igrali pa so se seveda tudi kmečki otroci. Morda so bili v tem pogledu celo na boljšem kot mestni otroci, kajti igre in igrače so bile prepuščene njihovi domišljiji in iznajdljivosti. Izrazite igrače za dečke so bile predvsem bojne igrače in orožje. Tudi igre z miniaturnimi vojaki, avtomobili, letali so bile bolj v navadi fantov. Deklicam so od nekdaj podarjali igrače, ki so bile vezane na dom in materinstvo, na njeno že vnaprej določeno vlogo matere in gospodinje. Kmečke deklice so imele preproste, doma izdelane punčke iz cunj. S pomočjo pletene krpe, v katero so dale slamo, ličkanje ali žaganje in ji potem oblikovale glavo. Usta in nos so narisale, koruzne laske pa so prilepile s škrobnim lepilom. Med igračami so bile priljubljeni še plišasti medvedki, gradilne kocke, sestavljenke. Igrali so se tudi gibalne, družabne in skupinske igre.

Primeri iger

Izštevanke so od nekdaj del pristrčne ustvarjalnosti. Med otroškimi igrami je zapisano tudi štetje za izločanje ali določanje prvega igralca. Izštevanke so večinoma nesmiselne in nerazumljive, ampak ravno zato očarljivo otroške, polne domišljije, ritma in rime.

An ban, pet podgan,

Štiri miši, v uh me piši,

Vija, vaja, ven!

Anka banka pomaranka v prvi klopici sedi

In napiše črko i. Gori, doli, naokoli,

Vija vaja ven.

Ti si mačka, jaz sem miš,

Jaz bom bežal, ti loviš.

Ekate pekate cukate me,

Fibe febe domine,

Ektum pektum kufer štruc,

Kvinte kvante enga fuč.

V svojem poklicnem delu se izštevank poslužujem vsakodnevno. So dober motivator za igro, zabava pri rimanju, in določanju igralcev za igro. Izštevank smo uporabljali že mi v otroških letih. Te so se prenašale kot ustno izročilo in smo se jih tako največ naučili od staršev in starih staršev. Večina izštevank je enakih ali podobnih, kar nekaj pa jih je dobilo povsem novo podobo. Med svojim delom se velikokrat zamislim pri opazovanju otrok med igro. Vse bolj opažam, da se otroci igrajo in družijo s tistim, ki v vrtec prinese nekaj novega, ko so na voljo nove igrače, kjer so vsi pripomočki kupljeni in pripravljeni na igro. Otrokom ni potrebna nobena domišljija, veliko je preprirov in slabe volje. Zato sem se odločila, da zberem različne vrste iger; ljudske, talne. Igre, ki izginjajo v današnjem času. Otrokom sem želela približati čas preteklosti.

Igre in igrače nekoč v sodobnem času

Odločila sem se, da z otroki starimi 4 leta, izdelamo punčke iz cunj, in spoznamo talno igro Ristanc. Želela sem ugotoviti ali lahko na ta način spodbudim otroke k spontani uporabi, ali jim lahko približam igre in igrače, ki so zasnovala otroštvo starejših generacij in razvijati spretnosti in sposobnosti za samostojno izdelavo.

Punčka iz cunj

Cilji dejavnosti:

- otrok po opazovanju odraslega in sodelovanju izdelava igračo,
- otrok razvija finomotorične spretnosti,
- narejeno igračo uporablja v spontani igri.

Slika 1: Prosta igra v koticu dom, Vir: Lasten

Slika 2: Igra s punčko iz cunj, Vir: Lasten

Kot motivacijo, sem obstoječi kotic dom opremila s preprostimi predmeti, s katerimi so otroci lahko raziskovali. Pripravila sem jim različne kose blaga, polnila (vato in razrezane kose blaga), vrvice. Poleg tega sem jim nastavila tudi že izdelano punčko iz cunj, ki sem jo predhodno izdelala sama. Otroci so sprva začudeno opazovali kam so izginile igrače, vendar so kmalu začeli igro s ponujenim materialom. Vrvico so ovijali okoli kosov blaga, jih vezali. Nekateri so vato in blago tlačili v večje kose blaga in skušali zavezati. Ker je bila punčka iz cunj nekoliko skrita, so jo otroci opazili malo kasneje. Zelo hitro se je razvnel prepir kdo se bo z njo igral. Ko sem pristopila, so mi otroci razložili, da je samo ena in da se želijo igrati. Ena izmed deklic mi je povedala, da ima podobno punčko doma in da ji jo je naredila babica. Po povabilu otrok k mizi, so mi sledile deklice in peščica dečkov. Otroci so si izbrali blago iz katerega bo punčka iz cunj. Pripravila sem polnila in ves potreben material za izdelavo. Ker je dejavnost vsebovala tudi šivanje, sem predvidevala, da bodo otroci potrebovali večjo pomoč. Večina otrok je potrebovala pomoč pri vtikanju sukanca skozi uho šivanke in zaključevanju šivov. Na izrezane kvadrate iz blaga, so otroci položili polnilo in blago ovili, da je nastala glava. Pod njo so zavezali vrvico. S šivanjem sta bili nakazani roki. Iz željenega blaga so otroci izdelali še oblekico. Otroci so punčki narisali dele obraza in punčka je bila pripravljena na igro.

Otroci so bili samostojni pri izdelavi (primerno starosti), domiselni in aktivni. Otroci so punčke uporabljali pri spontani igri v kotičku. Nekateri otroci so punčko delili, drugi jo niso želeli. Pri opazovanju njihove spontane igre, sem ugotovila, da so do izdelanih punčk skrbni in so pospravljali na dogovorjeno mesto. Kmalu so jo želeli odnesti domov. Zadovoljna sem bila z njihovo željo po nečem novem, po predaji novega znanja, pri njihovi spretnosti.

Talna igra-ristanc

Cilj dejavnosti:

- Otrok spozna talno igro in se nauči pravil
- sodeluje pri nastajanju igre, sodeluje pri igri, krepi socialne odnose in se dogovarja.

Z otroki veliko dopoldnevo preživimo na igrišču, na ploščadi pred vrtcem. Opazila sem, da se hitro naveličajo igrati, se težko dogovorijo za vrsto iger in tako prihaja do preprirov. Odločila sem se, da jih naučim nove igre, ki se jo lahko igrajo zunaj. Povabila sem jih na asfaltno površino pred vrtcem. Vzela sem kredo in začela z risanjem kvadratov. Narisala sem igralno površino za Ristanc. Spodbudila sem jih k razmišljanju. Podajali so odgovore o kvadratih, črtah. Eden izmed dečkov je predlagal, da lahko skačejo po kvadratih. Otrokom sem podala namig, da moramo v kvadrati napisati neka s čimer si pomagamo šteti. Večina je bila soglasnih in so ugotovili, da so to številke. Otroke sem povabila, da mi pomagajo. Ko so bila vsa polja zapolnjena, sem otrokom podala nekaj manjših kamnov. Nekaj otrok je igro že poznalo, vendar so za njo našli različna imena (Avionček, Letalo, Skokec, ...) povedala sem, da se igra imenuje tudi Ristanc in jim igro demonstrirala ter sproti podajala navodila igre. Ker je bilo otrok veliko, sem na tla narisala še dodatna polja, tako so lahko igrali vsi otroci v večih skupinah.

Otroci so imeli nekaj težav pri metanju kamenčka v polje, saj so potrebovali kar nekaj časa, da so pridobili občutek za moč meta. Nekaterim otrokom je delalo težave skakanje z ene noge na obe, tako da so si pravila tudi prilagodili in sprva skakali sonožno. Igra Ristanc jim je všeč, velikokrat prosijo, da jo narišem, skušajo jo narisati že sami. Narišejo si jo tudi v pesek ali mivko.

Kasneje smo ga na rob asfaltne površine igrišča narisali tudi s talnimi barvami in tako ustvarili talno igro, ki bo obstojna in se otroci na njej lahko igrajo vsakodnevno.

Zadovoljna sem z odzivom otrok in seveda nad uporabo igre.

Slika 3 in 4: Igra Ristanc na igrišču, Vir: Lasten

Zaključek

Za zaključek lahko napišem, da sta bili obe predstavljeni dejavnosti za otroke in tudi zame drugačni in nekaj posebnega. To je bil čas, ko smo kolo časa zavrteli nazaj in uživali v tej preprostosti. Težko rečem, da se je po teh dejavnosti veliko spremenilo, ker za večjo spremembo bi potrebovali mnogo več časa. Mi pa je v izredno zadovoljstvo, da so otroci pokazali interes pri spoznavanju njim nečesa nepredstavljenega, so se bili pripravljeni vrniti v mnogo večjo skromnost in pokazali lastno aktivnost pri izdelavi igrače in tudi igre. Otroci so pri izdelovanju uživali in bili aktivni poslušalci. Pri delu so se učili vztrajnosti, natančnosti, medsebojnega sodelovanja in razvijanja ročnih spretnosti. Pridobili so eno izkušnjo z učenjem več. Otroci so sodelovali po svojih zmožnostih in željah. Po igri še vedno posegajo, še vedno omenjajo punčko iz cunj, kar pomeni, da ima posebno vrednost in njihovo skrb. To pa je doseglo moj namen.

LITERATURA

1. Debelak, S. (1999/2000). *Otroška igra-vpliv otroške igre na razvoj osebnosti*. Pridobljeno 1.3.2022, iz <https://www.ic-geoss.si/wp-content/uploads/2019/03/GRADIVO-Igre-za-otroke.pdf>.
2. Golob, N. (1995). *O srednjeveških igrah in smehu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Križ, I. (2002). *Nazaj v otroški raj. Otroške igre in igrače na Dolenjskem*. Katalog etnološke razstave. Novo mesto: Dolenjski muzej Novo mesto.
4. Marjanovič Umek, L. (2001). *Otrok v vrtcu: priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja
5. Marjanovič Umek, L. in Kavčič T. (2001). *Otroška igra*. Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
6. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
7. Šugman, R. (2004). *Hura, igrjmo se v prostem času*. Ljubljana: Zavod za šport Slovenije.
8. Toličič, I. (1961). *Otroka spoznamo v igri*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Prispevek je bil objavljen v: Realka, 10.števila 10/2022 objava 15.4.2022

3. 2. KREPITEV POTREBE PO SAMOSTOJNOSTI PRI 5 DO 6 LETNIH, Nives Balant

Povzetek

Ena izmed nalog vzgojitelja v vrtcu je, da otroke uči samostojnosti, da ga uči shajanja brez odrasle osebe. Osnova za samostojnost se zgradi že v predšolskem obdobju. Posledica samostojnosti je razvoj pozitivne samopodobe. Pozitivna samopodoba pa se razvije ob otrokovih uspehih, takrat, ko bo sam počel stvari, takrat ko bo sam aktiven. V članku bomo opisovali na kakšen način smo v skupini otrok starih 5 do 6

let krepili potrebo po samostojnosti, spremljali njegov napredek in s čim smo se pri tem spopadali - strah pred neuspehom, perfekcionizem, odlašanje, vztrajnost, itd. Opozorili bomo tudi, koliko na potrebo po samostojnosti prispevajo starši.

Ključne besede: potreba po samostojnosti, samopodoba, starši, vzgojiteljica, predšolski otrok.

Uvod

V oddelku starosti pet do šest let smo opazili, da otroci zelo radi opravijo stvari samostojno. Vzgojitelji smo začeli razmišljati v smeri, kaj vse jim lahko ponudimo, da bodo otroci zmogli sami. Želeli smo v čim večji meri uresničiti starosti primerne zmožnosti.

Pomembno je, da se pomena samostojnosti pri otroku zavedajo tudi starši ne samo vzgojitelji. In tako na samostojnost predšolskega otroka vplivata oba pomembna dejavnika- vzgojitelj in starš.

Pri navajanju na samostojnost ne gre samo za spodbujanje otroka ampak je potrebno določeno aktivnost, ko vidimo, da je otrok zmožen, od njega tudi zahtevati. Če starši niso zahtevni na določenih področjih, če nimajo časa in potrpljenja, če otroku kupujejo stvari, da mu olajšajo spretnosti (npr. čevlje brez vezalk) ali imajo vtis, da so otroci za določeno aktivnost še premajhni in delajo to namesto otrok, jim onemogočajo samostojnost in pomemben občutek lastne vrednosti. Če smo do otrok pretirano zahtevni ali popustljivi otrok ne razvije sposobnosti pogajanja. Rezultat je, da tak otrok ne verjame vase (Papalia, Olds, in Feldman, 2003).

Pričakovanja in naloge do otroka, morajo biti realna. Otrok si bo ob uspešno opravljeni nalogi oblikoval pozitivno identiteto. Če bodo dejavnosti, ki jih opravlja primerne njegovi starosti in razvoju, bo ob tem doživel uspehe. Vloga odraslih ob tem je, da so mu pri tem v pomoč in podporo (Pečjak, 2002).

Jedro

Ker je razvijanje in potreba po samostojnosti pomemben dejavnik, ki vpliva na otrokovo kasnejše življenje, nas je zanimalo, kakšne pogled imajo na to starši, kaj lahko naredimo vzgojitelji in kakšna je naša vloga pri spodbujanju k samostojnosti.

Na otrokov razvoj vplivata dednost in okolje. Zelo pomembno je, da otroku omogočimo takšno okolje, v katerem bo pridobival raznovrstne izkušnje. Več kot bo otrok imel izkušenj, več znanja bo pridobil (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003).

Nobena otrokova značilnost ni odvisna samo od dedne zasnove, pomembno vpliva tudi spodbudno okolje, v katerem otrok razvija svoje zmožnosti. V razvoju so pomembna razvojna obdobja in linearnost v razvoju, prav tako socialni kontekst in podporna klima. Področja otrokovega razvoja se prepletajo in vplivajo drug na drugega. V razvoju gre za napredek in nazadovanje. Upoštevati moramo individualne razlike med otroci in upoštevati določena obdobja v življenjskem ciklusu. Za otrokov razvoj so pomembni izzivi, ki težijo k preseganju njegovih aktualnih sposobnosti (Kroflič, 2002).

Vloga vzgojiteljev in staršev je, da spremljamo otrokov razvoj in omogočimo čim bolj spodbudno okolje (saj vemo, da razvoj pri nobenem otroku ne poteka enako) v katerem se bo lahko razvil na vseh področjih in zadovoljil potrebo po samostojnosti.

Vzgojitelj predšolskih otrok naj bi imel potrebno strokovno znanje, biti mora dosleden, vztrajen, prisluhniti mora otrokom in upoštevati njihove želje, biti mora prilagodljiv, komunikativen, iznajdljiv, strpen, priazen, sočuten itd. (Cigale, 2014).

Vse naštetosti so še kako pomembne pri spodbujanju potrebe po samostojnosti. V oddelku otrok stari pet do šest let je za zadovoljevanje otrokove potrebe po samostojnosti potreben predvsem čas in potrpežljivost in vztrajnost. Vzeti si moramo čas, veliko časa, da omogočimo, da je v oddelku zadovoljena potreba po samostojnosti vsakega otroka.

Otroci so pokazali veliko zanimanje za samostojnost pri obrokih. Tako v oddelku izvajamo zajtrke in kosila na način, da so otroci v celoti samostojni. To pomeni, da si otrok v skodelico sam natoči čaj, da si sam postreže z priborom in prtičkom, da si sam naloži na krožnik juho in prikuho, da si sam razreže meso, namaže kruh. Otroci za sabo tudi vse pospravijo na voziček. In za to, da si 24 otrok postreže obrok je potreben čas. Otroci so bili sprva nespretni, polival se je čaj, juha, razbili so se krožniki, bili so zelo počasni. Kasneje pa so postajali spretnejši in hitrejši. Seveda je veliko pomagal vzgled vzgojiteljice, otrokom pokažemo, kako se natoči čaj, kako se razreže meso, itd. Otrok se od odraslih, tako vzgojiteljev, kot staršev uči odnosa do

dela in samostojnosti. Smo njihov model-vzor. Zato je pomembno, da tudi odrasli pospravimo za seboj in se obnašamo tako, kot bi to želeli od otrok. Otroci so ves čas izkazovali kakšno voljo imajo in kako zelo se trudijo. Ko so postajali vse bolj spretni, se je krepila tudi njihova samopodoba, postajali so samostojni pri strežbi hrane.

Poleg uvajanja samostojnega prehranjevanja smo v oddelku izvajali veliko dejavnosti, ki so krepile potrebo po samostojnosti. Pri dejavnosti otroci niso bili prepuščeni samemu sebi, vedno smo bili ob njih, če so potrebovali pomoč. Če se mu je zataknilo pri oblačenju ali slačenju puloverja smo mu priskočili na pomoč tako, da smo mu pokazali, kako naj to najlažje naredi, nikakor pa stvar nismo naredili namesto njega. Če je otrok imel težave pri zavezovanju vezalk, smo ga spodbujali in predlagali nove rešitve (»Pa poskusi tako...«). Vsak otrok seveda potrebuje drugačen pristop, s katerim pridobimo njegove pozitivne rezultate.

Vzgojitelj je otrokom v vrtcu vzgled. Z otoki vzpostavlja prijazno in prijetno komunikacijo, jih usmerja, spodbuja k razgovoru, k delitvi izkušenj, otroke posluša, se odzove na njihova vprašanja in jim pomaga, če je to potrebno (Kurikulum za vrtce, 1999).

Vzgojitelji smo pazili, da se otrokom ni zadalo pretežkih nalog ali dejavnosti ampak smo se še vedno pri nekaterih otrocih soočili z strahom pred neuspehom, perfekcionizmom in odlašanjem. Ti otroci so uporabljali izgovore kot »neznam«, »ne bom«, »nočem«. Ker je vzgoja predvsem vztrajnost, smo jo uporabili tudi v teh primerih. Z otroki smo se veliko pogovarjali, jim razlagali, jim pustili tudi svoj čas a jih hkrati tudi spodbujali k dejavnosti, ki jo ne želijo opraviti. Napredki so se počasi kazali in tudi otroke z neželenim pojavom v razvoju samostojnosti, smo pripravili do uspeha. Menimo, da je uspeh teh otrok, ki je težje prigarani slajši, saj so se na uspeh odzvali z več veselja in nasmeha, kakor otroci, ki so se za enak uspeh rabili potruditi manj.

Seveda na potrebo po samostojnosti, kot smo že omenili ne vplivamo samo strokovni delavci v vrtcu, pač pa se z njo spopadajo tudi starši.

»Dolžnost staršev je, da jih pripravite na prihodnost, ne na preteklost in ne na sedanjost. Da jih pripravite za svet, ne za doma.« (Juhant in Levč, 2011, str.81)

Kot smo opazili strokovni delavci tudi v vrtcu je, da nekateri starši otroke ves čas priganjajo, na koncu pa namesto njih opravijo nalogo. Ko otrok ugotovi, da se ne rabi obuti in sezuti čevljev bo staršu samo pomolil noge in starš bo opravil delo namesto njega. Otroke pri petih, šestih letih nekateri starši še vedno prinesejo v naročju do vrat igralnice. Pri tem smo se spraševali, kaj starši s takim načinom otroku sporočajo in kako bo otrok lahko s takim načinom zadovoljil potrebo po samostojnosti.

Odgovornost za otrokovo samostojnost starši ne morejo preložiti na vrtec ali šolo, samostojnosti se otrok navaja tudi doma. Starši bi morali prepoznati radovednost pri otroku in si priznati koliko zmore njihov otrok. Veliko bolje bi bilo, če bi stvari počeli skupaj z otrokom in ne namesto njega (Levč, 2015).

Starše našega oddelka v katerem smo krepili potrebo po samostojnosti smo vzgojiteljice prosile, da otroku pustijo, da tisto kar otrok zmore sam, tudi naredi sam. Seveda smo jim razložile, naj najprej začnejo z lažjimi nalogami, potem pa naloge stopnjujejo. Če si lahko otrok obuje čevlje v vrtcu samostojno, naj si jih obuje tudi ob prisotnosti staršev. Če imamo v vrtcu samopostrežni zajtrk in kosilo, naj otroka na samostojnost navajajo tudi pri obrokih doma. Tisti otroci, ki vadijo zavezovanje vezalk v vrtcu naj vadijo zavezovanje tudi s svojimi starši, itd.

Vzgojitelji smo staršem podale tudi natančne informacije, koliko zmore njihov otrok in jih sprotno obveščale o otrokovem napredku. Do staršev smo bili spoštljivi, upoštevali smo zasebnost posameznika in tako želeli poskrbeti za dobro sodelovanje in vključevanje v dejavnosti.

Nekateri starši so naša navodila upoštevali in pri teh otrocih je bil napredek in uspeh še hitrejši. Nekateri starši pa so se vseeno upirali, otroke so preveč varovali in mu niso dovoljevali prostosti. Zdelo se je kot, da ves čas stojijo za otrokom in pazijo na njihov korak. Tako pa otrok ne more zadovoljiti potrebe po samostojnosti. Otroci z preveč zaščitniškimi starši v oddelku so se izkazali za manj samozavestne in počasneje so napredovali pri samostojnosti.

Da bodo otroci imeli občutek, da so sposobni, jim moramo dati možnost, da se samostojno odločajo, učinkovito

uporabljajo vire, samostojno poiščejo informacije in jih znajo dobro uporabljati. Ko otrok ponotranji te spretnosti, lahko opravi vsako nalogo, saj se za to počuti sposobnega (Reasoner, 1999).

Starši lahko otroku pomagajo, če potrebuje pomoč, nikakor pa naj stvari ne počnejo namesto njega. Pustijo naj mu, da se obleče, obuje sam, da samostojno poje obrok z vilicami in nožem. Starši naj si vzamejo več časa za spodbujanje otrokove potrebe po samostojnosti, saj jim s tem dajo možnost, da postanejo uspešni pri svojih dejanjih (Zadel, 2013).

Zaključek

V vrtcu opazujemo, da večina staršev dobro sodeluje z vrtcem in so odprti za sodelovanje. Pokazalo se je, da se otrok hitreje uči in krepi potrebo po samostojnosti, če vrtec in starši sodelujejo. Malo nas skrbi za otroke, katerih starši so preveč zaščitniški, vendar se lahko v vrtcu še vedno trudimo k njihovi samostojnosti. Zavedamo se, da niti dva otoka nista enaka, vsak otrok se razvija drugače. Vzgojiteljeva naloga je, da otroku zastavlja izzive, ki otroka pripeljejo k samostojnosti, samozvesti in odločnosti. Otroka s svojimi pričakovanji nikakor ne smemo preobremenjevati, otroke vzgajamo s spodbudo in pohvalo.

Pregovor »kar se Janezek nauči, to Janezek zna«, še kako drži. To ne velja za pridobljeno znanje, ampak predvsem za pridobljeno vedenje, samozvest, ki jo pridobimo ko zadovoljimo potrebo po samostojnosti.

Otroci potrebujejo delovne navade in prav je, da jih navajamo na to že v vrtcu. Navajamo jih z lastnim zgledom, sodelovanjem z starši in tako, da jim damo možnost, pa po samostojno opravljeni nalogi začutijo veselje, zadovoljstvo in možnost napredovanja v samostojnejšo osebo.

LITERATURA

1. Cigale, T. (2014). *Kompetence vzgojitelja skozi oči pomočnika vzgojitelja*. V M. Željeznov Seničar (ur.), *Kompetence vzgojitelja – izzivi, izkušnje, spoznanja* (str. 61-70). Ljubljana: Mib.
2. Juhant, M. in Levc, S. (2011). *Varuh otrokovih dolžnosti*. Mavčiče: Čmrlj, komuniciranje in ustvarjalnost.
3. Kroflič, R. (2002). *Izbrani pedagoški spisi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Levc, S. (2015). *Mama, zmorem sam(a)!*. Vzgoja, 17 (65-66), 35-36.
5. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za razvoj šolstva. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana.
6. Pečjak, S. (2002): *Poglavja iz pedagoške psihologije: izbrane teme*. Ljubljana: Oddelek za psihologiji filozofske fakultete.
7. Papalia, D. E., Olds, S. W. in Feldman, R. D. (2003): *Otrokov svet: otrokov svet do spočetja in do konca mladostništva*. Ljubljana: Educy.
8. Reasoner, R. W. (1999). *Kako krepiti osebnost svojega otroka*. Ljubljana: Inštitut za razvijanje osebne kakovosti.
9. Videmšek, M., Berdajs, P. in Karpljuk, D. (2003). *Mali športnik*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
10. Zadel, A. (2013): *Tretji obraz: Priročnik za razumevanje otrok in sebe*. Koper: Inštitut C. A. R.

Prispevek je bil objavljen v zborniku XIII. mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Finska) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2020 - Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka, 23.1.2020.

3. 3. NAČINI PRAZNOVANJA ROJSTNIH DNI V VRTCU, Claudia Uhan

Povzetek

V vrtcu si prizadevamo, da bo praznovanje otrokovega rojstnega dne postalo nepozabno doživetje. Vsak vrtec in skupine imajo svoj način praznovanja. V članku bom predstavila svoje izkušnje, druge možne načine obeleženja tega osebnega praznika in zakaj je

dobro, da lahko o načinu praznovanja soodloča tudi otrok.

Ključne besede: praznovanja, rojstni dnevi, pogostitev, rajanje, zabava

Praznovanje rojstnih dni v Sloveniji

»Praznovanje rojstnega dne je na Slovenskem relativno nov pojav. Množično ga praznujemo šele po drugi svetovni vojni. Pred tem so ga praznovali redki, navadno premožnejši meščani, bolj znano je bilo praznovanje godu«, je zapisal Sebastjan Weber, kulturni antropolog v Muzeju novejši zgodovine Celje, ki opozarja še na eno veliko spremembo. Praznovanja so se v devetdesetih letih iz intimnega družinskega prostora preselila v javni prostor.

»To se je začelo s prihodom ameriških verig s hitro prehrano. Ta vzorec se je potem ponovil v nakupovalnih središčih, bazenih, telovadnicah, smučiščih [...] Prihaja čas, da razmislimo, ali v vsem tem pretiravamo. Niso redki primeri, ko gre zgodba približno takole: otrok na praznovanje rojstnega dne povabi cel razred sošolcev, tudi do 20 ljudi, zabava jih najeti čarodej, na družbenih omrežjih pa se pohvalimo s torto [...] Tudi obdarovanje je zašlo v čudne ekstreme, pravi Dan Podjed, antropolog iz ZRC SAZU« (Skrt, 2019).

Janez Bogataj je leta 1988 zapisal: »Obdarovanje slavljenca na njegov dan rojstva je običaj, ki je navadno vezan na rojstnodnevne zabave v krogu družine ali prijateljev. Praznovanje rojstnega dne je splošno razširjena navada, ki temelji na družabnosti in je povezana s praznično prehrano in nekaterimi stalnimi sestavinami« (Kopušar, 2014).

Praznovanje v vrtcu

Cilji

»Prazniki naj bi bili posebni dnevi v našem življenju, ki bi jih v polnosti preživeli drugače kot druge dni v letu in ki bi v naših srcih puščali lepe spomine ter optimistično držo v življenju« (Horvat, Urbanič, n.l., str. 4).

Praznovanje rojstnih dni je tudi v vrtcu postalo samoumevno. Da na njih ne pozabimo, jih vzgojiteljice običajno zapišemo v koledar.

Z praznovanjem tega praznika v vrtcu pozitivno vplivamo na otrokov razvoj, krepimo njegovo samozavest in mu dajemo občutek sprejetosti. Ustvarjamo trenutke sreče, veselja in zadovoljstva in s tem razvijamo otrokov čustven svet preko doživljanja čustev ugodja. Celotni skupini dajemo občutek pripadnosti, učimo izkazovanja pozornosti v medsebojnih odnosih in krepimo socialne vezi. Menim, da je čedalje manj pomembno, da otrok dobi od vrtca za svoj rojstni dan darilo in da pripravljamo večje pogostitve; pomembnejši je poudarek na dejavnosti in da je ta dan slavljenec v središču pozornosti.

Darila

Zasledila sem, da je še v veliko skupinah pomembno, da se slavljenec izroči proti koncu praznovanja neko darilo skupine. Običajno je to v obliki risbic skupine, ki se jih spne in na naslovnico nalepi fotografijo slavljenca, ki sedi ob svečkah. Nekateri vzgojitelji izdelajo darilce skupine tudi same. Seveda je to stvar

odločitve vzgojiteljice, vendar želim na podlagi svoje izkušnje odpreti nekaj vprašanj glede tega.

Moje darilo za otroka na njegov rojstni dan je, da mu omogočim in pripravim nepozabno praznovanje po njegovi izbiri. Vsak posameznik mu čestita, kar je tudi neke vrste dar. Fizično obdarovanje sem osebno ukinila, ker sem videla, da to otroku skoraj nič več ne pomeni, saj je pretirano obdarovan že doma. Res je, da postanejo te risbice otrokom lahko pomembne, če spadajo k rojstnodnevnomu ritualu in želijo doživeti enak ritual kot drugi otroci, a preden se odločimo uporabljati ta ritual je dobro, da se vprašamo, ali ni škoda časa, ki se ga porabi za izdelavo zbirke risbic, če upoštevamo dejstvo, da se glavna dejavnost dogaja od zajtrka do malice, torej kakšno uro. Otroci sedijo najprej v krogu in morajo nato presedeti še najmanj petnajst minut za mizo, da vsi narišejo primerno risbo za slavljenca, tisti, ki pa niso pri volji do risanja, nekaj načekajo, da bi šli hitreje od mize. Fotografijo je potrebno natisniti in speti, za kar se porabi kakih 10 minut. Zdi se mi, da veliko vzgojiteljic to enostavno počne zaradi tega, da se staršem ob odhodu pokaže, da se je nekaj počelo. Ali te risbice doma pristanejo v smeteh, lahko samo ugibamo.

Ali ni bolj smiselno ta čas bolj vložiti v igro, ples, gibanje ali ustvarjanje po želji? Menim, da praznovanje ne bi smelo vsebovati dejavnosti, kjer so otroci prisiljeni dolgo sedeti. Zabava je lahko tudi sama prosta igra, obogatena z določenimi materiali.

Leta nazaj so starši za rojstne dni otrok prinašali za vsakega otroka skupine individualna darila in skoraj tekmovali v tem, kdo bo prinesel več. Ta navada se je, vsaj tako upam, že v vseh vrtcih ukinila, saj ustvarjamo s tem pritiske na starše in delamo socialne razlike.

Pogostitev

V veliko vrtcih se rojstnih dni ne praznuje s hrano, torej brez sladkarij. Zavedati se moramo, da ima slavljenec za svoj praznik doma na razpolago torto in druge prigrizke. Če imamo isti dan v vrtcu še sladek zajtrk ali kosilo, bi bilo to skupaj v enem dnevu enostavno preveč.

Dolžnost vrtača je skrb za zdravje z ustrezno prehrano. S tem, ko imamo preobilno in sladko pogostitev, bo otrok pojedel tudi manj sadja za malico ali kasneje kosila.

Za pogostitev v vrtcu poleg naravnih sadnih sokov priporočam slane palčke, saj te je večina otrok, lepo pripravljen sadni krožnik (nekateri sicer ne marajo sadja) ali suho sadje (z deklaracijo), priporočam predvsem jabolčni čips. Za otroka z dieto starši prinesejo primerno hrano, tako da imamo to v omari in mu ponudimo ob pogostitvah.

Prinašanje doma pečenih sladic zaradi mikrobiološkega tveganja po HACCP sistemu ni dovoljeno.

Veliko nezdravih živil vsebuje tudi zdravju škodljive snovi. Čips vsebuje večje količine akroleina in akrilamida (strupeni in potencialno rakotvorni snovi), ki nastajata pri cvrenju. Prigrizku Smoki se je treba izogniti zaradi možnih hudih alergij na arašide, ima pa tudi transmaščobne kisline, ki v največji meri prispevajo k boleznim srca in ožilja. Alternativa je koruzni »smoki«, ki ne vsebuje arašidov. Nekatere sladkarije vsebujejo škodljive aditive, ki se jih povezuje tudi s hiperaktivnostjo in moteno pozornostjo otrok, na kar naj bi še dodatno negativno vplivala prehrana z veliko sladkorja (Dolenc, n.l.).

Primeri dobre prakse

*Slika 1: Sodelovanje s starši preko tematske zabave,
Avtorica fotografije: Claudia Uhan*

drugače prikrajšani za izkušnjo praznovanja s celotno skupino in vzgojiteljico. Dogodek naj bi bil v idealnem primeru načrtovan tako, da ima otrok možnost participacije in je aktivno udeležen pri načrtovanju, pripravi in izvedbi. Rojstni dan je, razen začetnega rituala, zasnovan po njegovi izbiri. Zjutraj si vzamemo čas, da slavljenca pozdravimo in se z njim pogovorimo. Začetni ritual vsebuje običajno zbor otrok v krogu, slavljenec pa sedi pred mizo na kateri so svečke, čestitke posameznikov, petje rojstnodnevni pesmi, pihanje svečk (potrebno je upoštevati požarno varnost) in pogostitev. Nadaljujemo z različnimi dejavnostmi. Pomembno je, da nadaljujemo ta ritual v enakem zaporedju tudi za druge otroke, saj bo to tistim otrokom, ki niso radi v središču pozornosti, dalo občutek varnosti, ker bodo vedeli, kaj jih čaka. Tudi za ostale je to smiselno, saj se bodo bolj veselili dne, ko bodo na vrsti oni. Slavljenec je lahko cel dan v glavni vlogi in ima prednost pred drugimi. Dogajanje fotografiramo, da se bo lahko otrok na to lažje spominjal.

*Slika 2: Uvod v praznovanje s skupinsko lutko,
Avtorica fotografije:*

Starše o poteku praznovanja obvestimo že na prvem roditeljskem sestanku, kaj prinesiti in kakšna je njihova vloga. Lahko se dogovorite, da se praznovanju pridružijo. Osebnostno imam s tem dobre izkušnje samo v starejših skupinah in tudi le v primeru, da se za to odločijo vsi starši, ker so drugače ostali otroci žalostni. Starši naj bodo v tem primeru samo gostje in nam pomagajo pri izvedbi, naj pa ne bodo glavni izvajalci, kot je bila to praksa še pred leti. Seznanimo jih z možnostjo, da se bo lahko otrok v njihovi prisotnosti obnašal drugače in da bo želel po dejavnosti z njimi domov.

O prihajajočem praznovanju se pred praznovanjem pogovorite s slavljenecem in obvestite o tem tudi celotno skupino. Rojstne dni otrok, ki praznujejo v poletnih mesecih se lahko praznuje vnaprej, saj so

Rojstnodnevni ritual jaz izvajam takole: ko slavljenec sedi v krogu, postavim pred njega torto (iz papirja, embalaže) s čajnimi svečkami (lahko tudi na baterije). Potem prileti skupinska lutka Pikapolonica Pika, ki ne zna šteti, zato te svečke skupaj preštejemo. Pikapolonica čestita slavljenecu. Nato čestitajo še otroci in se pri tem učijo rituala rokovanja z desno roko, čestitanja za rojstni dan, govorjenja in gledanja v oči ter izrekanja voščila slavljenecu. Sledi petje rojstnodnevne pesmi, pihanje oz. ugašanje svečk, pogostitev in dejavnosti na temo, ki si jo je po predhodnem dogovoru zaželel otrok. Za ta namen sem prevedla tudi meni ljubo pesem.

Ob oknu danes zjutraj

Melodija in besedilo: nemška ljudska
Prevod in priredba: Claudia Uhan

Ob oknu danes zjutraj vsi ptički so za - pe - li, vsi vrabčki, vse si - ni - čke, le za
Mi pot-lej je za - u - pal, ve - li - ki, le-pi pav: Naša Moj - ca roj-stni dan ima, za -
-kaj so to po - če - li, vsi vrabčki, vse si - ni - čke, le za - kaj so to po - če - li?
-to tak živ - žav, Naša Moj - ca roj-stni dan ima, za - to tak živ - žav.

Tematske zabave

Tematska praznovanja izražajo individualnost slavljenca in so poseben in nepozaben dogodek tudi za celotno skupino. Z njimi aktivno spodbujamo otrokovo pravico do izbire in drugačnosti; otrok si torej izbere svojo temo zabave. Če nima lastnih zamisli, se mu predlaga različne možnosti. Zabava je lahko gasilska, baletna, grajska, avtomobilska, marsovska, indijanska, »dinozaverska«, cvetlična, karkoli je pač otroku pri srcu. V moji skupini si je deček zaželel celo »ligenjsko« zabavo. Otroka še vprašamo, ali bi se rad na to temo igral, ustvarjal, kaj izdeloval, plesal ali se gibal. Zabava je lahko tudi na prostem. Z nekaj domišljije, so to lahko čudovita praznovanja, ki jih je možno pripraviti z enostavnimi sredstvi. Seveda ni potrebe, da bi bile priprave na zabavo tako zahtevne kot primer, ki sledi v nadaljevanju, včasih si otroci zaželi samo prosto igro z avtomobili. Delamo po principu manj je več, torej eno do dve dejavnosti, ko je možno, pa jih načrtujemo tudi več. Lahko delamo skupinsko in dejavnost izvajajo samo tisti otroci, ki to želijo, drugi pa lahko plešejo.

Slika 3: Indijanska zabava-tematske zabave,
Avtorica fotografije: Claudia Uhan

Slika 4: Kralj/ica za en dan,
Avtorica fotografije: Claudia Uhan

Nikakor naj ne postane tematsko praznovanje za vzgojitelja in otroke stresno, sicer je bolje ostati samo pri začetnem ritualu.

Primer: indijanska zabava. Nanjo smo se začeli pripravljati že dan prej, ko smo šli v ta namen z otroki v gozd in naklestili veje, da naredimo velik indijanski šotor na vrtčevskem igrišču, za vsakega otroka pa smo izdelali perjanico. Na dan praznovanja smo samo še izrezovali peresa za perjanice, si te posadili na glavo, si v krogu na tleh izmislili svoje indijansko ime, pili bivolovo kri za pogum (sok rdeče pese), se igrali indijanske igre in se zabavali kot Indijanci na igrišču v šotoru, ki je bil uporaben še dlje časa.

Praznovanje oz. ritual »Otrok je kralj«

Vsak otrok se je že kdaj želel počutiti kot kralj ali kraljica. Glavnemu ritualu dodamo to, da slavljenec nosi krono. To lahko izdelata otrok, najbolje dan prej s pomočjo vzgojiteljice, po praznovanju pa jo lahko odnese domov. Lahko uporabljate tudi eno krono za vse otroke. »Kralj« lahko izbere dva pomočnika oz. svetovalca, ki sedita pri njem. Seveda lahko to po želji dopolnite tudi s kraljevskim stolom, skrinjo, ogrinjalom in za deklice izdelate posebno krilo ali nakit.

Praznovanje rojstnega dne v Montessori vrtcih

Zanimiva in uporabna se mi zdi ideja za praznovanje, ki jo izvajajo v Montessori vrtcih, kjer se spominjajo vsakega leta otrokovega življenja in spoznavajo nove pojme kot so kroženje zemlje okoli sonca, letni časi, meseci. Za praznovanje uporabljajo globus, sveče in vžigalice. Sveča predstavlja sonce. Starše se prosi, da prinesejo fotografije otroka, za vsako leto eno (in eno iz porodnišnice), prav tako pa se jih povabi na praznovanje. Starši lahko na zadnjo stran slik napišejo kakšno misel, anekdoto. Otroci se posedejo okoli mize ali kroga, slavljenec drži v rokah miniaturo globusa in naredi toliko krogov okoli sonca, kolikor je star. Poje se pesmica *Zemlja se vrti, vrti okoli sonca*. Medtem se pokaže otrokom fotografije slavljenca in pove, kaj se je v tem letu zgodilo. Ko otrok upihne svečko, se mu čestita in zapoje pesem. Fotografije se nalepi kot časovni trak in obesi na vidno mesto, kjer si jih otroci lahko ogledajo (Varstvo Montessori Nogice, n.l.).

Povzetek

Praznovanje rojstnih dni je lahko čudovit dogodek za vse udeležence, povezuje skupino in krepi posameznika. Kljub temu, da zagovarjam to, da se splača potruditi po uvodnem ritualu tudi za tematsko zabavo, naj bo moja izkušnja razumljena zgolj kot moje stališče in spodbuda in ne kot kritika dela drugih. Zabava z ali brez daril in sladkarij je vaša odločitev. Pomembno je, da je praznovanje pripravljeno iz srca, ker bo samo tako postal dogodek nepozaben.

LITERATURA

1. Dolenc R. A., organizatorka PZHR (n.l.) *Zdravo praznovanje rojstnih dni v vrtcu. Vrtec Jarše*. Dostopno na: http://vrtec-jarse.si/images/uploads/Zdravo_praznovanje_RD.pdf
2. Horvat D., Urbanič D. (n.l.). *Praznovanje rojstnih dni. Osnovna šola in vrtec Apače, str. 4*. Dostopno na: http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/praznovanje_rojstnih_dni_-_vrtec_apace.pdf
3. Kapušar A. (2014). *Praznovanje rojstnih dni v vrtcu. Vrtec Kidričevo*. http://www.vrtec-kidricevo.si/files/2014/05/praznovanje_rojstnih_dni_v_vrtcu.pdf
4. Skrt A. (2019). *Praznovanja rojstnih dni so zašla v čudne skrajnosti.. Prvi program radia Slovenija*. Dostopno na: <https://radioprvi.rtvsl.si/2019/02/praznovanja-rojstnih-dni-so-zasla-v-cudne-skrajnosti/>
5. Varstvo Montessori Nogice (n.l.). *Zakaj izbrati varstvo nogice. Novo mesto*. <https://www.varstvo-montessori.si/vrtec-nogice/obogatitvene-dejavnosti>

Objavljeno v strokovni reviji Vzgojiteljica, 2021, št. 5, september/ oktober

3. 4. POZITIVNA KOMUNIKACIJA MED VZGOJITELJEM IN OTROKOM, Ksenja Udovč

Komuniciranje je pomembna sestavina odnosov med ljudmi. Je pogoj in posledica (dosežek) medsebojnih medosebnih in delovnih odnosov, zato ji moramo pozornost posvečati že od otrokovega rojstva naprej. Posebno pozornost in skrb ji namenimo v vrtcu, kjer

otroci med seboj komunicirajo v različnih situacijah in na zelo različne načine in je komunikacija pomemben dejavnik oziroma okoliščina otrokovega celostnega razvoja.

Uvod

Kako vzgojiti otroka v odgovorno, avtonomno in zrelo osebo? Vprašanje se pojavlja že od obstoja človeštva. Enotnega recepta žal ni. Vsi poznamo misel nekega očeta, ki pravi: »Ko še nisem imel otrok, sem imel pet teorij o vzgoji; zdaj imam pet otrok, a nobene teorije več. Mislim, da se je najbolje ravnati po »zdravi kmečki pameti«. To pomeni slediti svoji intuiciji in delati tako, da bo za otroka najbolje. Vsekakor mora biti komunikacija pozitivno usmerjena.

Otroci se z verbalno in neverbalno komunikacijo učijo odnosa do sebe in drugih in sprejemajo vzorce ter vedenje odraslih. Ob kvalitetni interakciji z odraslimi imajo dobre pogoje za socialno učenje. Zastavljata se vprašanji, kakšna je kvalitetna interakcija in katere so metode pozitivnega načina komuniciranja z otroki. Otroku marsikaj sporočamo tudi z nebesednimi sporočili. Včasih mimika pove več kot tisoč besed.

Sporazumevanje med vzgojiteljem in otrokom je pomembno za oblikovanje otrokove samopodobe in pridobivanje samozavesti. Komunikacija mora biti jasna, razumljiva, enopomenska in odločna. Zahteve morajo otroci razumeti in jih izpolniti. Še bolj premišljeno je treba izrekat pohvale in morebitne kazni. Usmerjene morajo biti na otrokova dejanja, ne na njegovo osebnost.

Cilji komunikacije

Komunikacija ima vzgojni in izobraževalni vidik. Ko se z otrokom sporazumevamo, ga hkrati tudi vzgajamo. Pomembno je, da je otrok do sebe in do drugih pozitivno naravnani. Tako bo lažje premagoval težave in se veselil uspehov. Otroku, ki se čuti sprejet, za katerega si vzamemo čas, se z njim pogovarjamo, bo manj agresiven in trmast. Na ta način izboljšamo čustveni odnos.

Izobraževalni vidik je proces sprejemanja informacij, njihove predelave in vrednotenje le-teh.

Zaznavanje kot proces je osnova vsake komunikacije.

Komunikacija v vrtcu

V kurikulumu za vrtce piše, da v vrtcu odrasli s svojim vedenjem delujejo spodbudno in pomirjajoče. Vzgojitelji, pomočniki vzgojitelja so v interakcijah z otroki praviloma zgled za prijetno in prijazno komunikacijo. Pozitivne interakcije neverbalne komunikacije so nasmeh, dotik, prijem, govorjenje v višini otrokovih oči. Odzivanje na otrokova vprašanja in prošnje, pozorno in spoštljivo poslušanje, uporaba pozitivnih navodil, spodbujanje ustrezne neodvisnosti so dejavniki verbalne komunikacije, ki tudi prispeva k ugodni socialni klimi v skupini (Kurikulum za vrtce, 1999).

Vzgojitelji bi morali v vrtcu spodbujati:

- zaupanje,
- avtonomnost,
- iniciativnost,
- empatijo,
- samozaupanje.

Spomini na odnose v vrtcu namreč spremljajo otroke še dolgo potem, ko vstopijo v odnose z odraslimi in vrstniki v drugih socialnih okoljih. Vzgojitelj v vsako interakcijo vnese svoje družinske vzorce, ki včasih niso ravno primerni.

Za pozitivno komunikacijo z otroki so zelo pomembni naslednji vidiki:

Učinkovito poslušanje je aktivno poslušanje, kar pomeni, da želimo biti prejemnik sporočila, usmerjati pozornost na poslana sporočila, preverjati njihov pomen, jih strukturirati, iskati pojasnila, sprejemati in dajati povratne informacije. Aktivno poslušanje pomaga sprejeti in razumeti čustva, daje občutek sprejetosti, olajša reševanje problemov in pospešuje nadaljnjo komunikacijo.

Otroku, ki nam želi nekaj sporočiti, moramo posvetiti vso svojo pozornost. On gleda z drugačne perspektive kot mi, zato se postavimo na njegovo raven in ga pri poslušanju ne postavljamo v podrejen položaj. Očesni kontakt na njegovi višini to omogoča.

Pomembno je, da otroka pozorno poslušamo, mu pritrujemo z medmeti (aha, mhm, o ...) in se izogibamo spraševanja ter nasvetov.

Priznavanje otrokovih čustev je pomemben vidik, saj obstaja neposredna zveza med otroškimi čustvi in njihovim obnašanjem. Stalno zanikanje čustev lahko otroke zbega, razjezi in omaja zaupanje.

Primer:

Otrok: »Vroče mi je.«

Odrasel: »Pusti pullover na sebi. Mrzlo je.«

Če otroka zares poslušamo, če mu priznamo njegovo notranjo bolečino in mu damo možnost povedati, kaj ga teži, je kmalu manj prizadet, manj zmeden in bolj zmožen obvladati svoja čustva in svoje probleme.

Pomembno je tudi, da otrokovo čustvo poimenujemo. Odrasli se po navadi ne odzovemo tako, ker se bojimo, da bomo s poimenovanjem čustva položaj še poslabšali.

Primer:

Otrok: »Niti enega koša nisem dal!« (jezno)

Odrasel: »Vidim, da te je to zares ujezilo.«

Nekateri otroci znajo povedati, zakaj so prestrašeni, jezni ali nesrečni. Mnogim iskanje vzroka težave samo še poveča. Poleg prvotne stiske morajo zdaj še analizirati in poiskati pametne razlage. Pogosto otroci ne vedo, zakaj se počutijo tako, kot se. Nesrečnemu otroku je v mnogo večjo pomoč pogovor z odraslim, ki sprejema njegova čustva.

Priprava otrok na sodelovanje je eden od bistvenih namenov vzgoje. Otroke želimo prilagoditi družbenim normam in bolj ko se trudimo bolj se nam upirajo. Odrasli otroke pripravljamo na sodelovanje na najrazličnejše načine: z obtožbami in vzbujanjem občutka krivde, zmerjanjem, grožnjami, ukazi, opozorili, s primerjanjem z vrstniki in z moraliziranjem.

Ti načini niso primerni in škodujejo otrokovemu samospoštovanju, v njem izzovejo negativne občutke. Otrok se ne počuti dovolj dober, je zmeden in jezen, misli, da vedno dela narobe. Njegova samopodoba je vedno nižja.

Otroke lažje pripravimo na sodelovanje tako, da opišemo problem, se osredotočimo na dejanje in ne na osebnost; ponudimo informacijo in ne obtožbe; povemo z eno samo besedo (manj je več) in ne omenjamo otrokovega značaja ali osebnosti, ampak govorimo o svojih čustvih.

Kaznovanje (graje) je v mnogih primerih vprašljivo. Otrok mora izkusiti posledice svojega obnašanja, ne pa kaznovanje. Ko otroka kaznujemo, ga v resnici prikrajšamo za zelo pomemben notranji proces soočenja s svojim slabim obnašanjem. Namesto kaznovanja lahko:

- pokažemo otroku, kako je lahko v pomoč,
- izrazimo močno nezadovoljstvo (brez žaljivih besed),
- mu ponudimo izbiro,
- ukrepamo (odstranimo ali omejimo otroka),
- omogočimo, da otrok izkusi posledice,
- povemo, kako lahko svojo napako popravijo,
- iščemo rešitve.

Spodbujanje samostojnosti je eden pomembnejših ciljev osamosvajanja otrok. Otroci niso majhne kopije odraslih, pač pa edinstvena človeška bitja z različnim temperamentom, okusom, čustvi, željami, sanjami. Omogočimo jim, da delajo samostojno in da sami rešujejo svoje probleme ter se tako učijo na lastnih napakah.

Odrasli pogosto delamo namesto otrok v dobri veri, da jim pomagamo. Celo mislimo namesto njih. Treba jih je naučiti odgovornosti pri vsakem delu. (Ne lovimo jim rib, ampak jih naučimo lovljenja.) Če želimo spodbujati samostojnost, jim moramo omogočiti:

- da imajo možnost izbire,
- da cenimo otrokov trud,
- da ne izgubijo upanja,
- uporabo drugih virov.

Pohvale so bistveni del človekovega življenja. Narava samovrednotenja ima vidne posledice na človekove miselne procese, čustva, želje, vrednote in cilje. Še bolj pomembno je otrokovo samospoštovanje, zato mu moramo pomagati, da se vidi kot človek, poln vrednot. K temu pripomore pozitivno komuniciranje, katerega pomemben del je pohvala. Pohvala mora biti primerna otrokovi starosti in njegovim zmožnostim. Izogibajmo se hvali, ki namiguje na slabosti in neuspehe v preteklosti in na pretirano navdušenje, ker lahko ovira otrokovo željo po uspehu.

Uspešna pohvala je sestavljena iz dveh delov:

- Odrasli z ocenjevanjem opišemo, kaj vidimo ali čutimo.
- Potem, ko je otrok slišal opis, je zmožen pohvaliti samega sebe.

Sklep

Vsi, ki delamo z otroki, pogosto pozabimo na pomen komunikacije. Ni vseeno, kako prenesemo določene informacije, saj lahko nepremišljeno izrečene besede ali neverbalna sporočila porušijo zaupanje, ki smo ga zgradili z otrokom. Pomembno je, da jim dvigamo samozavest, pozitivno samopodobo in občutek lastne zmožnosti.

V vrtcih bi morali več pozornosti posvetiti pozitivnim načinom komuniciranja z otroki. Naš zgled bodo ponesli s seboj v življenje in tako komunicirali s starši, prijatelji, sodelavci ... In nekoč z lastnimi otroki.

Važno je, da iščemo dobro v vsem in v vseh.

LITERATURA

1. Feber, A. in Mazlish, E. (1996). *Kako se pogovarjamo z otroki in kako jih poslušamo*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
2. Grof, D. (2007). *Socialne interakcije*. V A. Potočnik (Ur.), *S skupnimi koraki gradimo kakovost v vrtcih*. Celje: Vrtec Anice Černejeve.
3. *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.

Prispevek je bil objavljen v strokovni reviji Educa, 2018, št. 5-6.

3. 5. PREKO SOCIALNE IGRE DO REŠEVANJA SPOROV IN SODELOVANJA V SKUPINI, Nives Balant

Povzetek

S socialnimi igrami urimo vedenjske spretnosti, ki ohranjajo medvrstniške oziroma medosebne odnose. Otroci skozi igralne situacije doživljajo svoja čustva in občutja in se vživljajo v čustva in občutja svojih vrstnikov.

V skupini otrok starosti 5 do 6 let smo se osredotočili na igre za reševanje sporov in igre sodelovanja v skupini. Raziskovali smo, kako igre sporov in sodelovanja vplivajo na otroke kot skupino in kakšni so njihovi odzivi.

Pri igrah sodelovanja otroci spoznajo skupinsko igro kot prijetno in zanimivo. Gradili so sposobnosti

timskega dela, vključevali so se vsi v skupini in razvijali kvalitetno komunikacijo. Pri igrah reševanja sporov pa so jih igre spodbudile k razmišljanju za nove rešitve. Učili so se dogovarjanja, iskali so sporazume, popuščali in predstavljali svoja stališča.

Izvajane igre so pri otrocih v skupini pozitivno vplivale na medsebojno sodelovanje, njihovo reševanje težav, okrepile so njihove odnose.

Ključne besede: socialne igre, sodelovanje med otroki v skupini, pomen zgodnjega učenja, vzgojiteljica, predšolski otrok.

Uvod

Otrok v vrtcu in izven njega čuti potrebo po igri kot osnovno potrebo. Igra se kot rdeča nit prepleta skozi vse otrokove dejavnosti. Igra je dejavnost, ki otroke notranje motivira, je svobodna in odprta ter prijetna za vse. Igra je način, kako se otrok razvija in uči. (Videmšek in Visinski 2001).

»Temeljno učenje predšolskega otroka pojmuje tudi kot temelj trajnostnega razvoja: že v najzgodnejšem obdobju učimo otroka temeljnih vrednostnih odnosov do sebe, drugih, sveta, narave in družbe, kar pomeni, da so vse sestavine trajnostnega razvoja prioriteta predšolske vzgoje.« (Gobec 2008, str. 55).

Dejavnosti v vrtcu so zastavljene tako, da otroke spodbujajo k sodelovanju, ki pa ne vodi v skupinsko rutino, prisilno prilagajanje ali negiranje avtonomnosti individuuma. Otroci se morajo zgodaj navaditi na možnost izbire in sodelovanja pri načrtovanju in oblikovanju ter pri sprejemanju odločitev in delitvi odgovornosti za skupno sprejete odločitve (Kurikulum za vrtce 1999).

Pri učenju reševanja sporov in učenju sodelovanja imajo socialne igre veliko vlogo. Otrok ima aktivno vlogo, ki v socialni situaciji raziskuje in išče odgovore na problemska vprašanja, ki so sestavni del njegovega življenja.

Predstavljamo pomen socialnih iger v predšolskem obdobju. Posebej smo se osredotočili na igre reševanja sporov in igre sodelovanja. Ugotavljamo, kako s socialnimi igrami lahko vplivamo na potek socialnega učenja, in ali vplivamo na razvoj socialne občutljivosti otrok. Ugotavljamo, da se pri omenjenih igrah urijo socialne spretnosti, ki ohranjajo medosebne odnose in pripomorejo k razvijanju čustev posameznika. Z njimi izboljšamo vedenjske spretnosti in pomagamo k lažji vključitvi izoliranih otrok.

Dobro poznavanje otrok vzgojitelju omogoča kvalitetno delo. Socialne igre pa predstavljajo sredstvo za vzpostavljanje enakopravnega in neposrednega odnosa z otroki. Ob socialnih igrah spoznavajo otroke, njihove posebnosti, značilnosti in delovanja v skupini (Turnšek, 2004).

Jedro

Vsakdanje življenje v vrtcu, vsakdanja rutina, rituali, dnevni red, itd. morajo otroku omogočati občutek pripadnosti, ustvariti prijetno vzdušje. Vrtec poskuša otrokom sporočiti, da sožitje med ljudmi zahteva vsestranske napore in da je včasih težko, da se ljudje odločijo za drugačne poti (Kurikulum za vrtce 1999).

V vrtcu opazujemo, da se otroci velikokrat znajdejo v konfliktnih situacijah, s katerimi se ne znajo spoprijeti. Ker se otrok najboljše in najraje uči preko igre, smo v skupini otrok, starih 5 do 6 let, izvajali igre reševanja sporov in igre sodelovanja.

Igre reševanja sporov, konfliktov zagotavljajo otrokom možnost za pogovor o sporih in jih spodbujajo k razmišljanju rešitev. Otroke usmerjamo k iskanju nenasilnih rešitev. Otroci iščejo sporazume, se dogovarjajo in predstavljajo svoja mišljenja, učijo se tudi popuščanja (Turnšek 2004; Virk Rode in Belak Ožbolt, 2007).

Predstavljamo primer ene igre reševanja sporov, zgodbo o dveh ovnih na brvi.

Na brvi se srečata dva ovna. Prvi reče: »Umakni se mi!« Drugi reče: »Umakni se mi!« Prvi reče: »Jaz sem bil prvi na brvi!« Drugi: »Nisi bil ti, jaz sem bil prvi!« Prvi: »Jaz vsak dan hodim po tej brvi in imam več pravice do nje.« Drugi: »Prek te brvi so prečkali reko že moji predniki, to je moja brv.« »Zdaj boš pa videl!« zakriči prvi. »Zdaj boš pa videl!« zakriči drugi. Zatem se oba ovna zaletita drug proti drugemu, močno treščita z rogovi in oba padeta v hladen potok.

Otrokom smo zgodbo prebrali in jim pustili čas za likovno vživljanje in podoživljanje zgodbe.

Nadaljevali smo z diskusijo. Otrokom smo v pomoč dali vprašanja kot so: Kaj se je dogajalo v zgodbi?, Zakaj se zgodba tako konča?, Ali bi se zgodba lahko razrešila drugače?,...

Otroci so imeli pripravljene različne odgovore, vsak je lahko izrazil svoje mnenje. Odgovori otrok so bili pozitivno naravnani: »Najprej naj gre eden oven, potem pa drugi«, »Naj gresta ovna skupaj, pa se držita«. Nekateri otroci so se odzvali čustveno: »Ovna se grdo obnašata.«, »Nista prijatelja.« Otroci so sočustvovali in hoteli rešiti situacijo.

V nadaljevanju smo se preizkusili v igri vlog. Otroci so se imeli možnost vživeti, biti ovni, se srečati na brvi,

v našem primeru je bila to ozka klop. Z igro vlog so otroci dobili dodaten vpogled na problem, ker so bili tokrat sami vpleteni v problemsko situacijo.

Z igro smo želeli omogočiti čim več možnosti za pogovor o konfliktnih situacijah in otroke v skupini spodbujati, da iščejo najboljše rešitve. Cilj iger za reševanje sporov je, da se skupina zaveda konfliktov (v skupini) ter se srečajo z novimi vedenjskimi oblikami in jih preizkusijo v igri. Skupina ima možnost iskanja nenasilnih rešitev problema v odnosih znotraj skupine, bolj razume pomen dogovarjanja, sporazuma in kompromisov. Namen iger te vrste je, da ima vsak posameznik možnost oblikovanja in uresničevanja lastnih potreb v skupini.

S to zgodbo smo napeljali tudi na problemske situacije, ki se pojavljajo v skupini. Prerivanje v koloni, prerivanje pri umivalnikih, čakanje v vrsti, spor med otroki za isto igračo, itd. Otroke smo vzgojitelji opominjali na zgodbo o dveh ovnih in jih spraševali, kako bi lahko spor drugače reševali. Otroci so se kmalu medsebojno opominjali na zgodbo in posredovanje vzgojitelja na konfliktne situacije je močno upadlo.

S socialnimi igrami urimo vedenjske spretnosti, ki ohranjajo medosebne odnose. Izboljšamo lahko uspešnost posameznika pri vključevanju v odnose ali preprečimo socialno izoliranost (Ambrož 2011). Po izvedenih igrah za reševanje sporov v skupini lahko to potrdimo, hkrati smo opazili tudi izboljšanje kakovosti komunikacije, samovrednotenja in zaupanja vase.

Poleg socialnih iger sporov smo v skupini izvajali tudi igre sodelovanja.

Igre sodelovanja otrokom omogočijo, da spoznajo skupinsko delo kot prijetno in zanimivo. Gradijo si sposobnost timskega dela, kot so dogovarjanje, načrtovanje, razdelitev dela in vlog, vključitev vseh v skupini in razvijanje dobre komunikacije. Različna sestava skupin ponuja spoznavanje različnih otrok in vzpostavljanje odnosov med njimi. Nenačrtovano otrok preide tudi na nudenje pomoči in solidarnost (Virk Rode in Belak Ožbolt 1991).

Predstavljen je primer igre sodelovanja: Skupna risba.

Otroci, razdeljeni v številčno manjše skupine, so dobili papir, flomastre in navodilo, da narišejo skupno risbo. Pravilo pri risanju je, da mora risba nastati v tišini, oziroma med otroki ne sme biti besedne komunikacije. Navodilo o tišini so otroci, stari 5 do 6 let, dosledno upoštevali. Narisali so risbo, vendar med njimi ni bilo nikakršnega sodelovanja. Vsak je na del lista, ki so ga imeli v skupini, risal nekaj svojega. Po končanem risanju so skupine predstavljale svoje izdelke. Tudi tukaj med otroki ni bilo čutiti nikakršnega sodelovanja in povezanosti. Vsak je povedal, kaj je narisal na svoj del lista, risba kot celota pa ni bila usklajena, povezana. Pri otrocih je bilo opaziti le individualno usmerjenost. Z otroki smo se v nadaljevanju večkrat pogovarjali, kaj pravzaprav bi moral biti končni izdelek te igre, tega skupinskega risanja. Igro smo morali večkrat ponoviti, da so otroci ugotovili, kako pomembno je medsebojno sodelovanje za dosego cilja oz. željenega rezultata. Šele po večkratni ponovitvi so otroci spoznali skupinsko delo kot prijetno in zanimivo. Zbrisale so se sledi tekmovalnosti med otroki in igre so začele temeljiti na boljšem razumevanju sodelovalnih odnosov.

S pomočjo te in podobnih iger, ki smo jih izvajali v skupini, prihaja med otroki do gradnje skupnosti. Otroci pridobijo občutek varnosti, izolirani otroci so se bolje vključevali v dejavnosti, oblikovali so se boljši odnosi sprejetosti in varnosti vsakega posameznika. Vsi otroci v skupini so uživali, bili so bolj produktivni in pripravljeni na sodelovanje. Znotraj skupine otrok se pokažejo tudi vloge posameznikov v skupini, ki jih drugače ni opaziti. Nekateri otroci se postavijo v vlogo vodje, nekateri prispevajo svoje ideje, itd. Vzgojitelj ima nalogo, da otrokom omogoči dolžino in zahtevnost iger, jim ponuja izzive in tako prispeva h gradnji skupnosti. Pri igrah sodelovanja je pomembno tudi vrednotenje skupaj z udeleženci. S pomočjo vrednotenja pa udeleženci spoznajo delovanje sebe in drugih udeležencev, premostijo morebitne ovire in predsodke v medsebojnem sodelovanju.

Zaključek

V vrtcu opazamo, da otroke bolj pritegne učenje, kjer so v vlogi aktivnega raziskovalca. S pomočjo takega načina učenja se otroci tudi več naučijo. Med take igre pa spadajo tudi socialne igre, igre reševanja sporov in igre sodelovanja. Pri omenjenih igrah otroci nimajo zadržkov pri postavljanju vprašanj ali odgovarjanju nanje. Učijo se, ne da bi jim bilo to naporno ali težko. Učenje jim predstavlja veselje in užitek in so zanj motivirani. Otroci si, v primerjavi s povedanim, snov najbolj zapomnijo, če stvari opravijo samostojno in če vzgojitelji z dejavnostmi ne hitijo, ampak si vzamejo čas, da lahko pri njih sodeluje vsak otrok in tako pridobi lastno izkušnjo.

Otroci, stari 5 do 6 let, niso imeli težav pri igri reševanja sporov. Hitro so razumeli pravila, hitro so prihajali do novih rešitev, novih idej za rešitve. Hitro so razvijali komunikacijske sposobnosti, ki so jih pripeljale do boljšega sodelovanja v skupini. Večji izziv so otrokom predstavljale igre sodelovanja. Težje so popustili pri svoji ideji, poslušali drugega, ustvarjali kompromise in bili potrpežljivi. Vseeno pa so se z vztrajnostjo in ponovitvami iger otrokove veščine razvijale in povečale možnosti dogovarjanj in sodelovanj. Bile so koristne za razvijanje socialnih veščin in spretnosti, ki jih bodo otroci potrebovali v življenju.

Kot vzgojiteljica je zanimivo biti zunanji opazovalec pri izvajanju iger. Pri otrocih opazimo vedenja, ki jih do sedaj nismo. Otroci so se v novih situacijah vedli drugače kot sicer. Nekateri sramežljivi otroci so sodelovali ali celo prevzemali vodilne vloge, tisti otroci, ki pa so po navadi v ospredju, vodje, pa so imeli težave s podrejanjem.

Pri omenjenih igrah so se otroci učili drug od drugega, analizirali samega sebe in druge, svoja ravnanja in pričakovanja, to so igre, kjer otroci sodelujejo kot enakopravni člani. Pomembno pa je, da se po igri pogovorimo o dogajanju, občutkih in spoznanjih, in da ima prav vsak možnost izraziti svoje mnenje.

LITERATURA

1. Ambrož, S. (2011). *Sodelovalne igre v vrtcu. V: Željeznov Seničar, M. in Šelih, E., (Ur.), Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka. Zbornik. Ljubljana: MIB d. o. o.*
2. Gobec, D. (2008). *Elementi pedagogike skupnosti v Trnovskem modelu temeljnega učenja vrtca Trnovo. Zaključno delo iz Pedagogike skupnosti in metode Agazzi. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta, EDU educazioneunita, Vrtič Zraka sunca.*
3. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za razvoj šolstva. (1999). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih. Ljubljana.*
4. Turnšek, N. (2004). *Socialne igre kot metodični pristop v izobraževanju za kulturo miru in človekove pravice. Ljubljana: Interno gradivo*
5. Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). *Športne dejavnosti predšolskih otrok. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.*
6. Virk-Rode, J. in Belak-Ožbolt, J. (1991). *Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo*

Prispevek je bil objavljen v Zborniku XII. mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Finska, Italija) strokovne konference za vzgojitelje v vrtcih 2019 - Osebnostni razvoj predšolskega otroka.

3. 6. RAZVOJ GRAFOMOTORIKE IN RISANJE KROGA,

Alenka Jeglič

Povzetek

Grafomotorične spretnosti se začnejo razvijati že zelo zgodaj v predšolskem obdobju. Otroku ponudimo različne oblike pisal, da pridobiva nova znanja, kako se riše in piše z različnimi pisali. Dejavnosti morajo biti ciljno načrtovane in raznolike, da otroke na različne načine pripeljemo do boljših zmožnosti na področju prvih predpisalnih spretnosti in sposobnosti.

V oddelku sem opazovala in načrtovala dejavnosti v obdobju treh mesecev in ugotavljala, kakšen je vpliv vzgojitelja na zmožnosti risanja kroga pri otrocih, starih od 3 do 4 let.

Ključne besede: grafomotorične spretnosti, vpliv vzgojitelja, zmožnost risanja kroga, predpisalne spretnosti in sposobnosti.

Uvod

Za razvoj grafomotorike je pomembno, da vzgojitelj v vrtcu pripravlja v sklopu načrtovanja dejavnosti, ki spodbujajo razvijanje grobe ter fine motorike, kateri sta temelj za uspešno razvijanje predpisalnih spretnosti ter sposobnosti (Jeglič, 2019).

Dejstvo je, da se razvoj pismenosti začne, še preden gre otrok v šolo. Otroci se s pismenostjo srečujejo že od rojstva tako doma kot v svojem okolju – z različnimi bralnimi ter pisnimi vzorci, ki jim pomagajo pri spoznavanju sveta, po drugi strani pa jim omogočajo tudi socialno interakcijo z odraslimi (Pečjak, 2009).

V vrtcu delam skoraj že deset let in tekom dela opažam, da imajo otroci iz leta v leto večje težave pri grafomotoriki. V skupini otrok, starih od 3-4 let, sem načrtovala dejavnosti, ki so pokazale, ali lahko vpliv strokovnega delavca na otroka pri zmožnostih risanja kroga pripomore k boljšim predpisalnim spretnostim in sposobnostim.

Od teorije v prakso

Opismenjevanje se začne, ko starši govorijo ter pripovedujejo otroku, mu pojejo in ko se otrok začne zanimati za prvo knjigo ali revijo. Opismenjevanje je proces, ki vključuje štiri komunikacijske dejavnosti – poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. V vrtcu ter doma predšolski otrok pridobiva najprej sposobnosti za poslušanje in govorjenje, ki sta osnova za razvoj branja ter pisanja. Zavedati se moramo, da imajo odrasli močno motivacijsko vlogo, otroke spodbudijo, da se začne razvijati in prebujati želja za knjige, kasneje pa tudi za branje in pisanje (Hmelak in Lepičnik Vodopivec, 2015).

Kot pišeta avtorja Hmelak in Lepičnik Vodopivec, imamo odrasli pomembno vlogo pri prvih korakih opismenjevanja in v kolikor otrok pridobiva te veščine, bo gotovo uspešnejši pri predpisalnih in predbralnih spretnostih in sposobnostih.

Pri grafomotoričnih vajah osvajajo otroci osnovne grafične poteze, ki so izredno pomembne, saj so iz njih kasneje sestavljene črke in številke (Zrimšek, 2003).

Osnovne grafične poteze vadimo v naslednjem vrstnem redu: navpične črte, vodoravne črte, poševne črte, **krog**, polkrog, lok, vijuge (Ropič idr., 1999).

Za usvajanje zmožnosti risanja krogov Ropičeva idr. (1999) navaja, kakšne dejavnosti naj otrok izvaja: otroci naj z mokro gobo na tablo narišejo sonce. Gibe, ki so potrebni za risanje kroga, lahko urimo po zraku, nad papirjem, s sledenjem po izbočeni površini, z risanjem na papir. Otroci naj vsak dan rišejo en motiv, dokler ne bodo zmožni narisati kroga v smeri urnega kazalca in v nasprotni smeri. Posebno pozornost naj vzgojitelji namenijo temu, da se motivi rišejo v nasprotni smeri, saj s tem delajo vaje za pisanje črke a, c, č, o, d, g ipd.

Vaje ne smejo biti predolge, glede na starost jih časovno omejimo. Tudi v naravi imamo veliko možnosti za urjenje krožnih gibov – risanje lune, žoge, kolača, kolesa ipd. Pomembno je, da vključimo pozornosti tudi ustnemu sporočanju, npr. opis žoge ali naj otrok nadaljuje stavek: »Nekega dne sem dobil žogo/kolo ...«

Otrokom sem med jutranjem sprejemom ponudila voščenko ter A3 list, kjer so imeli narisane en krog ter naslednjega le polovico. Podala sem navodilo, da nadaljujejo risanje kroga, pri tem sem opazovala njihovo držo, pisalo, položaj trupa in nog, položaj glave in roke, ki ne piše, položaj roke pri pisanju ter držo telesa pri pisanju, smer risanja kroga. Zapisala sem si vsa opažanja za vsakega posameznega otroka. V skupini je bilo 19 otrok. Vse vaje sem opremila z imeni otrok ter datumom, da sem lažje primerjala napredek po preteku treh mesecev.

Da bi potrdila svoje domneve, da bo vzgojitelj vplival na zmožnost risanja kroga, sem načrtovala različne dejavnosti, in sicer:

- **Risanje okroglih oblik na prijateljev hrbet:** Za otroka je raziskovanje in učenje novih stvari vedno bolj zanimivo na prostem, zato sem se odločila, da izvedemo vajo za risanje kroga na igrišču. Otroci so se postavili v krog in nato naredili kolono, da so bili obrnjeni v eno smer s hrbtom proti prijatelju za njimi. Podala sem navodilo, da narišejo s kazalcem na prijateljev hrbet sonce, žogo, luno, jabolko, medaljo, kolo na avtomobilu, lubenico ter planet.
- **Iz naravnih materialov naredi krog:** Na igrišču je veliko možnosti za najrazličnejše naravne materiale in med prosto igro sem otroke povabila k sebi ter jim dala navodilo, da poiščejo kamne, vejice, orehove lupinice ali karkoli drugega, da ustvarijo iz tega obliko kroga.
- **Risanje s palčko po peskovniku (mivka):** Med igro v peskovniku sem otrokom razdelila lesene palčke, s katerimi so risali različne krožne oblike po mivki.
- **Svetlobna kocka:** V igralnici so se prvič srečali s svetlobno kocko. Sedeli smo v krogu ter opazovali različne barve, ki se jih spreminja z daljinskim upravljalnikom. Nato sem jim pokazala različne manjše barvne like, iz katerih so otroci individualno sestavljali obliko kroga.
- **Risanje kroga z mokro krpo po tabli:** Otroci imajo v igralnici tablo za risanje s kredami, tokrat pa smo jo uporabili za risanje z mokro krpo po tabli. Otroci so posamezno hodili risat s krpo različne krožne motive – sonce, polž, žoga.
- **Ogrevanje pri vadbeni uri:** Otroci so spoznavali krožno obliko tudi preko svojega telesa. Najprej smo krožili z glavo, nato z rameni, nato so delali krog po zraku z eno roko in nato z drugo. Sledila je vaja za boke, kjer smo krožili z njimi. Nato so bila na vrsta kolena, ki so bila skupaj in v rahlo pokrčenem položaju smo zopet krožili v levo in desno.
Nato smo razmigali še gležnje, ki smo jih vrteli okrog svoje osi zopet v obliki krožne linije. Nato smo s konicami prstov na nogi risali z levo in nato še z desno nogo.
- **Risanje krožnih oblik s pomočjo grafoskopa:** V priročniku Danes rišem, jutri pišem (Ropič idr., 1999) sem uporabila dve prosojnici, ki sta imeli krožno obliko v obliki polžka od točke zunaj kroga do motiva klopčič volne ter drug motiv je bil roža. Prosojnico sem položila na grafoskop ter jo projicirala na steno, otrokom sem povedala zgodbo o mucih, ki je iskala svoj klopčič volne. Rekla sem jim, da skupaj poiščimo pot do volne tako, da po zraku narišemo z roko pot do notranjosti kroga.
- **Risanje kroga s kredami po asfaltu:** Med gibalno uro smo naredili odmor ter otrokom ponudili krede. Med risanjem po želji sem individualno pristopila k posameznikom in jim dala navodilo, da narišejo krog ali kakšno drugo okroglo obliko.
- **Poišči okroglo obliko v prostoru:** Otroci so dobili navodilo, da v igralnici poiščejo predmete okrogle oblike. Pripravili smo jim že prej nekaj več krožnih oblik, da je lahko vsak izmed njih našel vsaj tri predmete.
Da smo igro časovno omejili, smo uporabili peščeno uro (5-minutno).

- **Tvorjenje jutranjega kroga iz stolov:** Glede na to, da smo vzpodbujali otroke vsakodnevno preko igre, dnevne rutine ali vaj k boljšim zmožnostim risanja kroga, je bil tudi jutranji krog iz stolov dodaten izziv, da so otroci čim natančneje postavili svoje stole v sklenjen krog.
- **Risanje z vodo s čopiči po betonu:** V vedro smo natočili vodo, zunaj je bilo zelo vroče. Otrokom smo ponudili čopiče različnih debelin ter jim podali navodilo, da rišejo z vodo po betonu. Beton je bil vroč in motivi so se hitro sušili.

Poleg teh dejavnosti sem otrokom pripravila tudi didaktične liste, kjer so sledili črtam, vadili smer risanja kroga itd. Nekatere dejavnosti so potekale dnevno, druge tedensko, nekatere samo enkrat, odvisno od interesa otrok in njihove pozornosti.

Po treh mesecih sem ponovno dala otrokom list za risanje krogov in opazovala enake parametre kot prvič.

Zaključek

V tri mesečnem obdobju, ko sem načrtovala dejavnosti za zmožnost risanja kroga, sem opazila, da so otroci popravili držo pisala, večina otrok ni več držala pisala s celo pestjo, ampak je bilo opaziti statični tripadni oprijem, kjer se premika pri pisanju cela roka in ne le prsti. Veliko otrok je menjalo desno in levo roko pri prvem preverjanju risanja kroga, po treh mesecih pa je večina imela določeno roko in ni pisala izmenjevala. Pri primerjanju zapisov sem ugotovila, da so tudi krogi bolj sklenjeni, da se ne prekrivajo, da so podobnih velikosti in narisani po celi površini. Menim, da so različne dejavnosti, sredstva ter različna okolja na otroke delovala motivacijsko in tako sem na koncu zadovoljna z napredkom otrok. Upam si trditi, da dejavnosti, ki so bile izvedene zunaj, so bile za otroke veliko bolj zanimive in s takim učnim pristopom so na koncu se pokazali tudi boljši rezultati. Vsekakor pa je bila vloga odraslega pri izboljšanju zmožnosti risanja kroga tista, ki je na otroke vplivala z skrbno načrtovanimi ter raznolikimi dejavnostmi ter z formativnim spremljanjem napredka.

LITERATURA

1. Hmelak, M. in Lepičnik Vodopivec, J. (2015). *Izbrane teme predšolske pedagogike: izzivi predšolske pedagogike na začetku 21. stoletja*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
2. Jeglič, A. (2019). *Vpliv vzgojitelja na zmožnost risanja kroga pri otrocih, starih od 3 do 4 let*. Maribor: Pedagoška fakulteta.
3. Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
4. Ropič, M., Urbančič Jelovšek, M. in Frančeskin, J. (1999). *Danes rišem, jutri pišem. Priročnik za učitelje in vzgojitelje v 1. razredu devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Rokus.
5. Zrimšek, N. (2003). *Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in v prvem razredu devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Prispevek je bil objavljen v strokovni reviji Vzgojiteljica, maj/junij 2021, št. 3.

3. 7. SVETLOBA IN SENCA, Claudia Uhan

Povzetek

V članku bom opisala možnost družinskega srečanja v obliki pohoda z lučkami in delavnic na temo »svetloba in senca«. Omenjene dejavnosti pa niso zanimive samo zaradi prijetne in malo drugačne oblike druženja, temveč tudi zaradi naravoslovnih in umetniških izkušenj, ki jih lahko pri tem pridobi

otrok. V članku lahko najdete poleg opisa izvedbe omenjenih delavnic tudi dve pesmi o pohodu z lučkami, ki ju lahko požete pri samem sprevedu.

Ključne besede: senčno gledališče, pohod z lučkami, grafoskop, svetloba, senca

Čarobni december

V zadnjih letih smo v nekaterih slovenskih vrtcih v mesecu decembru že spremenili način praznovanja treh mož. V vrtec več ne povabimo dedka mraza in obeležje teh dni prepuščamo v osnovi staršem. Da pa ostane december, še vedno čaroben, smo ga začeli povezovati s kvalitetnimi vsebinami, ki so za vrtčevske prostore bolj nevtralne in primerne.

Naš vrtec kot cilje in dejavnosti za praznovanje decembra/dobrih mož v letnem delovnem načrtu navaja:

- ustvarjanje in stopnjevanje vzdušja otroškega pričakovanja, veselja, uživanja, doživetje lepega,
- ustvarjanje čarobnosti (praznično vzdušje), zajtrki ob svečkah, lučkah,
- oblikovanje praznične dekoracije, delavnice s starši, poslušanje klasične glasbe,
- poudarek na obdarovanju drug drugega preko dobrih del, presenečenj, malih skrivnosti,
- doživljanje dramskih in plesnih predstav.

Za novo leto :

- spoznavanje cikličnosti leta, koledarja, imena mesecev,
- pogovor o začetku leta kot o novem začetku,
- ukvarjanje z voščilom ob novem letu,
- pogovor o čustvih in nematerialnih željah (želje za druge in ne samo zase...),
- ustvarjanje voščilnice z novoletnimi željami. (Vrtec Ciciban, 2019)

Srečanja s starši tako večinoma organiziramo kot delavnice z ustvarjanjem novoletnih voščilnic, čajanke v povezavi z otroškimi nastopi in igranjem namiznih iger, kar nekaj skupin pa se odloči tudi za pohod z lučkami. Odvisno od dogovora s starši, srečanje včasih izvedemo januarja namesto decembra, saj so včasih takrat starši manj obremenjeni, zunaj pa je še vedno dovolj temno, da gremo lahko na pohod z lučkami.

Pri tem upoštevamo načelo sodelovanja s starši. Cilji, ki jih dosegamo z izvedbo takih srečanj s starši so predvsem naslednji:

- otrok se postopoma seznanja s širšo družbo in kulturo,
- spoznava različne oblike družine in družinskih skupnosti,
- doživlja umetnost kot del družbenega in kulturnega življenja. (Kurikulum, 2007)

Na kakšen način lahko s pohodom z lučkami za starejše skupine povežemo še delavnice na temo »svetloba in senca« in s tem povezane cilje, pa bom opisala v nadaljevanju.

Pohodi z lučkami

V slovenskem prostoru smo v zadnjih letih v vrtcih in prvi triadi osnovnih šol popoldanska družinska srečanja začeli izvajati tudi v okviru pohodov z lučkami oz. lampijoni. V nekaterih vrtcih so ti pohodi postali že tradicionalni. Opažam, da se tega tako vrteci kot osnovne šole poslužujejo večinoma v mesecu decembru. Lučke so pogosto narejene iz kozarca za vlaganje ali na pol prerezane večje plastenke. Oboje se lahko oblepi z barvnim transparentnim papirjem, servietno tehniko, ali pobarva z barvami za steklo. Priporočljivo je izdelati lučke že pred srečanjem. Za lažje prenašanje lučke se na le-to pritrdi žica ali vrstica, ki se jo lahko drži v rokah, ali pa se nanjo še dodatno obesi palica, ki jo držimo v rokah. Ker uporaba pravih svečk v vrtcu zaradi varnosti ni dovoljena oz. bi morali upoštevati vsa navodila za uporabo odprtega ognja, priporočamo, da se kupi cenovno dostopne čajne svečke na baterije.

Sama ideja za pohod z lučkami se je po vsej verjetnosti razširila iz nemško govorečih držav, kjer praznujejo v tej obliki v vrtcih martinovo. Že zgodnji kristjani so poznali procesije z lučkami, s katerimi so častili svetega Martina. V novembru so poleg tega ljudje pogosto zanimali tudi spravljena polja v zahvalo in kot simbolično poslopitev od minule letine. Otroci so izdoblili peso ali izdelovali bakle iz slame in se z njimi sprehajali po ulicah, podobno kot prvotno keltski običaji žetve iz katerih je nastala noč čarovnic. Tako kot za noč čarovnic v ZDA, se otroci za praznovanje dne Sv. Martina v Nemčiji sprehajajo od hiše do hiše in prosijo za sladkarije.

V slovenskem prostoru smo se očitno navdušili nad pohodi z lučkami zgolj zaradi prijetne oblike druženja, ki jo ponuja pohod z lučkami, in čarobnosti, ki jo lahko ustvarimo le v večji skupini in v bolj temnem letnem času, saj imamo srečanja načeloma pozno popoldne. Lučke ne pridejo do izraza ob svetlobi uličnih svetilk, zato je to pri načrtovanju poti dobro upoštevati.

Ker sem sama delala nekaj let v vrtcih v Berlinu, sem ta praznovanja z lučkami za martinovo tudi sama doživela in se navdušila nad nekaterimi pesmimi, ki so se pele ob hoji z lučkami. Otroci so pri tem peli na vse grlo, da bi pokazali staršem kaj znajo. Omenjene pesmi so tam neposredno povezane s praznovanjem in opevajo luči, barve, zvezde, luno in pogosto tudi Sv. Martina. Ko sem pričela delati v slovenskem vrtcu, sem pogrešala to petje ob sprevodu. Same pesmi za pohod z lučkami so večinoma kratke in se lahko začno ponavljati. Vmes je vedno premor. Sklepam, da je razlog za to zaradi akustičnega problema, saj je v koloni težko sočasno peti in kratke pesmi s premori uravnovesijo časovno-zvočne zaostanke.

Pesmi za pohode z lučkami

Priredila in prevedla sem iz nemščine dve meni najljubši pesmi o lampijonih. V enem besedilu sem v zadnjem delu kitice namenoma izpustila omenjanje Sv. Martina, saj drugače pesem pri nas ne bi bila uporabna v mesecu decembru. Uporaba pesmi v vrtcu se je dobro obnesla.

Lampijončki

Melodija in besedilo: nemška ljudska
Prevod in priredba: Claudia Uhan

Lam-pijon - čki, lam-pijon - čki, lu - na, zve-zde, son - čki, mo-ja
5 luč-ka go-ri, glej ka - ko le-po ža-ri! Lam - pijon - čki, lam-pijon - čki,
(počasneje)

Tam po cestah

Melodija: Richard R. Klein
Besedilo: Lieselotte Holzmeister
Prevod in priredba: Claudia Uhan

Tam po ce-stah lu - čke ma - le, so se na spre - hod po - da - le,
5 mo-dre, ze-le - ne, rde-če in ru-me - ne, e - na sve - ti le za me - ne.

Za pohode z lučkami priporočam tudi pesmi o luni in zvezdah našega skladatelja Janeza Bitenca.

Srečanje oz. delavnice »Svetloba in senca«

Pohod z lučkami je običajno zelo kratek, saj je v omenjenih mesecih mrzlo. Iz navedenega razloga je smiselno srečanje s starši v obliki pohoda z lučkami/lampijoni podaljšati s čajanko po pohodu, da se vsi lahko še malo družijo in pogrejejo. V zadnjih letih zimski sprehodi z otroki niso odvisni samo od vremenskih vplivov, temveč tudi od onesnaženosti zraka z delci PM10. V primeru slabe vremenske napovedi smo običajno prisiljeni dogodek odpovedati. Skozi leta sem ugotovila, da lahko pohod z lučkami združim z delavnicami *Svetloba in senca* in se lahko v primeru slabega vremena sprehodimo z lučkami tudi po zatemnjenem vrtcu in nato nadaljujemo z delavnicami na to temo. Eno leto smo izvedle poleg delavnic še nastop otrok s pesmimi o zimi.

Običajno pripravimo v okviru enega srečanja naslednje delavnice:

- senčno gledališče in izdelovanje ploskih senčnih lutk,
- igra s svetlobo, barvami in senco na grafoskopu in individualno risanje na prozorne folije z alkoholnimi flomastri,
- igra z mivko na svetlobni mizi in igra s svetlobnimi kockami.

Da se izognemo prostorski stiski, pripravimo in izvajamo delavnice v dveh igralnicah, med katerimi lahko otroci skupaj s starši prehajajo. Na hodniku ali garderobi, kjer je prostor za klepet, ponudimo čaj in pecivo.

Staršem je smiselno vse delavnice predstaviti pred pričetkom delavnic. Zanje lahko skupaj z otroki uprizorite kratko zgodbo ali pesem v senčnem gledališču ali na grafoskopu.

V igralnici s senčnim gledališčem lahko otroci izdelujejo različne senčne lutke in se z njimi igrajo v senčnem gledališču. Senčno gledališče pripravimo tako, da z vrvjo in elastiko napnemo eno ali dve beli rjuhi skozi sredino igralnice, na le-te pa nato upremo svetlobo projektorja, diaprojektorja ali episkopa. Da se izognete gneči priporočam raje dve rjuhi, za kar posledično potrebujete tudi dva svetlobna vira. Senca je vidna na obeh straneh rjuhe. Igra s svetlobo in senco pa je seveda možna samo na eni strani. V igralnici za večjo mizo ponudimo ustvarjanje ploskih lutk. Na mizi so na voljo škarje, flomastri in različne šablone, katere lahko otroci in starši obrisujejo na karton in izrezane pritrdijo na palico.

Za delavnico z grafoskopom na mizi razporedimo različne pripomočke za igro s svetlobo, senco in barvami: čipke, barvne folije osnovnih barv, prozorne plastične embalaže bombonjer, ploske lutke, narisane na transparentno folijo s transparentnimi barvami in folije porisane z otroškimi motivi. Seveda potrebujemo za to tudi platno. V isti igralnici lahko otroci rišejo na folije z alkoholnimi flomastri. Te se potem otroci polagajo na grafoskop in si ogledajo njihovo projekcijo na platnu. Za folije lahko uporabite tudi ostanke plastificirane folije, ki ostane pri plastificiranju s plastifikatorjem. Po uporabi jih je možno z alkoholno raztopino zopet počistiti.

Raziskovalna vprašanja

Dejavnost z grafoskopom in igro v senčnem gledališču lahko izvedemo tudi dopoldne oz. brez staršev, seveda v primeru, da lahko svojo igralnico primerno zatemnimo.

Lahko pripravite učni sklop na temo »Svetloba in senca« v katerem se lotite različnih raziskovalnih vprašanj ali izzivov.

Pri tem sledite naslednjim ciljem:

- Otrok odkriva in spozna lastnosti svetlobe: širjenje, odbijanje, sence, barve in izvor svetlobe,
- preko igre odkriva, raziskuje in pridobiva znanje in izkušnje s svetlobo in senco,
- prepozna in uporablja tehnične predmete in procese, spozna njihov namen in pomen ter v igri ponazarja njihovo delovanje,
- ustvarja sence in spozna lastnosti senc, ki nastanejo zaradi umetnega vira svetlobe,
- pride do določenih spoznanj na podlagi lastnih izkušenj.

Pri dejavnostih priporočam upoštevati elemente koncepta Reggio Emilia vrtcev, ki dajejo velik poudarek na igro s svetlobo in senco ter imajo običajno zasnovane tudi prostore v ta namen. Pri tem naj bi otroci uporabljali vsa čutila, daje se prednost učenju pred poučevanjem, tretji vzgojitelj je prostor in sam proces se dokumentira. Otroke preko raziskovalnih vprašanj spodbujamo k raziskovanju in nudimo dovolj sredstev in časa. Otroku damo čas, da se igra tudi sam, raziskuje, premika, obrača lutke.

Raziskujemo:

- Kdaj in zakaj je svetlo? Kako pomembna je svetloba? Kdo daje svetlobo v naravi, kaj jo naredi v igralnici? Spoznavanje teles, ki oddajajo svetlobo, iskanje virov svetlobe. Otroci v vrtec prinesejo svetilke, ter se igrajo z njimi. S svetilkami se išče predmete v zatemnjeni igralnici. Otrok se giba s svetilkami po prostoru ali ustvarja svetlobne zajčke na steni.
- Kaj je to senca in kako nastane? Zakaj se sence premikajo? Kako naredimo veliko in kako majhno senco? Se senca našega prijatelja razlikuje od naše? Najdemo senco tudi v naravi? Je vedno črna? Kakšna je še lahko? Kako lahko sami ustvarimo sence? Igra s sencami zunaj in notri. Lahko se ustvarja različne sence z različnimi deli telesa, sence živali, gibalno uprizarja živali, se ugotavlja čigava je senca, ali s ploskimi lutkami ustvarja sence na platnu.
- Sta lahko tudi svetloba in tema najboljši prijateljici? Kako se počutimo, kadar je svetlo? Kaj pa, ko je tema? Nas je strah? Kaj naredimo, ko nas je strah? Lastno projiciranje v obliko sence, ko gledalec »vidi« stvari, ki jih ni ali so.
- Zakaj predmete vidimo?
- Prosojni in neprosojni materiali (igra ob grafoskopu z barvnimi folijami, kamenčki),
- Odboj svetlobe (zajčki, preslikava predmetov s pomočjo ogledala, igra z ogledali in predmeti, v katerih se lahko vidimo, kalejdoskop, konkavno in konveksno zrcalo), lom svetlobe (kako potuje svetloba v vodi, leča, povečevalno steklo).
- Svetloba in barve (kako naredimo mavrico; barvne svetilke, vrtavke, barvne sence, mešanje barv). Kakšne barve je svetloba? Kakšne pa tema? Sta hladni ali topli? Se svetloba, ki jo oddaja sonce, razlikuje od tiste, ki jo oddajajo luči? Kakšna je svetloba, kadar sije sonce ali pa kadar je oblačno? Se jutranja svetloba razlikuje od večerne? Kakšne barve je sonce in kakšno svetlobo oddaja? Predstavljajmo si svet brez barv. Podoben bi bil življenju v črno-belem filmu. Barva lahko vsako stvar poživi. (Šimenc J., 2016)

Zaključek

Srečanje s starši v obliki pohoda z lučkami in delavnic na temo »svetloba in senca« je lahko zelo zabavno, aktivno in poučno. Res je potrebno za pripravo delavnic vložiti kar nekaj časa in znanja, vendar se ves trud splača, ko vidimo koliko veselja imajo otroci skupaj s starši pri teh dejavnostih. Otrok ima povrh tega možnost, da vrtec in svojo igralnico doživi skupaj s svojo družino na malo drugačen način. Rada bi še omenila, da na ta srečanja običajno pridejo tudi bratje in sestre otrok in so dejavnosti zanimive in primerne tudi za njih, ne glede na starost. Vsekakor pričaramo nekaj iskric in žarkov v življenja družin in naredimo zimski čas za vse še bolj topel in čaroben.

LITERATURA

1. Kurikulum (2007). Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad republike Slovenije za razvoj šolstva
2. Šimenc J., idr. (2016). Mavrica. Didaktična svetlobna predstava za otroke, str. 7. www.svetloba.net/wp-content/uploads/2016/12/mavrica-pedagoska-predstavitev.pdf/31.03.2020
3. Vrtec Ciciban Novo mesto (2019). Letni delavni načrt vrtca, str. 26-27. www.ciciban-nm.si/sl/dan-vrtca/programi/ldn-vrtca/31.03.2020

Objavljeno v strokovni reviji Vzgojiteljica, 2021, št. 2, marec, april

3. 8. VPLIV MEDIJEV NA INTERES ZA KNJIGO, Kristja Robek

Povzetek

V času, ko je tehnologija in uporaba različnih medijev vključena v naš vsakdan, sem želela pri otrocih preveriti kaj jim je v tem času bližje; ali je to knjiga in stik z odraslo osebo ali je vlogo obojega prevzela tehnologija. Postavljalo se mi je vprašanje ali je morda medij vsiljena potreba otrok ali gre že v predšolskem obdobju za nujno vzgojno izobraževalno potrebo. Odgovore sem dobila od 6 letnih otrok preko anketiranja po določenem časovnem obdobju, ko sem jim knjige oz. pravljice predstavila na različne

načine (branje, pripovedovanje, poslušanje posnetka preko radia, poslušanje zgodbe preko televizije). Naloga vsakega vzgojitelja je, da v poplavi medijske izbire ne pozabi na pomembnost knjižne vzgoje in hkrati, da medije uporablja v meri, ki ne spodbuja otroke k še večji uporabi televizije.

Ključne besede: knjižna vzgoja, mediji, knjiga, otrok.

Uvod

Otrok je vrtcu dnevno v stiku s knjigo. Knjigo gleda sam, si izmišljuje zgodbe ob gledanju slik, posluša vzgojitelja, ki mu bere ali pripoveduje pravljico. V večini otroci sami posegajo in izražajo željo po stiku s knjigo, so pa tudi taki, katere je potrebno posebej povabiti v knjižni kotiček in tisti, ki morebiti potrebujejo za dvig interesa do knjige tudi vzpodbudo z uporabo medija. V obeh primerih je še kako pomembna prisotnost odraslega, da s svojo navzočnostjo in s svojim odnosom in kritično predajo vsebin, otrokom predstavlja vsebino na način, ki bo otrokom dvignil interes za knjigo, da bodo tudi sami vedno več posegali po različnih knjigah. S tem bomo prišli tudi do tega, da bodo otroci postali pripovedovalci.

»Ni najbolj pomembno, KAJ gledamo, poslušamo, beremo. Veliko pomembneje je KAKO to delamo. Najvažnejše pa je, KDO to počne.« (Košir, Ranfl 1996, str. 51)

Knjižna vzgoja

Naloga vsakega vzgojitelja je, da otroka seznanja z različnimi knjigami in ga hkrati nauči poslušati. Kot je napisano v Kurikulumu za vrtce se otroci učijo jezika ob poslušanju branja odraslih, s pripovedovanjem in ob različnih odnosih in igrah med otroki (Kurikulum za vrtce 2007).

Knjižna vzgoja je postopna. Glede na starost otrok izbiramo primerne knjige in tako otroke vzgajamo ob knjigi za knjigo (Jamnik, 1994). Pomembno je, da otrok v sklopu knjižne vzgoje spoznava različne knjige, se ob njih pogovarja in se jih hkrati nauči oz. navadi uporabljati bodisi za razvedritev, za umik v pravljčni svet ali za iskanje informacij.

Cilji knjižne vzgoje (Jamnik 1994):

- Ob knjigi otrok razvija in bogati govor.
- Otrok razvija domišljijo.
- Uporabljanje knjige kot vir informacij iz različnih področij.
- Sprejemanje knjige po svojih sposobnostih.
- Spodbujanje ustvarjalnosti.
- Knjiga odpira možnost za medsebojno komunikacijo.
- Knjigo lahko povezujemo z drugimi mediji.
- »Knjigo kot nosilko najrazličnejših drugih sporočil je mogoče nadomestiti z drugimi sodobnejšimi mediji, vendar samo v knjigi najdemo literaturo kot umetniško sporočilo.« (Jamnik 1994, str. 13)

Ob zavedanju pomena knjižne vzgoje ne moremo mimo tega, da mora imeti vsaka igralnica knjižni kotiček, v katerem se knjige menjajo glede na tematiko, ki zanima otroke in v povezavi z glavnimi dejavnostmi, ki so del obravnavane teme – aktualne vsebine.

Knjige lahko uporabljamo samostojno ali skupaj z drugimi gradivi, npr. avdio in video kasete, CD plošče, otroške revije, umetniške slike, igrače (Jamnik 1994).

V predšolskem obdobju govorimo o zelo pomembni vključenosti odraslega pri uporabi knjige in drugih gradiv. V knjigi Pravljičar za danes in jutri (Milčinski, Pogačnik – Toličič 1992), avtorici navajata, da otroški psihologi zatrjujejo, da je pri pripovedovanju pravljice otrokom bolj kot vsebina pravljice pomembna navezanost na osebo, ki jo posluša.

Knjige in mediji

Kot vzgojitelji moramo biti spretni, da tekom leta uspešno in s pravo mero prepletamo uporabo knjige z drugimi mediji. Otroci radi poslušajo pravljice preko posnetka na radiu, ker jim je všeč da slišijo različne glasove, radi imajo vključenost glasbe. Tako kot posnemajo zvoke iz posnetkov pa posnemajo tudi govor odraslega, zato je pomembno, da ko otrokom beremo pravljice uporabljamo različne registre, zvoke in da je naš pozitiven odnos do knjige mogoče razbrati iz naše prezentacije. Še bolj kot preko radia pa se otroci z likom poistovetijo ob gledanju posnetka. Če dobro opazujemo otroka, vidimo kako v prosti igri uporablja gibe in določene izraze svojega pravljničnega junaka, kako se skuša približati glasu svojega junaka. Glede na to, da je danes na televiziji veliko različne ponudbe za otroke, sem želela pri devetnajstih šestletnikih preveriti ali mediji že izpodrivajo knjigo. Rezultati so sledeči: 17 otrok rado posluša pravljico, izmed vseh devetnajstih jih ima štirinajst raje, da jim odrasli pravljice beremo kot pripovedujemo. Pri vprašanju katere predstavitev pravljic so jim bile bolj všeč (preko radia, tv ali branja), so trije otroci odgovorili da jim je všeč vsebina predstavljena preko televizije, štirje otroci preko radia, dva otroka preko televizije in radia, devetim otrokom je najljubše branje, enemu otroku pa so enako vredne vse tri oblike sprejemanja pravljice. Devet

otrok ima navado, da tudi sami pripovedujejo pravljice, bodisi staršem, vzgojiteljem ali prijatelju. Dva otroka pripovedujeta le v vrtcu, osem otrok pa nima navade pripovedovati. Tudi te otroke smo preko pogovora, humorja, igre ali lutk pripeljali do tega, da opisujejo slike ali vsebino pravljice. Otroke sem povprašala tudi o tem ali obiskujejo knjižnico; devet otrok jo obiskuje, osem ne. Štirje otroci, ki samostojno ne pripovedujejo tudi ne obiskujejo knjižnice, in le trije otroci, ki ne obiskujejo knjižnice so izbrali za bolj ljubo sprejemanja zgodbe preko televizije oz. radia. Vidimo, da imajo otroci radi pravljice, zato se jih poslužujemo. Bolj kot mediji so jim zanimive knjige, zato jim uporabo televizije ne ponujamo prepogosto. V knjigi Vzgojanje bralca (Kropp 2000) avtor poudarja tri pravila za starše, če želijo vzgojiti bralca za vse življenje: otrokom je treba brati vsak dan, kupovati morajo raznolike knjige in revije, razumno je potrebno omejiti gledanje televizije.

Berimo jim doživeto in za dvig interesa pri tistih, ki jim knjiga še ni blizu, občasno povezujemo vsebine tudi z drugimi mediji.

»Tako se estetski užitek, ki ga nudi branje književnosti, prepleta z užitkom, ki ga nudijo novi zapisi s svojo zvočno in vizualno medijsko podobo.« (Jamnik 2003, str.92).

Tu gre še enkrat poudariti, da medij ni nadomestilo za knjigo in pripovedovanje odraslega, ampak zgolj sredstvo za občasno spodbudo ali dodatno kritično vrednotenje določenega dela.

Medijska vzgoja v vrtcu ni samostojna veja, ampak je povezana z drugimi dejavnostmi. Nasprotniki televizije pravijo, da se z njeno uporabo slabša koncentracija, da omejuje ustvarjalnost (Erjavec, Volčič 1999), pa vendarle obstajajo tudi take oddaje in posnetki, ki spodbujajo kritično mišljenje in branje knjig. Na vzgojiteljih in starših pa je, da izbiramo kakovostne zapise na različnih medijih.

Zaključek

Otrokom dajmo knjigo v roke, takoj ko jo lahko drži v rokah, pred tem pa mu veliko pripovedujmo, berimo, kažimo slike in opisujmo. Če bomo imeli odrasli spoštljiv odnos do knjige, če bomo kazali navdušenje nad njo, bodo sigurno tudi otroci čas s knjigo preživljali sproščeno in jo vedno znova z veseljem prebirali sami ali prosili odraslega da jim bere. Anketa je pokazala, da v večini otroci ne potrebujejo dodajanja različnih medijev, pa vendar le-teh ne smemo popolnoma zavračati, ker postajajo vedno bolj del našega vsakdana. Ko uporabljamo različne medije je pomembno, da smo odrasli takrat z otrokom, da ga vodimo k opazovanju, poslušanju, kritičnem razmišljanju, da otroka naučimo, da videno ali slišano na televiziji oz. radiu poišče tudi v knjigah. Mediji naj bodo le občasno sredstvo tako v vrtcih kot doma, knjiga pa naj bo del vsakdana.

Za zaključek pa še nekaj odgovorov šestletnih otrok na vprašanje *kaj je pravljica* (Milčinski, Pogačnik – Toličič 1992, str.28):

»To je pravljica dežela, ki jo poslušam na kaseti.«

»To se je zares zgodilo, čeprav oči pravi, da je izmišljeno.«

»To je hudobni volk in dobri lovec.«

»Pravljica je uspavanka, jaz brez nje ne morem zaspati.«

»Pravljica so take stvari, da otroka razveselijo.«

»Pravljice se tudi ustrašim, a je hitro dobro, ker vse skupaj ni res, pa še na kaseti je.«

»So tisti, ki nastopajo.«

»To so naše kasete v dnevni sobi.«

»Pravljica je zame kot mamin poljubček, ko grem spat.«

Iz teh odgovor je razbrati, da imajo otroci pravljico za stalnico v svojem življenju in da jo sprejemajo v vseh oblikah. Najboljša oblika pa ostaja pravljica sprejeta s strani starša in vzgojitelja, ki med branjem otroku nameni čas za njega, bližino, dotik.

Literatura:

1. Erjavec, K. i Volčič Z. (1999). *Medijska pismenost. Priročnik za učitelje osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
2. Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
3. Jamnik, T. (2003). *Otroške knjige in drugi mediji. V: Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Košir, M. in Ranft, R. (1996). *Vzgoja za medije*. Ljubljana: DZS.
5. Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca. Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.
6. *Kurikulum za vrtce* (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Milčinski, J. in Pogačnik-Toličič, S. (1992). *Pravljica za danes in jutri*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Prispevek je bil objavljen v zborniku XIII. mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Finska) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2020 - Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka, 23.1.2020.

4. SKRB ZA DRUGAČNOST

„Vsak drugačen, vsi naši“ je izrek, ki poudarja pomen sprejemanja in spoštovanja različnosti med ljudmi. Skrb za drugačnost se nanaša na ustvarjanje vključujočega okolja, kjer se vsak posameznik, ne glede na svoje posebnosti, počuti sprejet in enakopraven član skupnosti. Pomembno je, da se najprej vsak posameznik spoštuje in sprejema takšnega, kot je. Skrb za drugačnost vključuje tudi izobraževanje in ozaveščanje, tako v vrtcu kot tudi v širši skupnosti. Otroci se morajo naučiti ceniti različnosti med ljudmi, razumeti, da je vsak posameznik edinstven, ter razviti empatijo in strpnost. Izobraževanje o različnih kulturah, invalidnosti, spolnih identitetah itd. lahko prispeva k boljšemu razumevanju in sprejemanju drugačnosti. Skrb za drugačnost pomeni zagotavljanje enakopravnih

možnosti za vključevanje vseh posameznikov. Posamezniki, ki imajo posebne potrebe ali drugačne sposobnosti, lahko potrebujejo dodatno podporo ali prilagoditve, da lahko dosežejo svoj polni potencial.

Naslednji prispevki se navezujejo na temo sodelovanja med vrtcem in starši. To je proces, ki zahteva aktivno angažiranost vseh vpletenih strani. Sodelovanje in podpora omogočata optimalen razvoj otrok ter ustvarjata okolje, kjer se vsak otrok počuti sprejetega, varnega in ljubljenega. Izpostavili smo tudi skrb za drugačnost, ki pa je, kot smo že spoznali, temeljnega pomena za ustvarjanje bolj pravične in enakopravne družbe, kjer se vsi posamezniki počutijo sprejeti in spoštovani.

4.1. DOBRO SODELOVANJE DRUŽINE IN VRTCA – ZADOVOLJEN OTROK, STARŠI IN VZGOJITELJICA, Ksenja Udovč

Povzetek

Sodelovanje med vrtcem in starši je pomemben vidik kvalitetne predšolske vzgoje, saj prispeva k ustreznemu dopolnjevanju družinske in institucionalne vzgoje.

Z neformalnimi oblikami vzpostavimo s starši bolj pristen in zaupljiv odnos, ki vpliva tudi na otroka in na njegovo adaptacijo. Iskreni odnosi so temelj dobrega sodelovanja ter usklajenosti. V prispevku

se bom osredotočila predvsem na neformalne oblike sodelovanja vrtca in družine, opisala nekaj primerov iz svoje prakse in njihov pozitiven vpliv na celosten razvoj otroka.

Ključne besede: sodelovanje s starši, formalne, neformalne oblike, dobra komunikacija, celosten razvoj otrok.

Uvod

V pedagoškem poklicu sem zaposlena že 13 let. V tem času sem delala z otroki obeh starostnih obdobij. Največ izkušenj imam pri delu z otroki prvega starostnega obdobja, v katerem se formirajo oblike sodelovanja s starši. Uvajanje otroka v vrtec oblikuje temelje dobre komunikacije, ki je osnova za pristen odnos med starši in vrtcem.

Otrok, vrtec in starši tvorijo enakostranični trikotnik, katerega »stranice« naj bodo čim bolj prepletene in povezane. Dobri stiki s starši bistveno pripomorejo k boljšemu počutju otrok v vrtcu, uspešnemu napredovanju in odpravljanju morebitnih problemov. Prav je, da čim prej vzpostavimo dobro medsebojno komunikacijo, saj je od tega odvisen celosten otrokov razvoj.

Sodelovanje med starši in vrtcem

Kvaliteta predšolske vzgoje temelji na dobrem sodelovanju vrtca s starši. Vsak posameznik se mora zavedati svojih odgovornosti. Vzgojitelj staršem posreduje publikacijo vrtca in letni delovni načrt, na osnovi katerega se starši odločijo o vključevanju v aktivnosti vrtca. Vrtec mora spoštovati kulturo, identiteto, jezik, svetovni nazor, vrednote, prepričanja, navade in običaje otrokovih staršev. Nuditi mora staršem pomoč, kadar jo potrebujejo, a pri tem ne sme posegati v zasebnost družine. Tudi starši se morajo zavedati, da je vrtec strokovna ustanova, zato s svojim soodločanjem ne smejo rušiti avtonomnosti vzgojiteljev (Kurikulum za vrtce, 1999).

Dober odnos vzpostavlja zaupanje, a zahteva veliko znanja, prizadevanja in volje. Vključuje odkritost in profesionalen pristop, povečuje občutek varnosti pri otrocih, izboljšuje njihovo samospoštovanje, razvija pozitiven odnos do vrtca in spoštovanje vzgojitelja kot avtoritete (Zemljarič, 2003).

Oblike sodelovanja s starši

S starši lahko sodelujemo formalno in neformalno. Formalne oblike so roditeljski sestanki, pogovorne ure, predavanja (npr. Šola za starše), Svet staršev in Svet zavoda. Predpisane so z zakonom in več ali manj enosmerne.

Večji pomen za dober odnos imajo neformalne oblike, h katerim sodijo medsebojno obveščanje (ob prihodu in odhodu, oglasne deske, kotički za starše), dan odprtih vrat, opazovanje vzgojnih dejavnosti, skupne delavnice in projekti, izleti in pikniki, praznovanja in prireditve. Takšne oblike sodelovanja zagotavljajo večjo sproščenost in odprtost staršev ter vrtca, imajo pa enak namen in cilj kot formalne oblike. Zahtevajo veliko predhodnega dogovarjanja, usklajevanja in temeljite priprave, saj je le tako zagotovljena uspešnost načrtovanega sodelovanja, pristna komunikacija in doseg zastavljenih ciljev.

Neformalne oblike sodelovanja s starši v vrtcu Ciciban Novo mesto

Starši se z njimi aktivno vključujejo v proces, doživljajo vzdušje v skupini, imajo možnost izražati svoje ideje, se medsebojno spoznavajo in izmenjujejo izkušnje. Cilji neformalnih oblik so:

- skupno preživljanje prostega časa,
- ustvarjanje pozitivne komunikacije med starši, vzgojitelji in otroki,
- spodbujanje razvoja pozitivnih čustev pri otrocih in starših,
- omogočanje spoznavanja življenja v vrtcu.

V Vrtcu Ciciban so bile uspešno izvedene naslednje neformalne oblike:

- a) Skupno nabiranje in pečenje kostanja (kostanjev piknik).
- b) Ustvarjalne delavnice so namenjene oblikovanju izdelkov, vezanih na določeno tematiko in druženju treh generacij (barvanje pirhov, izdelovanje novoletnih okraskov in voščilnic, sajenje zelenjave in cvetja...).
- c) Čajanke s starimi starši so namenjene ohranjanju spoštljivih odnosov do dedkov in babic oziroma do starosti.
- d) Pohodi z lučkami so namenjeni druženju bodisi s starši bodisi s starimi starši v predprazničnem času (božično-novoletni). Skupaj doživljamo čarobnost praznikov.
- e) Izlet z vlakom: Za večino otrok prvega starostnega obdobja je to prvo srečanje z vlakom in je vožnja pravo doživetje. Če si ogledajo še lokomotivo in pogovorijo s strojevodjo, je užitek popoln.

- f) Drugačno praznovanje rojstnih dni: Starši se na dan rojstnega dneva svojega otroka aktivno vključijo v njegovo praznovanje s svojo ali vzgojiteljevo idejo, ki temelji na otrokovi želji.
- g) Zbiralne in humanitarne akcije: Starši prispevajo odpadni material, zbirajo zamaške, kartuše, denar. Namenjene so pomoči sočloveku, varstvo narave in varčevanju.
- h) Projekti:
 - Pasavček (ozaveščanje o uporabi otroških sedežev in varnostnih pasov v avtomobilu),
 - Varno s soncem (učinkovita zaščita pred soncem, a hkrati pomen sonca za življenje),
 - Zdravje v vrtcu (pravilna prehrana, dovolj gibanja, osebna higiena, higiena prostorov...),
 - Simbioza giba (pohodi z namenom druženja treh generacij),
 - Turizem in vrtec je vsako leto drugače zasnovan. Uspešno je bila izvedena oblika Potujemo z jezikom, kjer smo spoznavali (okušali) tradicionalne dolenske jedi. Babica je na obisku v vrtcu pripravila dolenske sirove štruklje in ajdove žgance.
 - Tradicionalni slovenski zajtrk, ki je vključeval obisk enega od staršev in predstavitev čebelarstva dejavnosti.
- i) Zaključek vrtčevskega leta posameznih oddelkov (izleti, nastopi otrok, pikniki) in celotnega vrtca (Ciciveselica in Cicidan). Ciciveselica je bila prvotno namenjena zbiranju donatorskih sredstev in druženju, Cicidan pa je bolj športno obarvan, ker se zavedamo, kako pomembno je gibanje.

Zaključne misli

Vsako srečanje s starši naj bo konstruktivna komunikacija, v kateri enakovredno sodelujeta »obe strani«. Le tako bomo dosegli enotnost družinske ter institucionalne vzgoje in ob otrokovih neuspehih oziroma problemih ne bomo prelagali krivde drug na drugega.

Vzgojitelji in starši z roko v roki dosežemo marsikaj: nudimo spodbudno in varno vzgojno okolje, z dorečenimi mejami in jasnimi pravili. Le tako lahko vzgojimo otroka v odgovornega, samostojnega človeka.

LITERATURA

1. Kurikulum za vrtce (2004). Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
2. Porok, Š. (2015). *Sodelovanje vrtca s starši – vpliv neformalnih oblik sodelovanja na odnose med vzgojitelji in starši v vrtcu* Martin Krpan Cerknica. Diplomsko delo. Koper: UP PEF
3. Zemljarič, S. (2003). »Partnerstvo med starši in vrtcem v luči novega kurikula.« *V Sodelovanje s starši da, toda kako? 6. posvet Menedžment v izobraževanju*, ur. A. Trnavčevič, 116-123. Ljubljana: Šola za ravnatelje.

Prispevek je bil predstavljen na konferenci Odnosi s starši izziv in obveza, 2018.

4. 2. VSAK DRUGAČEN, VSI NAŠI, Irena Novak

Povzetek

V prispevku obravnavam vzgojiteljevo vlogo pri vključevanju drugačnih otrok v skupino predšolskih vrstnikov. Vsak otrok je na nek način drugačen, v vrtcu pa si prizadevamo, da bi se vsi čutili sprejeti, naši. Vsako novo šolsko leto se vzgojiteljice soočamo z drugačnostjo, ki (še) ni prepoznana kot posebna potreba. Vendar pa otrok izstopa v skupini vrstnikov zaradi svojih značilnosti oz. svojega vedenja in ima težave v socialni integraciji. Izkušnje so me naučile, kako pomembno je graditi občutek povezanosti pri vseh vključenih otrocih. V skupini, v kateri prevladujejo prijateljski odnosi, namreč ni prostora za izključevanje drugačnih, ampak je ob upoštevanju individualnih razlik v ospredju sodelovanje in medsebojna pomoč. Opredelim strokovno podlago vključujočega vrtca in izpostavim pomen pozitivne naravnosti vzgojitelja v procesu sprejemanja drugačnih. Kako otroku pokazati sprejemanje? Predlagam, kako pri vsakodnevem delu skrbeti za povezovanje otrok in s tem spodbujanje inkluzije. Slednjo razumem kot vključevalno prakso vseh. Zavedam se, da v vrtcu oblikujemo temelje za sprejemanje drugih, tudi drugačnih. Imamo možnost, da otrokom pomagamo oblikovati pozitivna stališča do različnosti. Če namreč otroci od malih nog gradijo svoj svet s spoštovanjem in sprejemanjem različnosti, je veliko večja verjetnost, da bodo tudi kot odrasli razvili prepričanje, da drugačnost prinaša pestrost in nas bogati.

Ključne besede: sprejemanje drugačnosti, povezovanje otrok, vključujoči vrtec, vloga vzgojitelja;

Uvod

Vsak otrok je na nek način drugačen. Različnost se odraža v drugačnih in obenem posebnih potrebah. Najprej pa vsak potrebuje varno in sprejemajoče okolje; naročje, v katerem je sprejet tak, kakršen je. V vrtcu si prizadevamo, da bi se vsi čutili sprejeti, naši.

Vsako novo šolsko leto se vzgojiteljice soočamo z drugačnostjo, ki morda (še) ni prepoznana kot posebna potreba. Vendar pa otrok izstopa v skupini vrstnikov zaradi svojih značilnosti oz. svojega vedenja in ima težave v socialni integraciji. Včasih smo vzgojiteljice prve, ki z drugačnostjo otroka seznanimo njegove starše. Zgodi se, da otrok šele ob koncu šolskega leta pridobi ustrezno pomoč. Včasih tudi ne. Otrok pa je med nami, prihaja vsakodnevno v vrtec. Vrstniki se nanj odzovejo na določen način.

Everyone different, all ours - Abstract

This article discusses the preschool educator's role in including different children in the preschool peer groups. In the kindergarten, where each child has its unique distinctions, we strive to make everyone feel accepted. Each year, the educators are confronted with children that stand out among their peers due to their characteristics or behavior. They have difficulties with social integration, yet are not recognized as children with special needs. Experience indicates how important it is to build a sense of connection and friendship between all the individuals within the group, as children therefore learn not to exclude others but rather accept diversity. The article defines a professional basis of an inclusive kindergarten and emphasizes the importance of a positive attitude in the process of accepting others. How to show children what is acceptance? One possibility is to build connections among children and encourage them to include others. Forming a positive attitude towards diversity and building a foundation for future relationships starts in kindergarten, so to show a good example is of the utmost importance. In brief, if children learn to accept diversity in their early ages, they are more likely to develop a positive attitude towards diversity in their adulthood.

Keywords: acceptance of diversity, building connections among children, inclusive kindergarten, the role of the preschool educator.

Naročje sprejetosti

V skupini otrok je zato pomembno graditi občutek povezanosti pri vseh otrocih. V skupini, v kateri prevladujejo prijateljski odnosi, namreč ni prostora za izključevanje drugačnih, ampak je ob upoštevanju individualnih razlik v ospredju sodelovanje in medsebojna pomoč.

Otroci se najbolje razvijajo takrat, kadar se počutijo varne in kadar so uspešni. Zato je naloga vzgojiteljice oblikovati takšno čustveno okolje, ki bo pripomoglo k razvoju občutka varnosti in uspešnosti pri otrocih. / ... / Ko otrok začuti, da je spoštovan in da ga okolje sprejema, lahko svoja čustva prenaša tudi na druge otroke (Daniels in Stafford, 2003, str. 136).

Otrok, ki čuti, da ga je njegova okolica sprejela in da je z njo povezan, ve, da je sprejet, spoštovan in cenjen. Išče in vzdržuje prijateljstva. Sposoben je deliti z drugimi in sodelovati z njimi. Ker čuti, da je sprejet in da je drugim všeč, tudi sam spoštuje druge in jih sprejema. Ko brani svojo samostojnost, spozna medsebojno odvisnost in zdravo zaznava medsebojno povezanost (Youngs, 2000, str. 17).

V analizi socialnointegracijskih dejavnosti v vrtcu in šoli (Lebarič, Kobal Grum in Kolenc, 2006) avtorji ugotavljajo, da je za uspešno vključitev v skupnost vrstnikov zelo pomemben dejavnik otrokova zmožnost, da z njimi vzpostavlja govorne stike. »Ključno je torej razvijati govorno-komunikacijske spretnosti, prek katerih lahko otrok razvija svojo »družbenost«. / ... / Otroci v vrtcu skušajo primanjkljaje na področju govorno-jezikovne komunikacije nadomestiti s svojo pobudo, tako da so pobudniki in začetniki določene dejavnosti (igre, risanja, pisanje itd.) in se na ta način izkazujejo kot dejavni člani skupnosti (Lebarič, Kobal Grum, Kolenc, 2006, str. 118). Zanimajo me predvsem ti konativni vidiki integracije, ki se nanašajo na samodejavnost posameznega otroka in na njegovo vpetost v socialne odnose ter vloga odraslih pri tem.

Vključevanje kot osnovna pravica

Odrasli otroku pomagamo razvijati socialne spretnosti: najprej za sprejemanje sebe in razvijanje občutka lastne vrednosti, nato za sprejemanje in podpiranje drugih.

Pri tem strokovno izhajamo iz Kurikuluma za vrtce (1999). Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki se uresničuje preko zagotavljanja enakovrednih pogojev za optimalni razvoj vsakega otroka in ob upoštevanju individualnih razlik v razvoju in učenju. Na področju družbe nam Kurikulum obenem med globalnimi cilji narekuje doživljanje vrtca kot okolja, v katerem so enake možnosti za vključevanje v dejavnosti in vsakdanje življenje ne glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved itd.

Tudi Zakon o vrtcih (1996) med cilji predšolske vzgoje navaja razvijanje sposobnosti razumevanja in sprejemanja sebe in drugih; pa tudi razvijanje sposobnosti za dogovarjanje, upoštevanje različnosti in sodelovanje v skupinah.

»Vrtec postane vključujoč:

- ko je temeljna človečnost izhodišče za zagotavljanje izkušnje dobrega in občutka varnosti
- podpiramo otroka, da bo lahko sodeloval in da bo pri tem uspešen
- odkrivamo otrokove talente in močna področja
- omogočamo prav vsakemu otroku, da se izkaže
- omogočamo prav vsakemu otroku, da napreduje v razvoju in doživlja uspeh
- dajemo podporo otroku s posebnimi potrebami

- uporabljamo ustrezne načine za uspešno komunikacijo z vsakim posameznim otrokom
- da ponujamo neposredno pomoč pri vključevanju vsakega posameznega otroka med preostale otroke v skupini in zagotavljamo pomoč pri vzpostavljanju odnosov med otroki, sodelujemo s starši, jim dajemo podporo in z njimi komuniciramo v dialogu.« (Cotič Pajtnar in Zore, 2017, str. 5)

»Vključenost prav vsakega otroka v različne socialne interakcije v vrtcu je izjemno dragocena za življenje posameznikov v strpni in vključujoči družbi, kar od vseh nas terja, da se trudimo vrtec spreminjati v vključujoči vrtec.« (Cotič Pajtnar in Zore, 2017, str. 3)

S svojim ravnanjem vzgojitelj pomembno vplivamo na odzive otrok. »Osnova za uspešnost na tem področju vendarle ni v zapisnih ciljih in načelih, ampak predvsem v pozitivni naravnosti in visoke pripravljenosti vseh, ki so v to vključeni. Ta pozitivna naravnost, ki je lahko le stvar sprejetja strokovnega spoznanja, se spontano prenaša na otroke, ki si šele oblikujejo svoj pogled na svet. Na osnovni zgodnje pozitivne izkušnje z drugačnostjo lahko bolj upravičeno pričakujemo, da jo bodo kot odrasli sprejemali kot del različnosti tega sveta.« (Bezenšek, 2003, str. 85)

Kako v skupini graditi dobre odnose?

V prispevku v ospredje postavljam povezovanje otrok v skupini, a to ne pomeni, da se izogibam prepoznavanju drugačnosti. Če težavo, ki smo jo pri otroku zasledili, prepoznamo, smo dolžni o tem seznaniti starše in strokovne službe v vrtcu, vse z namenom, da otrok pridobi dodatno pomoč, če jo potrebuje.

Otrokom v skupini pa prek dejavnosti in naključnih dogodkov lahko pomagajmo razumeti, da je med njimi več podobnosti kot razlik in da ni nič narobe, če smo različni. Kakšen pa bi bil svet, poln povsem enakih ljudi?

»Za vzgojitelja je pomembno, da v ospredje zanimanja ne postavi otrokovih simptomov in njegovega izstopajočega vedenja. Usmeri naj se v to, kar otrok zmore, in ne na motnje, primanjkljaje in ovire.« (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010, str. 205)

Jasne meje za vse

Postavimo jasne meje sprejemljivega vedenja v skupini. Ni treba, da smo vsi prijatelji z vsemi, lahko pa se ne glede na to skupaj igramo, beremo, držimo za roke na sprehodu, sedimo skupaj pri malici ipd. Otroke povabimo k razmisleku, kdaj se v vrtcu počutijo dobro, prijetno in kaj lahko vsak sam prispeva za to. Dogovore zapišimo/narišimo/fotografirajmo, da se bomo lahko kasneje sklicevali nanje. Otroci, stari 5-6 let, so na primer kot pomembne dogovore predlagali: Smo prijazni drug do drugega. Igrače si delimo. Pomagamo si. Pozdravimo, ko vstopimo. Poznamo besede hvala, prosim in oprost.

Natančna navodila

Bodimo jasni, ko želimo, da otroci nekaj naredijo. »Otroci s posebnimi potrebami zahtevajo natančna navodila, ki jih vzgojiteljica predstavi na različne načine ob različnih urah dneva (Daniels in Stafford, 2003, str. 108).« Natančna navodila pravzaprav koristijo vsem otrokom in pomembno prispevajo k vzdušju v skupini.

Aktivno poslušanje

Vsak otrok bi se rad počutil nekaj posebnega. Če pokažemo zanimanje zanje, se bodo počutili pomembni. Začnimo z odprtim naročjem. »Ko otroke resnično poslušamo, jim že s tem sporočamo, da so vredni našega časa in pozornosti (Youngs, 2000, str. 71).« Kot vzgojiteljica sem vedno znova presenečena nad tem, kaj vse mi zaupajo otroci ne da bi jih o tem posebej vpraševala. S pozornim poslušanjem skoraj vedno odkrijemo kaj povsem nepričakovanega.

Tako lahko hitreje poiščemo otrokovo močno področje in izkoristimo priložnost za učenje v povezavi s tem, kar je otroku v veselje. Ko je sodelavka po naključju ugotovila, da otroka s spektrom avtističnih motenj zanimajo avtomobili, je s prinašanjem avtomobilističnih revij sovrstnikom vsak dan širil obzorje o avtomobilih.

Moč pozitivnih besed

»Pokažimo sprejemanje. Naša skrb in sprejemanje sta bistvena za otrokov občutek povezanosti z nami. Naša dejanja odkrivajo prav toliko kot naše besede (Youngs, 2000, str. 71).« Avtorica navaja pomembnost jasne in neposredne besedne komunikacije. V skupini vrtčevskih otrok opažam neverjetno moč, ki jo imajo na otroke pozitivne besedne spodbude v smislu: Lina, zelo prijazno od tebe, da si Urbanu ponudila roko. Kdo je tako spreten, da bi lahko pomagal Sofiji zavezati vezalke? Ne le da otrok, ki izkaže ponujeno pomoč, prejme pohvalo. Ta pohvala povzroči, da se v podobnih situacijah otroci sami ponudijo, da bi pomagali.

Pantomima čustev

Nič manj od besed ne sporočamo z nebesedno komunikacijo. S svojim izrazom na obrazu in telesno mimiko se lahko jasno izražamo. Pri predšolskih otrocih je lahko zanimiv način sporazumevanja. Lahko se igramo pantomimo čustev s prepoznavanjem osnovnih čustvenih izrazov; ob prepoznavanju čustev drugih otroci razvijajo občutljivost do lastnih občutij.

V interakcijo sprva z enim otrokom

Otroka, pri katerem opažamo drugačnost, vključujemo v interakcijo sprva z enim otrokom. Nato organizirajmo dejavnosti v manjših skupinah in otroke v skupine naključno razdelimo. Tako drugačnim otrokom ponudimo več možnosti za vzpostavljanje medosebnih odnosov. »Preden vzgojiteljica razporedi otroke pri dejavnostih v majhni skupini, mora seveda poznati osebne značilnosti otrok. Tako vzpodbuja razvoj prijateljskih odnosov med njimi, še zlasti takrat, kadar so otroci v dejavnih odnosih (Daniels in Stafford, 2003, str. 109).«

Zaključek

V vrtcu, kjer je veliko priložnosti za interakcije z drugimi, oblikujemo temelje za sprejemanje drugih, tudi drugačnih. Imamo možnost, da otrokom pomagamo oblikovati pozitivna stališča do različnosti. Različnost med nami je priložnost za višjo kakovost življenja v družbi. Pri tem ne gre le za drugačnega otroka, ki mu pomagamo, da razvija svojo »družbenost«. Če skupina otrok od malih nog gradi svoj svet s spoštovanjem in sprejemanjem različnosti, je veliko večja verjetnost, da bodo tudi kot odrasli živeli v prepričanju, da drugačnost prinaša pestrost in nas bogati. Če kdaj, ta korak k strpni družbi današnji svet potrebuje bolj kot kadarkoli.

LITERATURA

1. Bezenšek, J. (ur.), 2003: *Predšolski otrok danes: zbornik prispevkov strokovnega srečanja*. Slovenske Konjice: Vrtec Slovenske Konjice.
2. Cotič Pajtnar, J., in Zore, N., 2017: *Vključevanje v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Daniels, R. E., in Stafford, K., 2003: *Oblikovanje inkluzivnih oddelkov*. Ljubljana: Pedagoški inštitut – Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.
4. Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih, 1999. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
5. Lebarič, N., Grum Kobal, D., Kolenc, J., 2006: *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami*. Radovljica: Didakta.
6. Marjanovič Umek, L. (ur.), 2001: *Otrok v vrtcu, Priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.

7. Retuznik Bozovičar, A., in Krajnc, M., 2010: *Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: ModArt.
8. Youngs, B. B., 2000: *Šest temeljnih prvin samopodobe: Kako jih razvijamo pri otrocih in učencih: priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Educy.
9. *Zakon o vrtcih (1996)*. Uradni list RS 12/96 z dne 26. 2. 1996. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>

Prispevek je bil objavljen v Zborniku na XV. mednarodni strokovni konferenci vzgojiteljev/pomočnikov vzgojiteljev v vrtcih (Slovenija, Finska, Hrvaška, Srbija, Črna Gora, Bosna in Hercegovina, Združeni arabski emirati) - Integracija in inkluzija v predšolskem obdobju – izkušnje in izzivi, 17. 3. 2022.

4. 3. IZVAJANJE MODELA ŠTIRISTOPENJSKE POMOČI ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI V VRTCU, Moja Pezdirc

Povzetek

V vrtcu se prepoznava otroke s posebnimi potrebami po štiristopenjskem modelu. Zgodnje prepoznavanje in obravnava v vrtcu omogočata otrokom razvoj, napredek in spodbude v območju njihovega bližnjega razvoja. V vrtcu otroke s posebnimi potrebami prepoznava vzgojiteljica, pri tem pa ji je v oporo in pomoč svetovalna delavka. Obe otroka v skupini opazujeta in spremljata ter dokumentirata razvoj in napredek, na podlagi dogovora pa k timskemu delu povabita tudi starše. Skupaj si na sestanku izmenjajo informacije, ki jim koristijo pri izpolnjevanju nalog in ki temeljijo na skupnem cilju, tj. omogočiti otroku optimalno vzgojo in razvoj ter srečno in zdravo otroštvo. V nekaterih primerih sta dovolj že

svetovanje staršem in prilagojeno delo vzgojiteljice, v primerih, ko to ne zadošča, pa svetovalna delavka starše usmeri v zunanje ustanove na procesno diagnosticiranje. Center za zgodnjo obravnavo za otroka in njegovo družino izdelava individualni načrt pomoči družini, vrtec pa individualiziran program, ki je usmerjen v otroka in njegova močna področja ter njegove potrebe. V vrtcu se ustvarja inkluzivno, podporno okolje s skupnim sodelovanjem z namenom doseganja optimalnega razvoja vseh otrok.

Ključne besede: zgodnja obravnava, prepoznavanje otrok, opazovanje otrok, štiristopenjski model, individualiziran program

Uvod

Vključevanje in prepoznavanje otrok s posebnimi potrebami v vrtcu v okviru zgodnje obravnave je proces in možnost, da otroka spodbujamo v njegovem razvoju, pomagamo družini ter spodbudimo socialno vključenost družine in otroka že v zgodnjem otrokovem obdobju.

Pomembnost oziroma nujnost zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami v vrtcu temelji na opazovanju. Globačnikova (2012, str. 23) poudarja, da so številne raziskave pripomogle k razumevanju kompleksnosti in dinamičnosti poti narava – genetika – okolje. Vsi trije dejavniki vplivajo na možgane ter s tem na čustveni, socialni in na intelektualni razvoj otroka. Primanjkljaji na čustvenem, socialnem in na intelektualnem razvoju v zgodnjem otroštvu imajo lahko pomembne posledice na otrokovo pripravljenost ob vstopu v vrtec, pozneje v šolo (prav tam).

Zgodnje odkrivanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj je ena ključnih nalog pri obravnavi otrok. Čim prej bomo ugotovili, da ima otrok posebne potrebe, prej mu bomo prilagodili delo in pogoje ter okolje v vrtcu, tudi če ne bomo takoj začeli postopka usmerjanja. V sistemu usmerjanja otroke usmerjamo za to, da

ugotovimo, kaj potrebujejo, kako jim pomagati in prilagoditi delo ter kako organizirati okolje, da bi se čim uspešneje razvijali (Opara 2005).

Zgodnja obravnava kot začetek inkluzivnega pristopa je temelj uspešnega razvoja vsakega otroka; pomembna je za otroka in družbo. Bolj kot je otrok samostojen, bolj je vključen v družbo, več lahko vanjo tudi prispeva. Zgodnja obravnava otrokom z odstopanji v razvoju pomaga s primernim vodenjem in z učenjem razviti njihove pogojene sposobnosti in spretnosti kot osnovo za nadaljnje učenje. Brez sistematične pomoči bi se otrokove sposobnosti in spretnosti razvile v bistveno manjši meri, kot se lahko. Zgodnja obravnava zajema vsa področja: opazovanje otroka, spremljanje razvoja in opozarjanje na odstopanja v razvoju. Zaradi večplastnosti zahteva še posebej kakovostno timsko delo, dobro komunikacijo, zaupanje med strokovnimi delavci, iskanje skupnih rešitev na podlagi sodelovanja ter oblikovanje strategij za zmanjšanje otrokovih težav s ciljem izboljšati znanje in prispevati k osebnostni rasti. Zgodnja obravnava je tudi prvi korak nudenja podpore in pomoči družini, v kateri se rodi otrok s posebnimi potrebami. Družini omogoča razvoj pozitivnih odnosov, ki bodo pomagali ohraniti ravnovesje, spodbuja socialno vključenost družine in otroka ter ustvarja priložnosti za interakcijo otroka z okoljem (Bužan 2013, str. 7).

Štiristopenjski model pomoči za otroke v vrtcu

Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami eksplicitno določa, kdo so otroci s posebnimi potrebami, s tem ko otroke s posebnimi potrebami in otroke z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju opredeli kot otroke z razvojnimi zaostanki, s primanjkljaji, z ovirami oziroma motnjami na telesnem, spoznavnem, zaznavnem, socialno-čustvenem, na sporazumevalnem področju ter z dolgotrajnimi boleznimi. Otroke z rizičnimi dejavniki definira kot otroke, pri katerih obstajajo rizični dejavniki za razvojne primanjkljaje, zaostanke, ovire oziroma motnje. Med rizične dejavnike zakon prišteva dejavnike, ki nastanejo v nosečnosti, med rojevanjem in takoj po porodu in ki bi lahko vplivali na poznejši otrokov razvoj. Rizični dejavniki se lahko pojavijo tudi pozneje zaradi bolezni ali slabega socialno-ekonomskega položaja družine (ZOPOPP 2019, 3. in 4. člen).

V Zakonu o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami je v 8. členu zapisano, da so otroci s posebnimi potrebami in otroci z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju lahko prepoznani v okviru družine, v zdravstvenem sistemu v okviru izvajanja preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni oziroma pregledov znotraj tega okvira in drugih obravnav v vrtcu, v vzgojno-izobraževalnem zavodu, socialnovarstvenem zavodu ali v okviru storitev centrov za socialno delo (prav tam).

Terčonova (2012, str. 24) je šolski piramidni petstopenjski model podpore in pomoči implementirala v štiristopenjski model pomoči za otroke v vrtcu:

1. stopnja – pomoč vzgojitelja v oddelku;
2. stopnja – pomoč vrtčevske svetovalne službe;
3. stopnja – mnenje in pomoč zunanje strokovne ustanove;
4. stopnja – usmeritev v program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo (prav tam).

V vrtcih sistematično otroke s posebnimi potrebami prepoznavajo vzgojiteljice. Te na podlagi Kurikuluma za vrtce (2012) načrtujejo svoj vzgojno-izobraževalni program ter v okviru tega s svojim načinom dela in pestro izbiro dejavnosti omogočajo otrokom razvoj na vseh področjih, hkrati pa prepoznavajo sposobnosti in potencialne otroke. Ustvarjajo in zagotavljajo možnosti za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti. Razvijajo otrokovo samostojnost, samoiniciativnost, radovednost, komunikacijo, sposobnost razmišljanja, ustvarjalnega izražanja in pozitivno podobo o sebi.

Poleg upoštevanja izhodišč Kurikuluma za vrtce (2012) vzgojiteljice upoštevajo tudi Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami (Čas 2013). Na osnovi tega avtonomno in strokovno odgovorno izbirajo med različnimi metodami in načini dela ter uporabljajo različne vsebine in dejavnosti pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

Ne nazadnje vzgojiteljice pri delu z otrokom s posebnimi potrebami uporabljajo specifične pristope, ki izhajajo iz otrokovih sposobnosti in potreb. Motnja ali ovira, ki jo ima otrok, je z vsemi posledicami le ena v vrsti značilnosti otroka, ki jih vzgojiteljica v vrtcu prepozna in upošteva pri vsakodnevnem načrtovanju in izvajanju vzgojnega dela. Pri tem je usmerjena v otrokove pozitivne lastnosti in njegove sposobnosti (prav tam, str. 6).

Če vzgojiteljice na podlagi prilagojenega dela in pogojev, ki so jih otroku zagotovile, ugotovijo, da otrok ne izkazuje napredka ter da prilagoditve in način dela znotraj skupine niso bili dovolj učinkoviti, lahko poiščejo pomoč in oporo pri svetovalni delavki. Ta se s soglasjem staršev vključi v dejavnosti in aktivnosti skupine ter načrtno opazuje otroka v njegovem okolju.

Opazovanje svetovalne delavke na drugi stopnji štiristopenjskega stopenjskega modela pomoči za otroka, pri katerem se kažejo posebnosti v razvoju, je na eni strani usmerjeno v spoznavanje otroka, njegovih potreb, lastnosti, sposobnosti, interesov. Na drugi strani pa je opazovanje svetovalne delavke osredinjeno na spremljanje sprememb v razvoju otroka (Batistič Zorec 2002, str. 3).

Svetovalna delavka med opazovanjem spremlja **počutje in čustva otroka**: na kak način otrok izraža svoje težave, česa se razveseli, česa se boji, kaj ga vznemiri, kdaj je zadovoljen sam s seboj. Na področju **hranjenja in samostojnosti** lahko opazi, ali je otrok ješč ali odklanja hrano, kaj rad je in česa ne, ali je otrok fizično samostojen (se sam obuva, sleče, uporablja pribor), ali je samoiniciativen pri izbiri igre, reševanju problemov in kako je čustveno samostojen (rešuje konflikte, išče spodbude, si zaupa). Pri **socialnem odnosu** otroka z vrstniki in odraslimi osebami jo zanima predvsem, kako otrok vzpostavlja socialne stike, kako se odziva v konfliktu, kak položaj ima v skupini. Svetovalna delavka lahko spozna **aktivnosti in interese otroka pri igri**, samoiniciativnost, kako se otrok vključuje v igro, katere vrste igrač in iger ima najraje ali pri katerih je najvztrajnejši, katere zavrača in koliko časa vztraja pri posameznih dejavnostih. Pri **besednem razumevanju in izražanju** lahko opazi, kako in koliko otrok govori, kakšen ima besedni zaklad, kateri jezik govori, zazna posebnosti, kako se izraža nebesedno, če ne govori. Na področju **telesnega in motoričnega razvoja** ugotovi razvitost grobe motorike (hoja, tek, poskoki) in finomotorike (spretnost dlani, prstov), kako hitro se odziva, ali je otrok gibčen, okoren.

Na podlagi daljšega, sistematičnega in namernega opazovanja otroka v različnih situacijah v vrtcu svetovalna delavka oblikuje ugotovitve opazovanja. Izhajajoč iz ugotovitev, se lahko svetovalna delavka z vzgojiteljico posvetuje o najprimernejši obliki pomoči otroku. Po opazovanju in v sodelovanju z vzgojiteljico lahko otroku z odstopanji v razvoju ponudi pomoč znotraj skupine ali individualno.

Poleg opazovanja otrokovih posebnosti se lahko svetovalna delavka vključi v reševanje problemov. Najpogostejše težave teh otrok se vežejo na navajanje na vrtec, agresivno vedenje, nesodelovanje pri dejavnostih, na razvojne zaostanke v primerjavi z vrstniki. Pomoč svetovalne delavke pri prepoznavanju otrok s posebnimi potrebami v vrtcu se osredinja tudi na pripravo in vodenje razgovorov s starši otrok z odstopanji v razvoju (Batistič Zorec 2002, str. 3).

Če obravnava svetovalne delavke in pomoč vzgojiteljice ne zadoščata in so še vedno opazna otrokova odstopanja v razvoju, se starše seznani z opaženimi posebnostmi v razvoju njihovega otroka.

Svetovalna delavka predlaga pregled in obravnavo njihovega otroka v zunanji ustanovi. Če starši sprejmejo predlog svetovalne delavke glede nujenja pomoči zunanje strokovne ustanove, prehaja pomoč za otroka na tretjo stopnjo modela pomoči za otroka. Med zunanje strokovne ustanove se pri nujenju pomoči najpogosteje vključuje razvojne ambulante, ambulanto za avtizem in druge. V teh zunanjih ustanovah strokovnjaki opravijo celostno, interdisciplinarno diagnostično oceno, na podlagi katere starši po novem Zakonu o celostni zgodnji obravnavi v Centru za zgodnjo obravnavo pridobijo individualni načrt pomoči družini.

Individualni načrt pomoči družini predstavlja četrto stopnjo modela pomoči za otroke v vrtcu in opredeljuje naslednje:

- trenutni otrokov telesni razvoj, razvoj razumevanja in sporazumevanja ter socialni in čustveni razvoj;
- ugotovitev okolij, v katerih se bo izvajalo storitve zgodnje pomoči, vključno z obsegom storitev;

- načrtovan datum začetka izvajanja posameznih storitev in predvideno trajanje storitev;
- zagotovitev fizične pomoči;
- predlog znižanega normativa v skupini;
- korake, ki jih je treba storiti, da se izvede prehod otroka v vrtec;
- določitev ustreznega programa predšolske vzgoje;
- predlog za odlog šolanja (ZOPOPP 2019, 12. člen).

Z individualnim načrtom pomoči družini je otrok opredeljen kot otrok s posebnimi potrebami. Za otroke s posebnimi potrebami svetovalna delavka v sodelovanju z vodstvom vrtca pripravi ustrezne pogoje glede morebitnega znižanega normativa v skupini ali prisotnost spremljevalca, poskrbi za izvajalca dodatne strokovne pomoči ter kot članica strokovne skupine sodeluje s strokovnimi delavkami in starši pri pripravi individualiziranega programa.

Strokovna skupina v vrtcu skupaj s starši oblikuje individualiziran program za otroka s posebnimi potrebami na osnovi otrokovih močnih sposobnosti in opredeli otrokove šibkosti oziroma področja, ki jih je treba razvijati. Na tej četrti stopnji se v individualne obravnave otrok vključijo tudi različni zunanji strokovni delavci (logoped, surdopedagog, specialni in rehabilitacijski pedagog, tiflopedagog).

Zaključek

Murglova ugotavlja, da je bil z Zakonom o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami narejen prvi korak od medicinskega modela zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami k bolj socialno usmerjenemu modelu (2019, str. 66). V vrtcu strokovni delavci ugotavljajo, da je nov zakon le prinesel določene spremembe pri delu z otroki s posebnimi potrebami. V primerjavi s prejšnjim Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1 2011) so v zgodnjo obravnavo vključeni tudi otroci, pri katerih obstajajo rizični dejavniki za razvojne primanjkljaje, zaostanke, ovire oziroma motnje. Zaradi novega zakona so otroci bistveno hitreje obravnavani v zunanjih ustanovah in skladno s tem hitreje pridobijo individualni načrt pomoči družini. Pomemben prispevek je tudi sodelovanje svetovalnega delavca in staršev v multidisciplinarnem timu. Pred Zakonom o zgodnji celostni obravnavi otrok s posebnimi potrebami (2019) so bili otroci v vrtcu prepoznani in usmerjeni na komisiji Zavoda Republike Slovenije za šolstvo z odločbo, vendar so ostajali brez dodatne strokovne pomoči, ker vrtci niso uspeli pridobiti specialnih in rehabilitacijskih pedagogov ter logopedov. Zdaj pomoč otrokom zagotavlja vzgojitelj za zgodnjo obravnavo, ki ga vrtec lahko pridobi (npr. socialni pedagog, pedagog). Oblike dodatne strokovne pomoči strokovnjakov so za otroke s posebnimi potrebami in tudi za vzgojiteljice ter posredno za vse otroke v skupini koristne. V vrtcu se stremi k pridobivanju izvajalcev dodatne strokovne pomoči, vendar pa se pri tem spoprijemajo s težavo, zato bi bilo treba razmisliti o okrepljenem ali razširjenem izobraževanju in usposabljanju strokovnjakov (specialni in rehabilitacijski pedagog, logoped, surdopedagog), ki izvajajo zgodnjo obravnavo.

LITERATURA

1. Batistič Zorec, M. (2012). *Opazovanje otrok in spremljanje otrokovega razvoja v vrtcu*. <https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwimp-HAjJnLAhXwsYsKHSfQCRwQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fwww.pef.uni-lj.si%2F~vilic%2Fgradiva%2F1-rp-t1-opazovanje.doc&usg=AOvVawlimF5mFAc-8TrQWDhXVNiA> (13. 10. 2019).
2. Bužan, V. (2013). *Predgovor. V: M. Strle (ur.), Zgodnje odkrivanje in obravnavanje oseb s posebnimi potrebami. Zbornik povzetkov, XXI. Izobraževalni dnevi, Portorož*. http://pefprints.pef.uni-lj.si/1420/1/Zgodnje_odkrivanje.pdf (17. 10. 2019).
3. Čas, M., Kastelic, L., Šter, M. (2003). *Navodila h Kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami*. Ljubljana, Ministrstvo za izobraževanje, delo in šport.

4. Globačnik, B. (2012). *Zgodnja obravnava*. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Murgel, J. (2019). *Zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji*. https://www.google.si/search?biw=1354&bih=652&ei=Pg6jXZq-N4PnrgTWuLu4CA&q=murgel+zgodnja+obrnava+otrok+s+pp&oq=murgel+zgodnja+obrnava+otrok+s+pp&gs_l=psy-ab.3...19567.26011..26369...0.0..0.120.2161.8j13.....0....1..gws-wiz.....33i160j33i21.zHr3iUq3oXo&ved=0ahUKEwialf3AlJnIAhWDs4sKHVbcDocQ4dUDCAo&uact=5# (9. 10. 2019).
6. *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih* (2012). Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Terčon, J. (2012), *Model zgodnje obravnave predšolskih otrok z visokim tveganjem za pojav učnih težav*, Didakta, str. 24–25.
8. *Zakonu o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami*. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7681> (13. 10. 2019).

Prispevek je bil objavljen v zborniku XIII. mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Finska) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2020 - Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka, 23.1.2020.

4. 4. MOTIVACIJA PREDŠOLSKIH OTROK NA INDIVIDUALNIH OBRAVNAVAH, Janja Kastelic

Povzetek

Motivacija je ključnega pomena za učenje. Šele ko je otrok motiviran za delo, se osredotoči na dejavnost in sodeluje. Na individualnih obravnavah strokovni delavci z različnimi načini, metodami, prilagoditvami, didaktičnimi materiali in zanimivimi dejavnostmi urimo otrokova šibka področja in jim pomagamo pri premagovanju težav, pri čemer upoštevamo njihova močna področja. Pri poučevanju upoštevamo tako zunanje, kot tudi notranje dejavnike otrokove motivacije, s ciljem, da otroci čim bolj aktivno sodelujejo na individualnih obravnavah. Otroka moramo dobro spoznati in ugotoviti, kaj ga motivira, veliko pa lahko naredimo tudi s tem, da izhajamo iz otrokovih interesov in zanimanj. V članku bom predstavila spodbujanje motivacije z notranjimi in zunanji dejavniki ter prikazala nekaj primerov dejavnosti na izbrano temo, s pomočjo katerih lahko urimo šibka področja otrokovega funkcioniranja.

Ključne besede: otroci s posebnimi potrebami, individualna obravnava, učenje, motivacija, spodbujanje motivacije, interesi.

Abstract

Motivation is key to learning. When the child is motivated to work, he is ready to focus on the activity and participate. During individual sessions with the child, professionals use various didactic methods, adaptations, didactic materials and interesting activities to train the child's weak areas and help overcome their problems, taking into account their strong areas. We must consider both, external and internal motivation factors during reaching that children participate as actively as possible in individual treatments. We need to find out what the child motivation is. We can do a lot by starting from the child's interests. In the article, I will present the stimulation of motivation with internal and external factors and some examples of activities on a selected topic which can help to train the weak areas of the child's functioning.

Keywords: children with special needs, individual treatment, learning, motivation, promotion of motivation, interests.

Uvod

Število otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v vrtec, se iz leta v leto povečuje. Razlog je v boljši prepoznavi in klasifikaciji otrok s posebnimi potrebami ter v zgodnjem in sistematičnem opazovanju rizičnih otrok. Zaradi svojih specifičnih razvojnih značilnosti je motivacija za učenje pri otrocih s posebnimi potrebami še toliko bolj pomembna, saj se morajo še posebej potruditi, da sodelujejo v aktivnostih, ki jim ne

gredo najboljše. V dejavnost morajo vložiti več napora in truda kot drugi otroci, da jo uspešno opravijo. Za premagovanje njihovih težav in primanjkljajev v razvoju jim po zakonu pripada dodatna strokovna pomoč, ki jo izvajajo strokovni delavci vrtca ali šole. Ključnega pomena za napredovanje otroka in doseganje zastavljenih ciljev na posameznih področjih učenja je njegovo sodelovanje pri načrtovanih dejavnosti. Z aktivnim sodelovanjem pridobiva nova znanja, izkušnje in spretnosti, pri tem pa igra motivacija pomembno vlogo.

Otroci s posebnimi potrebami in dodatna strokovna pomoč

Otroci s posebnimi potrebami so slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter otroci z motnjami v duševnem razvoju. (ZOUPP-1, 2011).

Usmerjeni so v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Dodatno strokovno pomoč izvajajo strokovni delavci vrtca ali zunanji strokovni delavci. Za vsakega otroka s posebnimi potrebami mora strokovna skupina, ki jo sestavljajo svetovalni delavec, vzgojitelji in strokovni delavec za zgodnjo obravnavo v sodelovanju s starši najkasneje v roku 30 dni po dokončnosti odločbe izdelati individualizirani program za posamezno šolsko leto. Z individualiziranim programom se določijo oblike dela na posameznih vzgojnih področjih, način izvajanja dodatne strokovne pomoči, prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve. Strokovna skupina mora ob koncu šolskega leta preveriti ustreznost individualiziranega programa in izdelati individualizirani program za naslednje šolsko leto. (ZOUPP-1, 2011).

Vsak strokovni delavec, ki nudi obravnavo, oblikuje svoj individualizirani program dela. Individualiziran program specialnega pedagoga zajema globalno oceno otroka, ki opisuje vsa področja otrokovega funkcioniranja: motoriko (groba motorika, fina motorika, grafomotorika in senzomotorika), zaznavanje (vidno, slušno in tipno zaznavanje), orientacijo (prostorsko, časovna in telesna), govorno-jezikovni razvoj in komunikacijo, usmerjenost procesov (motivacija, pozornost in koncentracija), čustveno-socialno in vedenjsko področje. Opredeliti je potrebno tudi otrokova močna področja, ki mu pomagajo pri premagovanju težav. Nato se zastavijo individualizirani cilji, ki naj bi jih otrok usvojil ali izpopolnil, da bo lahko sledil v vzgojno-izobraževalnemu procesu, komuniciral, se vključeval v skupino vrstnikov ter razvil ustrezno stopnjo samostojnosti.

Dodatna strokovna pomoč se lahko izvaja skupinsko ali individualno v oddelku ali izven oddelka, v posebej prilagojenih prostorih za izvajanje dodatne strokovne pomoči. Dodatna strokovna pomoč se praviloma izvaja tedensko, lahko pa tudi v strnjeni obliki in občasno. (Pravilnik o dodatni strokovni pomoči, 2013).

Motivacija

Motivacija je psihološki proces, ki spodbuja in usmerja naše vedenje (Kobal Grum in Musek, 2009). Učna motivacija pa je motivacija, ki se pojavlja v učni situaciji. To so vsi dejavniki, ki dajejo pobude za učenje (zunanje in notranje), ga usmerjajo, določajo intenzivnost, kakovost in trajanje (Marentič Požarnik, 2019). Vsi strokovni delavci, ki poučujemo otroke, se zavedamo, da je motivacija pomembna za uspešno učenje, zato je dobro vedeti, kaj je tisto, kar otroka pripravi k učenju, ga usmerja, podaljšuje vztrajnost in trajanje. Z različnimi motivacijskimi spodbudami lahko učno situacijo dodatno krepimo in spodbudimo, lahko pa jo tudi znižamo. (Jurišević, 2012).

Poznamo notranjo in zunanjo motivacijo. Zunanja motivacija izhaja iz okolja, delo opravimo zato, da smo nagrajeni ali pa zato, da se izognemo negativnim posledicam. Za zunanjo motivacijo so značilne zunanje motivacijske spodbude, ki prihajajo iz okolja. To so pohvale, nagrade, tekmovanje. Notranja motivacija je naravna težnja osvajanja in iskanja izzivov, ko sledimo osebnim interesom in urimo sposobnosti. Kadar smo notranje motivirani, ne potrebujemo spodbud ali kaznovanja, saj je aktivnost že sama po sebi

nagrada (Woolfolk, 2002). Notranje motivacijske spodbude so radovednost, interesi, zanimanja, pozitivna samopodoba, prepričanja.

Spodbujanje motivacije z zunanjimi dejavniki

Otroke je potrebno pritegniti in motivirati, da sodelujejo v aktivnostih. Mlajši kot so otroci, več jim pomenijo zunanje motivacijske spodbude. Otroka lahko motiviramo s pohvalami, nagradami in žetoni za opravljene naloge, dobra motivacijska spodbuda pa so lahko tudi prijatelji, ki jih otrok povabi zraven na individualno obravnavo.

Pohvala

Vsi radi slišimo pohvalo za opravljeno delo, saj nam da potrditev, da smo nekaj dobro opravili in da smo bili v nečem uspešni. Ob dobro opravljenih nalogah, doseženih ciljih ali spremembi otrokovega vedenja se poveseimo z otrokom. Pohvalo izrečemo takoj in jo čim bolj konkretiziramo in opišemo. Primer dobre pohvale bi bil: »Zelo natančno si vlekel črte po predlogi od zgoraj navzdol in pri tem nisi prehajal čez črto, bravo.«. Pohvala pri otroku ne sme biti osredotočena samo na rezultat dela, ampak na ves trud in delo, ki ga vloži v dejavnost ali nalogo. Pred rešitvijo naloge otroka spodbujamo, naj zaupa v svoje sposobnosti, ob neuspešni izvedeni dejavnosti pa mu moramo dati vedeti, da se z vajo, ponavljanjem in utrjevanjem da izboljšati spretnosti in da je važno, da se vedno potruji po najboljših močeh. Otroka spomnimo na njegove prejšnje uspehe, kaj že vse zmore in kaj se je že naučil.

Nagrajevanje

Vsi otroci se razveselijo nagrad, zato lahko sistem nagrajevanja uporabimo pri vseh predšolskih otrocih. Konkretna nagrada je za otroka neka ugodnost ali materialna stvar, ki mu je pomembna. Nagrada je učinkovita samo takrat, kadar si jo otrok dejansko želi, zato moramo otroka dobro poznati, da lahko že vnaprej predvidimo, katere igrače in aktivnosti ga pritegnejo. Otroku za nagrado ponudimo različne igrače ali družabne igre, s katerimi se igramo po koncu opravljenih aktivnosti ali pa ga razveselimo z nalepko, sličico ali štampiljko.

Delovni sistem, sistem prej-potem

Na začetku individualne obravnave je dobro, da tudi otroku predstavimo, kaj od njega pričakujemo. Pri tem si lahko pomagamo z delovnim sistemom, ki prikazuje količino nalog, ki naj bi jih otrok opravil do konca obravnave. Otroku po vsaki opravljeni nalogi odstrani krogec in ga da na prostor »Narejeno/Končano«. Če otrok zavrže aktivnosti ali pa ima odkrenljivo pozornost, načrtujemo odmori. Otroku se med posameznimi odmori lahko igra z njemu ljubo igračo ali igro, ki si jo izbere sam. Pri tem velja navodilo: Najprej naredi to nalogo, potem dobiš igračo/igro. Z zmanjševanjem količine nalog se povečuje otrokova motivacija za delo, saj sproti dobiva povratno informacijo o tem, koliko nalog je že opravil in koliko nalog ga še čaka.

Sodelovanje in tekmovanje

Otroci na individualne obravnave zelo radi povabijo prijatelje iz skupine. V paru ali manjši skupini se vzpostavi dinamika, igre postanejo bolj zanimive, še več, lahko spodbujamo sodelovanje in zdravo tekmovanje ter urimo socialne in komunikacijske veščine pri otroku. Otroci lahko sodelujejo pri različnih družabnih igrah (Človek ne jezi se, Enka, Dobble, Štiri v vrsto, Twister...), gibalnih igrah (podajanje žoge, posnemanje različnih vaj, lovljenje, poligoni) ter v igrah vlog (zdravniki, kuharji...). Otrokom ni potrebno dvakrat naročiti, da se potrudijo pri igrah, kjer je pomemben končni rezultat, zmaga. Tekmujejo lahko v sestavljanju sestavljanek, gradnji po načrtu iz kock, različnih finomotoričnih dejavnostih (nizanje, trganje, oblikovanje

kroglic iz plastelina...). Na koncu igre je dobro poudariti, da zmaga ni toliko pomembna kot to, da so se lepo igrali, vztrajali in se potrudili po najboljših močeh.

Spodbujanje motivacije z notranjimi dejavniki

Motivacija je dobro vidna, kadar otrok sodeluje in sledi dejavnostim. Pri svojem delu nenehno iščem in ugotavljam, kaj otroke pritegne, kaj jih zanima ter pri katerih dejavnostih lahko vztrajajo dalj časa, saj jim tako lažje ponudim različne aktivnosti.

Močna področja

Vsak otrok je v nečem dober in občutek uspešnosti je zelo pomemben pri graditvi pozitivne samopodobe. Pri otrocih, ki so vključeni v individualne obravnave, je precejšnjega pomena to, da odkrijemo njihova močna področja. To so lahko sposobnosti na različnih področjih (gibalno področje, miselno področje, vidno ali slušno zaznavanje, spomin...) ali pa njegove osebnostne lastnosti (vztrajnost, pozornost do drugih, prijaznost, pripravljenost pomagati, smisel za humor...). Če opazimo in spodbujamo otrokova močna področja, se počutijo uspešnejši, bolj samozavestni in s tem bolj motivirani za delo.

Radovednost

Otroci so po naravi radovedna bitja. Njihova radovednost jih žene k raziskovanju, učenju in nenehnem pridobivanju informacij o svetu. Nova znanja povezujejo s starimi in jih smiselno umeščajo v neko celoto. Otroke spodbujamo, da lahko kadarkoli vprašajo, kar jih zanima, z njimi odpiramo teme, o katerih se radi pogovarjajo. S tem širimo njihovo znanje, spodbujamo govor in komunikacijo, slušno pozornost in spomin.

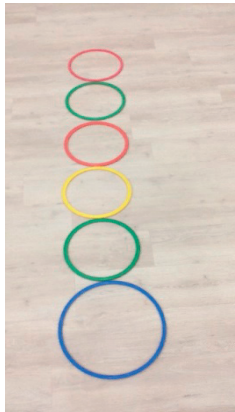
Interesi

Velika prednost strokovnih delavcev, ki izvajamo dodatno strokovno pomoč v vrtcu je, da nismo vsebinsko vezani na učni načrt, zato lahko pri načrtovanju dejavnosti izhajamo iz različnih vsebin, ki so otrokom zanimive in jih pritegnejo. Otroka motivirajo nove stvari, ki jih še ni poizkusil, zato je dobro, da se dejavnosti in igre z didaktičnimi materiali čim manj ponavljajo. Izvzeti moramo nekatere splošne dejavnosti, s katerimi urimo določeno spretnost in zahtevajo večkratno ponavljanje in utrjevanje (nizanje, motorične vaje, vaje za razgibavanje govoril...). Upoštevamo otrokove interese in vključimo teme, ki jih zanimajo, v sam potek individualne obravnave. Pri tem lahko črpamo iz knjig ali risank, ki jih otroci radi gledajo (Tačke na patrolji, Pujsa Pepa, Megakolesniki, Minioni,...) ali pa uporabimo igrače, s katerimi se radi igrajo (dinozavri, akcijski junaki, avtomobili, živali, kuhinja). Kar nekaj tem, ki jih lahko uporabimo in s pomočjo katerih krepimo tudi splošno poučenost pri otroku, izhaja iz narave, letnih časov in različnih praznovanj: jesensko listje, sneg, morje, noč čarovnic, novo leto, velika noč, oblačila...

Prikaz aktivnosti na določeno temo

V spodnji razpredelnici sem opisala dejavnosti in didaktične materiale na temo »Žabice«, s pomočjo katerih na individualni obravnavi urim otrokova šibka področja.

Razpredelnica 1: Primeri aktivnosti in didaktični materiali na temo »Žabice«

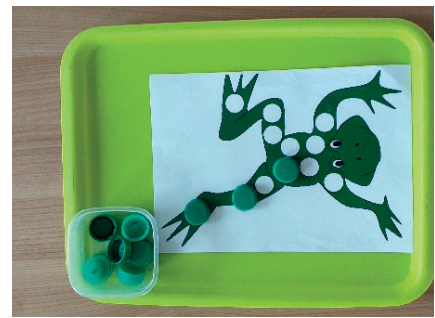
Aktivnosti	Slikovno gradivo
<i>Poslušanje zvoka</i> Otrok pozorno posluša zvok, ki ga izvajam z instrumentom pod mizo (z leseno palčko se premikam gor in dol po leseni žabi). Otrok poizkuša ugotoviti, za katero žival gre. Nato otrok preizkusi glasbilo še sam. <u>Urimo</u>: slušno pozornost, splošno poučenost, fino motoriko.	 <i>Slika 1: Glasbilo žaba, Vir: Lasten</i>
<i>Izvajanje žabjih poskokov</i> Otrok skače po dolžini prostora s sonožnimi poskoki. Nato skače v obroč, ki jih postavimo eden zraven drugega v kolono. <u>Urimo</u>: grobo motoriko. Barvne obroče poljubno razporedimo po prostoru in dajemo otroku navodila, naj skoči v moder/rumen/zelen... krog. Vlogi obrnemo in spodbudimo otroka, da on prevzame vodstveno vlogo in daje navodila. <u>Urimo</u>: vidno zaznavanje (zaznavanje barv), slušno pozornost, matematične spretnosti: razlikovanje barv in likov), govor in samopodobo.	 <i>Slika 2: Krogi za poskoke, Vir: Lasten</i>
<i>Prepevanje pesmice z vizualno oporo</i> Otroku zapojem pesem Tri majhne žabice. Pesem spremljam z gibi in s premikanjem plastificiranih žabic po predlogi. Otrok še sam sodeluje s petjem, posnemanjem gibov in premikanjem žabic. <u>Urimo</u>: pomnjenje, pozorno poslušanje, finomotoriko prstov in rok, govor.	 <i>Slika 3: Slikovna opora Tri žabice, Vir: Lasten</i>

Polaganje zamaškov

Otrok polaga zamaške na bele krogce na žabici, da postanejo zeleni. Zamaške preštejemo.

Zamaške pospravlja nazaj v posodico po navodilu (Primer: daj v posodico dva krogca...).

Urimo: finomotoriko, matematične spretnosti (števila).

Slika 4: Žaba z zamaški, Vir: Lasten

Igra Žabice skačejo

Otrok poizkuša čim hitreje s pritiskom prsta na žabico usmeriti žabice do ribnika. Če igramo z otrokom ali pa če je prisoten še drug otrok, lahko med seboj tekmujemo, kdo spravi več žabic v ribnik. Nato damo navodilo, da naj najprej gredo v ribnik rumene žabice, nato rdeče in zatem še oranžne.

Urimo: finomotoriko, vidno-gibalno koordinacijo, slušno pozornost, matematične spretnosti (barve).

Slika 5: Igra Žabice skačejo, Vir: Lasten

Umeščanje žabic v prostor

Otroku pokažem plastificirane žabice in povem, da sledi igra skrivanje žabic. Žabice preštejemo. Žabice skrijemo, otrok pa jih išče. Če ne najde vseh žabic, mu pomagamo z navodili (npr. poglej v omaro, pod mizo...). Vlogi zamenjamo in spodbujamo, da tudi otrok opiše, kje je žabica, če je ne najdemo.

Ko najdemo vse žabice, damo otroku navodila, kam naj postavi žabice. (Primer: Eno žabico daj na mizo, drugo pod mizo, tretjo daj zraven zvezka, četrta položi v škatlo, peto daj med puščico in zvezek, šesto daj meni.). Lahko podamo po dve ali tri navodila skupaj, kar nalogo oteži (Primer: Eno žabico daj na mizo, drugo pa zraven zvezka).

Urimo: prostorsko orientacijo, razumevanje navodil, slušno pozornost in pomnjenje.

Slika 6: Slike žabic, Vir: Lasten

Vlečenje po črtah

Otrok s pisalom vleče po različnih linijah. Delovni list plastificiramo ali ga damo v plastično mapo, da ga lahko večkrat uporabimo, otroci pa zelo uživajo v brisanju flomastra iz podlage.

Urimo: grafomotoriko, vidno-motorično koordinacijo.

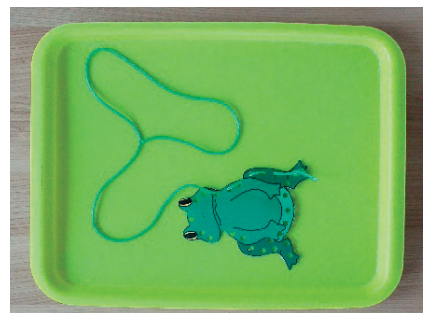

Slika 7: Grafomotorične vaje, Vir: Lasten

Pretikanje niti

Otrok pretika nit po predlogi žabice.

Urimo: fino motoriko, vidno-motorično koordinacijo, vidno pozornost in koncentracijo.

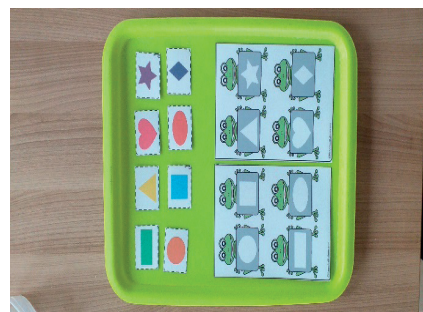

Slika 8: Pretikanje vrvice, Vir: Lasten

Iskanje enakih likov

Otrok poišče enake like in jih razvrsti na predlogo. Poimenujemo like (krog, kvadrat, trikotnik) in povemo, kakšne barve je lik.

Urimo: vidno pozornost, matematične spretnosti (barve, oblike).

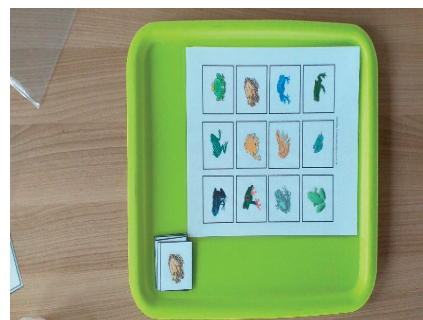
Slika 8: Iskanje enakih likov, Vir: Lasten

Iskanje parov

Otrok polaga enake žabice na predlogo.

Z dvojnimi karticami lahko igramo tudi spomin.

Urimo: vidno pozornost, spomin.

Slika 9: Glasbilo žaba, Vir: Lasten

Zaključek

Obstaja veliko načinov, kako spodbujati motivacijo za učenje pri otroku. Pri zgodnjem poučevanju otrok sta pomembni tako notranja kot tudi zunanja motivacija, saj obe pripomoreta k večjemu napredku. Otroci se najlažje učijo preko igre in na njim zabaven način. Da je otrok motiviran za delo, mu ponudimo pestre in raznolike dejavnosti, ki naj izhajajo iz tem, ki otroka zanimajo in ga pritegnejo. Z njimi urimo različne spretnosti in dosegamo zastavljene cilje na posameznih področjih učenja. Otroke motiviramo pred dejavnostmi in tudi med sami dejavnostmi, da čim dlje vztraja pri aktivnostih in da le-te dokonča. Ker so individualne obravnave časovno in količinsko omejene, je še toliko bolj pomembno, da čim bolj izkoristimo ta čas za urjenje različnih spretnosti. Ključnega pomena je, da otrok sodeluje po svojih najboljših zmožnostih. Ko se otroci večkrat počutijo uspešne, se povečuje njihova motivacija za nadaljnje sodelovanje in učenje. Z leti ne potrebujejo več toliko zunanjih motivatorjev, saj jim je v največje zadovoljstvo lasten uspeh in dosežki.

LITERATURA

1. Berhenke, Amanda Ladd. (2013). *Motivation, Self-Regulation, and Learning in Preschool*. Pridobljeno iz: <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/97992>.
2. Elif Daglioglu, Saide Özbey. (2017). *Adaptation Study of The Motivation Scale for The Preschool Children (DMQ18)*. Academia. Pridobljeno s: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/52233669/Adaptation_Study_of_The_Motivation_Scale_for_The_Preschool_Children-with-cover-page.
3. Juriševič, M. (2012): *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
4. Kobal Grum, D. in J. Musek (2009). *Perspektivne motivacije*. Ljubljana. Filozofska fakulteta.
5. Marentič Požarnik, B. (2019). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. Ljubljana. Slovenija: DZS.
6. National science council on the developing child. *Understanding Motivation: Building the Brain Architecture That Supports Learning, Health, and Community Participation*. Center on the developing child. Harvard University. (2018). Pridobljeno s: <https://developingchild.harvard.edu>.
7. *Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami*. (Ur. l. RS, št. 88/13 in 108/21). Pridobljeno s: <https://zakonodaja.sio.si/predpis/pravilnik-o-dodatni-strokovni-in-fizi-cni-pomo-ci-za-otroke-s-posebnimi-potrebami/>.
8. *Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami* (Ur. l. RS, št. 41/17). Pridobljeno s: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7681>.
9. Wilfried Smidt and Stefanie Kraft. (2019). *Fostering children intrinsic motivation in preschool v Contemporary perspectives on reasearch on motivation in early childhood education*. Pridobljeno iz: https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=qvSMDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA155&dq=fostering+motivation+preschool&ots=JecDg_mkpO&sig=lqSyF4D8ijnHVPimWQ9TJ5lRU&redir_esc=y#v=onepage&q=fostering%20motivation%20preschool&f=false.
10. Woolfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Ljubljana. Educy.

Objavljeno v reviji Realka, december 2022.

4. 5. VLOGA IN NALOGE SPREMLJEVALCA PRI DELU Z OTROKOM Z MOTNJO AVTISTIČNEGA SPEKTRA – ŠTUDIJA PRIMERA, Mojca Pezdirc

Povzetek

Za otroke z motnjo avtističnega spektra so značilni primanjkljaji v socialni komunikaciji in interakciji ter posebnosti v vedenju, interesih in aktivnostih. Omenjene značilnosti so pri otrocih različno izražene in se lahko kažejo na različne načine zato je potrebno zagotoviti čim zgodnejšo obravnavo. Obravnava otroka z motnjo avtističnega spektra zahteva multidisciplinaren pristop s timsko obravnavo različnih strokovnjakov in staršev. Ob primerni pomoči, učenju in terapijah se otrok z motnjo avtističnega spektra lahko uči in nauči živeti v mejah svoje motnje. Za otroka, za katerega je bil izdan zapisnik timskega sestanka v centru za zgodnjo obravnavo, se mora v vrtcu oblikovati individualiziran program s prilagoditvami, ki so smiselne za posameznega otroka, poleg tega pa je otrok z motnjo avtističnega spektra izjemoma upravičen do začasnega spremljevalca. Začasni spremljevalec z individualnim usmerjanjem otroku omogoča, da se v dejavnosti vključuje v okviru svojih zmožnosti.

Ključne besede: motnja avtističnega spektra, prilagoditve, začasni spremljevalec, zgodnja obravnava

Accompanying person's role and tasks at work with children with autistic spectrum disorder – case study - Abstract

Children with an autism spectrum disorder are characterised by deficits in social communication and interaction, and by special behaviour, interests and activities. These characteristics can be expressed differently; therefore, it is of the essence that earliest possible treatment is ensured. Treating a child with an autism spectrum disorder requires a multidisciplinary approach with teamwork of different experts and parents. With appropriate help, learning and therapy, a child with an autism spectrum disorder can learn and learn to live within the limits of their disorder. For the child for whom the minutes of a team meeting at an early treatment centre were issued, an individualised programme must be developed in the kindergarten with adjustments suitable for an individual child; a child with an autism spectrum disorder is entitled to a temporary companion. The temporary companion enables with their individual guidance the child to get involved in the activity within their abilities.

Keywords: autism spectrum disorder, adjustments, temporary companion, early treatment

Uvod

V Vrtcu Ciciban Novo mesto smo strokovni delavci v zadnjem desetletju naredili velik premik pri prepoznavanju in obravnavi ter ureditvi pogojev in prilagoditev za otroke z motnjo avtističnega spektra. Zaradi povečanega števila otrok z avtizmom smo se strokovni delavci udeleževali izobraževanj, seminarjev, delavnic in se povezovali z zunanjimi institucijami, da smo pridobili in okrepili znanje in vedenje o motnjah avtističnega spektra. Prav tako smo se znotraj vrtca povezali in oblikovali aktiv za strokovne delavce in spremljevalce, ki imajo v skupini otroke s posebnimi potrebami, kjer obravnavamo različne teme, si izmenjujemo znanje in si širimo strokovnost. V nadaljevanju bom na podlagi zakonodaje, pravilnika ter kriterijev orisala študijo primera 5 – letne deklice z motnjo avtističnega spektra, ki ima v vrtcu začasnega spremljevalca. Vloga spremljevalca v širšem pomenu je, da s svojim delovanjem, podporo, vodenjem in usmerjanjem deklici omogoči, da osvoji spretnosti, ki jih potrebuje za samostojno delovanje in življenje. V prispevku bom prikazala konkretna dela in naloge spremljevalca, ki smo jih določili v individualiziranem programu za deklico.

Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljaja, ovire oziroma motnje avtističnega spektra

Zavod Republike Slovenije za šolstvo je leta 2015 izdal Kriterije za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami. Na podlagi teh kriterijev se kasneje ustrezno opredeli, kakšna vrsta obravnave je primerna za otroka.

Otrok je opredeljen kot otrok z avtističnimi motnjami, če izkazuje primanjkljaje na naslednjih področjih (Rogič Ožek, Werdonig, Stres Kaučič, Turk Haskič in Maček, 2015):

- Socialna komunikacija in socialna interakcija, ki se kaže predvsem kot težavi pri verbalni in neverbalni komunikaciji, socialno čustvenih izmenjavah ter pri vzpostavljanju, razumevanju in vzdrževanju socialnih odnosov
- Vedenja, interesov in aktivnosti, ki se kažejo v stereotipnih, ponavljajočih vedenjih, v vedno enakem ali neobičajnem načinu uporabe predmetov, stereotipnem in ponavljajočem govoru, rigidnosti in nagnjenju k rutinam, preokupiranostjo z določenim področjem ter neobičajnih odzivih na različne senzorne dražljaje.

Avtistična motnja je lahko opredeljena, če so primanjkljaji na področju socialne komunikacije večji, kot bi jih pričakovali na siceršnje otrokovo razvojno raven. Glede na stopnjo izraženosti zgoraj navedenih primanjkljajev se otroke z avtističnimi motnjami opredeli kot otroke z lažjim, zmernim ali težjim primanjkljajem v socialni komunikaciji in socialni interakciji (Rogič Ožek idr., 2015).

Naša obravnavana deklica je bila opredeljena kot otrok z zmernimi primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji, ter z zmerni primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti, kar pomeni:

- Zmerni primanjkljaj v SOCIALNI KOMUNIKACIJI IN SOCIALNI INTERAKCIJI: »Otrok ima pomembne primanjkljaje na področju verbalne in neverbalne socialne komunikacije. Opazno je omejeno vzpostavljanje socialnih odnosov in zmanjšano oz. neustrezno odzivanje na socialne pobude drugih. Otrok zmanjšano izraža in deli interese in čustva z drugimi, neustrezno vzpostavlja očesni stik. Njegova govorica telesa je neobičajna, kaže primanjkljaje pri razumevanju in uporabi gest ter težave pri sodelovanju v simbolični igri.« (Rogič Ožek idr., 2015, str. 37).
- Zmerni primanjkljaji na PODROČJU VEDENJA, INTERESOV IN AKTIVNOSTI: »Nefleksibilno/rigidno vedenje otroka povzroča pomembna odstopanja pri prilagajanju na spremembe. Otrok je preveč okupiran z interesi ali vedenji, ki se pojavljajo tako pogosto, da so očitni tudi naključnemu opazovalcu in vplivajo na otrokovo delovanje na več različnih področjih. Otrok kaže stisko, če mora svoje vedenje spremeniti oz. prilagoditi zahtevam okolja.« (Rogič Ožek idr., 2015, str. 37).

Pravico do spremljevalca v vrtcu lahko otrok pridobi na podlagi Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 41/2017 - ZOPOPP), če je ta potreba opredeljena v individualnem načrtu pomoči družini ali zapisniku multidisciplinarnega tima, ki se pripravi v centru za zgodnjo obravnavo.

Otroci z avtističnimi motnjami so lahko upravičeni do začasnega spremljevalca, če so njihovi primanjkljaji na področju socialne komunikacije in socialne interakcije in/ali primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti, zmerni ali težji (Rogič Ožek idr., 2015). Kot lahko zaznate je naša obravnavana deklica z zmernimi primanjkljaji na podlagi kriterijev upravičena do začasnega spremljevalca. Deklici s soglasjem Mestne občine Novo mesto zagotavljamo začasnega spremljevalca za 5 ur dnevno.

Pogoji za delovno mesto in opredelitev del in nalog spremljevalca pri delu z deklico z motnjo avtističnega spektra v vrtcu ciciban novo mesto

Pogoji za delovno mesto spremljevalca otrok s posebnimi potrebami je vsaj srednješolska splošna ali strokovna izobrazba, znanje in izkušnje pri delu in negi z gibalno oviranimi učenci in potrdilo o nekaznovanosti. Imeti

morajo dobre psihofizične sposobnosti, biti morajo empatični in imeti posluh za otroke s posebnimi potrebami, da jim čimbolj pomagajo. https://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=1590, 30.10.2020

Začasni spremljevalec za izvajanje fizične pomoči izvaja pomoč pri vključevanju otroka z motnjo avtističnega spektra v posamezne dejavnosti vzgojno-izobraževalnega programa v času poteka vzgojnega dela v vrtcu. Z individualiziranim programom se določi natančnejša opredelitev dejavnosti, pri katerih se bo začasna fizična pomoč izvajala, pri čemer vrtci organiziramo izvajanje nalog začasnega spremljevalca v okviru delovne obveznosti zaposlenih javnih uslužbencev.

Dela in naloge spremljevalca strokovna skupina skupaj s starši oblikuje na prvem sestanku strokovne skupine na začetku šolskega leta. Spremljevalec pri delu z deklico upošteva zasebnost in intimnost otroka, ter svoje delo opravlja strokovno in etično. Dela in naloge začasnega spremljevalca so vezana na pomoč pri vsakodnevnem delu z deklico ter na pomoč pri osnovnih življenjskih aktivnostih, kot so osebna nega in higiena, obuvanje, oblačenje ter pomoč pri prehranjevanju. Spremljevalec deklico navaja na samostojno izvajanje osnovnih življenjskih aktivnosti in utrjuje higienske navade. Deklico usmerja, spodbuja, motivira in ji nudi pomoč, ko v vrtcu potekajo dejavnosti zajtrk, usmerjene dejavnosti, prosta igra in kosilo ter počitek. Spremljevalec z individualnim pristopom in vodenjem deklico spodbuja k aktivnemu sodelovanju pri dejavnostih.

Spremljevalec opazuje in nadzira deklico zaradi zdravstvenega stanja in varnosti. Deklico opazuje pri dejavnostih in spoznava načine njenega funkcioniranja, delovanja pri posameznih dejavnostih, opravih ali pri prosti igri. Usmerja deklico pri vodenih dejavnostih, jo spodbuja, ji podaja navodila na prilagojen način (počasi, natančno, kratko, konkretno, jasno, po korakih). Skrbi za vključevanje deklice v skupino, ustvarja priložnosti in spodbuja deklico k socialni vključenosti – spodbuja jo pri vztrajnosti in delitvi igrar. Prilagaja delovno okolje (delovni pripomočki, kotički) in ima dodaten čas za spoznavanje deklice z materialom. Spremlja deklico pri prehodu iz oddelka v druge prostore vrtca, igrišče. Deklica se na sprehodih drži za roke spremljevalca ali otroka tako, da jo spremljevalec lahko opazuje. Spremljevalec sodeluje pri različnih dejavnostih, v katere je v okviru vrtca vključen otrok. V primeru bolezni otroka ali daljše odsotnosti vzdržuje stik s starši in obiskuje otroka v bolnišnici.

Za ustvarjanje inkluzivnega okolja spremljevalec pomaga vzgojitelju pri pripravi didaktičnih pripomočkov. Se izobražuje in usposablja, kar mu omogoča kvalitetno, etično in odgovorno opravljanje dela. S starši sodeluje dnevno ob prihodu ali odhodu otroka, ter se posvetuje in si izmenjuje informacije preko zapisov v zvezku, ki služijo dnevnim pomembnim opisom funkcioniranja otroka. Sodeluje in se povezuje s pedagoškimi (vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice, specialna pedagoginja, logopedinja) in svetovalnimi delavci. Se udeležuje govorilnih ur za otroke, je enakovreden član timskih sestankov in sestankov strokovne skupine, sodeluje pri pisanju poročil. Udeleži se timskega sestanka z razvojno ambulantno in strokovnega aktiva za delo z otroki s posebnimi potrebami. Po potrebi gre z otrokom in starši na obravnave v zunanje institucije, kjer je otrok voden in obravnavan.

Spremljevalec opravlja tudi druge naloge, če je deklica odsotna, npr. v spremstvo (na sprehode) gre z drugimi otroki. Opravlja naloge pomočnika vzgojitelja, ker ima za to ustrezno izobrazbo in druga dela po navodilu ravnatelja.

Prilagoditve deklici v vrtcu ciciban novo mesto

Deklici z motnjo avtističnega spektra so zagotavljene prostorske in časovne prilagoditve. V vrtcu imamo zagotovljen prostor, kjer se lahko z deklico dela individualno v skupini ali pred igralnico. Za individualne obravnave je na voljo prostor – kabinet za dodatno strokovno pomoč. Deklica za pripravo in izvajanje dejavnosti potrebuje več časa kot vrstniki, zato so dejavnosti načrtovane tako, da je predviden daljši čas za dokončanje aktivnosti oz. se delo načrtuje tako, da ga lahko konča po delih. Aktivnosti so razdeljene na manjše korake, da določeno dejavnost ali igro večkrat ponovi, da si jo lažje zapomni ter da ji je omogočeno več časa pri sporazumevanju za razumevanje sporočil in odzivanje nanje.

Poleg prostorskih in časovnih prilagoditev strokovni delavci in spremljevalec izvajajo tudi organizacijske

prilagoditve. Delo v oddelku je organizirano v skupini, v manjših skupinah, po potrebi pa tudi individualno. Strokovni delavci in spremljevalec dajejo jasna navodila in postavljajo stalna pravila, da se deklica počuti sprejeto in varno. Zagotavlja se ji organizirano in strukturirano okolje ter konkretne ponazoritve z uporabo slikovnih opor, urnikov. Deklica med vodenimi dejavnostmi sedi v bližini govorca, da se z njo vzdržuje očesni kontakt in neposreden stik, kar ji omogoča učinkovitejše sprejemanje in predelovanje besednih informacij. Z deklico se govori umirjeno, sporočila se ji posredujejo jasno in po potrebi členjeno. Preverja se razumevanje in vprašanja se ji ponovijo z drugimi besedami. Na voljo ji je dovolj časa za predelovanje besednih sporočil in za oblikovanje odgovora. Spodbujajo jo pri aktivnem sodelovanju pri vseh dejavnostih, vključno s poslušanjem besednih sporočil in z besednim izražanjem. Smiselno se zdi, da se deklici daje izbiro oz. možnost sodelovanja z metodami to ali to, najprej to, potem to. Omogočajo ji, da se izraža po svojih zmožnostih. Spremljajo tudi njene nebesedne reakcije. Spodbujajo učenje osnovnih funkcij komunikacije, predvsem komunikacije v funkciji socialne interakcije in združene pozornosti, zato se dodatna strokovna pomoč izvaja predvsem v skupini. Sistematično načrtujejo socialne rutine, igro z vrstniki in simbolno igro. Pripravljajo jo na potrebno sodelovanje pri vsebinah skupinskega dela. Dejavnosti, navodila in vprašanja ne temeljijo samo na podajanju verbalnih informacij, temveč so podkrepljena in podana po več senzornih poteh (vidna slušna, kinestetična,...). Pred dejavnostjo pripravijo slike in druge vizualne materiale, ki ji olajšajo sodelovanje pri besedni razlagi. Uporabljajo torej konkretne materiale (slikovno gradivo, razstave v višini otrokovih oči) ter didaktične pripomočke.

Zaključek

V procesu pridobivanja spremljevalca smo se v vrtcu soočali tudi s težavami. Zakon za otroke z motnjo avtističnega spektra le v izjemnih primerih dodeli začasnega spremljevalca, ki ga na podlagi kriterijev določi minister, nikjer pa se ne omenja stalnega spremljevalca, ki bi ga glede na specifično delovanje posameznika nekateri otroci tudi potrebovali. Smiselno je razmislek o določanju večje avtonomnosti multidisciplinarnega tima, ki glede na težave otrok pripravi individualni načrt družine in lahko otroku dodeli stalnega spremljevalca. Prav tako naloge in vloga spremljevalca otrok z motnjo avtističnega spektra niso natančno določene in zapisane, ne obstaja dokument, ki bi opredeljeval katere so naloge spremljevalca. Spremljevalci nimajo znanja s področja poznavanja značilnosti in strategij dela z otroki, zato je za njih potrebno izobraževanje, ki pa jih na trgu ni dovolj ali pa so predraga. Kljub omenjenim oviram pa ugotavljamo skozi prizmo izkušenj in zaznanj, da je deklica v vrtcu zaradi zagotavljanja spremljevalca napredovala. V vrtcu je deklica bolj vključena v dejavnosti in vsakodnevne aktivnosti, lažje in bolj samostojno poskrbi za svoje osnovne potrebe, potrebuje manj usmerjanja, je bolj vztrajna. Ker je spremljevalec s svojim delom vsakodnevno poskušal deklici pomagati premagovati ovire in primanjkljaje ter spodbujal spretnosti na teh področjih lahko sklepamo, da je imelo njegovo posredovanje določeno vlogo v izboljšanju dekličinih zmožnosti.

LITERATURA

1. *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami*, 2014
2. *Smernice za delo v oddelkih za predšolske otroke z motnjami avtističnega spektra – MAS*, 2009
3. *Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami*, Ur. List RS št. 41/2017
4. https://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=1590, 30.10.20

Prispevek je bil objavljen v Zborniku XIV. Mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Italija, Velika Britanija) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2021 - Sodobni izzivi vrtca, 1.4.2021

4. 6. OTROK V BOLNIŠNIČNEM VRTCU (ZADOVOLJEVANJE VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH POTREB), Ksenja Udovč

Povzetek

V skladu z Evropsko listino o pravicah otrok ter mladine do učnega dela v bolnišnici ima vsak otrok pravico do VI dela tudi tedaj, ko zbolí. S tem vzgojitelj ohranja in vzpostavlja VI proces, da se otrok kljub bolezni počuti kot učenec. Kurikulum za vrtce je treba prilagajati zmožnostim in sposobnostim bolnega otroka.

Vzgojitelj bolnišničnega vrtca nudi bolnim otrokom vse aktivnosti, ki nanj delujejo spodbudno, ga motivirajo in mu pomagajo pri soočanju z boleznijo. S pomočjo staršev hospitaliziranemu otroku

zagotavlja sprostitev skozi igro, ki ni samo krajšanje časa, ampak mu z njo ponudi tudi vzgojne vsebine. S tem pozabi na svoje stanje in prežene negativne misli. Pomembno je, da mu vzgojitelj zagotovi občutek varnosti, sprejetosti in pomembnosti. Bolezen že odrasli težko sprejemamo, otroci pa svoja bolezenska stanja še težje razumejo. Predvsem jih sprejemajo s čustvi.

Ključne besede: bolan otrok, bolnišnični oddelek vrtca, vzgojiteljica, vzgojno izobraževalno delo.

Uvod

Pri zadovoljevanju potreb malega bolnika ima pomembno vlogo vzgojiteljica v bolnišničnem vrtcu. Biti mora sposobna empatije, čustveno stabilna, materinsko topla, odprta v komunikaciji. Z otrokovimi starši mora ustvariti dober odnos, sodelovati z zdravstvenim osebjem, evalvirati vzgojno delo, osmisлити otroku dneve v bolnišnici, zagotoviti igro, načrtovati vzgojni program, v katerem bo otrok aktiven in ustvarjal in ki bo prilagojen otrokovi bolezni; pozitivno vplivati na počutje otroka in njegovih staršev.

Kurikulum za vrtce v bolnišničnem oddelku

Hospitalizacija predstavlja še odraslemu človeku stresno situacijo. Če pa se v bolnišnici znajde otrok, je zanj stres še večji. Bolnišnično okolje je zanj polno strahov: boji se ljudi, ne pozna prostorov, ne ve kaj ga čaka ... Na prilagajanje novim življenjskim situacijam ima velik vpliv njegova vzgojiteljica v bolnišničnem oddelku. Od njene osebnosti, odgovornega in strokovnega ravnanja, znanja, izkušenj, iznajdljivosti in ljubezni do otrok je odvisno, kako bodo težave premagovane.

Osnova za vzgojno izobraževalno delo v bolnišničnem oddelku je Kurikulum za vrtce, ki ima ustrezne prilagoditve metod, oblik in vsebin dela, ob upoštevanju zdravstvenega stanja, potreb in želja bolnega otroka. Kljub temu se kurikulum ne more popolnoma uresničevati. Dejavnosti se prilagajajo posebni dinamiki bivanja v bolnišnici, ki se od običajnega vrtca močno razlikuje. Najbolj pomembno je, da se otrok počuti varen in sprejet, da poskrbimo za njegovo ugodje in udobje ter zagotovimo dejavnosti, ki ga bodo razveseljevale in sproščale.

Cilji VI dela:

- zagotavljanje občutka varnosti in sprejetosti,
- prepoznavanje individualnih značilnosti in spodbujanje k lastnemu vključevanju v proces zdravljenja,
- načrtovanje VI dela v skladu z upoštevanjem želja, interesov in počutja v času hospitalizacije,
- čustvena priprava in podpora otroka na morebitni operativni poseg in preiskave,
- pomoč in podpora otroku pri premagovanju strahu pred bolnišničnim osebjem (belo haljo, neznanim, bolečino, posegi, telesnimi spremembami in drugimi čustvenimi potrebami),

- dvig kakovosti medsebojnih interakcij med otroki, starši, zdravstvenim in pedagoškim osebjem,
- prepoznavanje prilagoditvenih težav otroka in zmanjševanje posledic hospitalizacije ter vključevanje otroka v novo – bolnišnično okolje,
- razvijanje pozitivne samopodobe,
- spremljanje otrokove igre in zagotavljanje dobrega počutja,
- zagotavljanje spodbudnega okolja in raznovrstnih dejavnosti,
- odkrivanje otrokove trenutne zmožnosti, njegovih močnih in šibkih področij,
- pomoč zdravstvenemu osebju pri ugotavljanju otrokovega stanja.

Načela, vezana na konkretno delo z bolnim otrokom

Vsa načela Kurikuluma za vrtce veljajo tudi v bolnišničnih oddelkih, le da jim dodajamo specifičnosti, ki izhajajo iz tega dela.

Načelo demokratičnosti in pluralizma vzgojiteljica uresničuje z organizacijo različnih vzgojnih dejavnosti, ki obogatijo bivanje otrok v bolnišnici.

Načelo vertikalne povezanosti se kaže v sodelovanju pri strokovnih in družabnih srečanjih staršev in otrok s kroničnimi obolenji, v klubih, društvih, združenjih, zdravstvenih kolonijah, taborih z vzgojno izobraževalnimi in sprostitvenimi dejavnostmi.

V skladu z *načelom timskega načrtovanja* je sodelovanje z drugimi vzgojitelji, medicinskim osebjem, s psihologi, fizioterapevti; izmenjava mnenj in izkušenj; pridobivanje informacij; udeležba na medicinskih izobraževanjih.

Načelo sodelovanja s starši zajema:

- sodelovanje s starši v smislu pridobivanja informacij o otrokovih navadah, željah, potrebah, zmogljivostih, omejitvah zaradi bolezni ...
- posredovanje informacij o otrokovem počutju, dejavnostih, reakcijah, v času njihove odsotnosti,
- pomoč pri premagovanju strahov in stisk, ki so vezane na bivanje in zdravljenje otroka v bolnišnici,
- spodbujanje k vključevanju v vsakodnevne vzgojne dejavnosti.

Načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja vključuje:

- skrb za zagotavljanje občutka varnosti, sprejetosti, domačnosti,
- pomoč pri premagovanju strahu, osamljenosti, zapuščenosti,
- omogočanje sproščanja stisk pri otroku na različne načine (npr. z risanjem, gibanjem, lutkami ...).

Vloga in naloge vzgojiteljice

Biti vzgojiteljica v bolnišničnem vrtcu je eden najtežjih in hkrati najlepših poklicev. Njena naloga ni samo vzgojno izobraževalnega značaja, temveč je poleg tega zaupnica, tolažnica in prijateljica tako otroku kot staršem. Nudi jim razumevanje, sočutje, občutek varnosti in sprejetosti.

Osnovna naloga dela vzgojiteljice z bolnim otrokom je zmanjševanje posledic hospitalizacije. Velik poudarek je na razvoju čustvene inteligence, besedne in nebesedne komunikacije (dotik, objem, nasmeh, očesni stik), pozitivni samopodobi, skrbi za zdravljenje in zdravje, humorju in sproščanju.

Naloge pedagoških delavcev v bolnišnici:

- kontinuirano spremljanje otrokovega čustvenega doživljanja,
- skrb za čustveno stabilnost v času hospitalizacije,
- opazovanje reakcij v določenih situacijah in posredovanje zdravstvenim delavcem,
- redno komuniciranje s starši o otrokovih potrebah, željah in navadah,
- upoštevanje izjemne življenjske situacije otroka in njegovih staršev – pomoč in spodbuda v stiski.

Pedagoški delavci morajo pri svojem delu:

- osmišljati dneve v bolnišnici (ponuditi otroku sprostivne dejavnosti),
- prisluhniti njegovi stiski zaradi bolezni,
- omogočiti situacije, v katerih izživi notranjo stisko, premaguje strahove, preprečuje občutke osamljenosti in izgubljenosti,
- spodbujati medsebojno komunikacijo in igro z drugimi otroki na oddelku,
- psihično pripravljati otroka na medicinske posege,
- vključevati v vzgojno izobraževalno delo tudi starše,
- sodelovati z zdravstvenim osebjem.

Bistvena naloga vzgojiteljice v bolnišnici je, da na podlagi strokovnega znanja in izkušenj spremlja stanje otroka, nevsiljivo vodi in usmerja dejavnosti. Pri tem naj bo pozorna na:

- psihološke značilnosti bolnega otroka, zaradi katerih se bistveno razlikuje od vedenja zdravih vrstnikov,
- razmišljanje hospitaliziranega otroka o sebi in svoji bolezni,
- to, kdaj bolan otrok še posebej potrebuje vzgojiteljičino pomoč, podporo, pozornost in tolažbo,
- tiste otroke, ki še posebej burno odreagirajo na hospitalizacijo,
- otrokove simptome, ki se pojavijo kot posledica ločitve otroka od staršev,
- ustvarjanje ugodne čustveno-socialne klime na oddelku.

Dejavnosti

Otroci preživljajo dneve v bolnišnici, kar predstavlja nenaravno okolje. Njihovo bivanje jim je treba osmisлити z različnimi dejavnostmi, ki otroke iz realnega sveta popeljejo v svet igre. Tako se lažje soočajo z boleznijo.

Kurikulum za vrtce s prilagojenim programom za predšolske otroke v bolnišničnih oddelkih omogoča čim pestrejšo ponudbo vsebin, dejavnosti in metod. Prilagoditve dejavnosti so na vseh šestih področjih (matematika, jezik, umetnost, gibanje, družba, narava).

Pomembno je dobro sodelovanje vzgojiteljice in otroka, in sicer njeno odzivanje na otrokove prošnje in vprašanja, spoštljivo in pozorno poslušanje otroka ter uporaba pozitivnih sporočil. Pogosto mora spodbujati otroke k razgovoru, v katerem bo izrazil svoje želje, počutje, strahove in izkušnje.

Vzgojiteljica mora biti pozorna na:

- vedenje in razmišljanje bolnega otroka o sebi in svoji bolezni,
- tiste otroke, ki burno reagirajo na hospitalizacijo,
- otrokove simptome, ki se pojavijo kot posledica ločitve od staršev,
- ustvarjanje ugodne socialne klime na oddelku.

Metode in oblike dela

Metode in oblike dela so individualizirane glede na potrebe, ki jih ima posamezni otrok zaradi bolezni, poškodb in poteka zdravljenja. Možnosti je veliko, uresničitev pa odvisna od zavzetosti in pripravljenosti vzgojiteljice.

Otroke je potrebno razvedriti in jim krajšati čas z različnimi ustvarjalnimi delavnicami, dramatizacijami, lutkovnimi predstavami in drugimi zabavnimi vsebinami. S tem otrok obogati svoj dan, je aktiven, se sprošča in pozabi na bolezen. Pomembno je, da v dejavnosti uživa, se veseli in radosti.

V bolnišnici je na voljo igralnica, vendar dejavnosti pogosto potekajo v bolnišničnih sobah. V primerjavi z vrtcem za zdrave otroke ima bolnišnična igralnica skoraj vsak dan drugačno skupino otrok. Temu se prilagajajo tudi vse dejavnosti.

Igra

Najpogostejša metoda je igra. Njen pomen ni le v vsebini, ampak v načinu izvedbe, ki je v veliki meri odvisna od pripravljenosti in sposobnosti vzgojiteljice. Igra mora biti prijetna, svobodna, odprta za izražanje individualnosti. Z njo bolan otrok:

- razvija svojo osebnost, čutila, govor, telesno spretnost, samoobvladovanje, odnose s soljudmi,
- premaguje čustvene obremenitve,
- blaži težo bolezni,
- razvija svojo domišljijo,
- izraža želje, čustvovanje, bojzani in strahove.

Sodelovanje s starši

Podpora staršev je ob sprejemu otroka v bolnišnico najpomembnejša. Starši morajo znati otroka pomiriti, ga spodbujati in ga opogumljati. Iskrenost v odnosih ustvarja zaupanje otroka in mu pomeni varnost. Otrokom so starši vzor in svoje čustvene vzorce prenašajo na otroke. Če so starši ob otrokovi bolezni zmedeni in se panično odzivajo na njegov odhod v bolnišnico, je razumljivo, da bo prestrašen tudi otrok.

Bolezen in odhod v bolnišnico spremeni običajni ritem otrokovega življenja in vpliva na življenje cele družine.

Starši doživljajo še večjo notranjo stisko kot otroci, saj bolezen sprejemajo razumsko, ne le čustveno. Včasih imajo občutek krivde, prekomerno zaskrbljenost ali otroka prekomerno negujejo. Nasprotno se lahko

odzovejo z obrambnimi mehanizmi zanikanja bolezni. Njihova reakcija je odvisna od izkušenj in osebnostih lastnosti.

Bolezen otroka je za starše huda preizkušnja. Vsaka dobra vzgojiteljica se zaveda, da jim mora biti v oporo in tolažbo, hkrati se mora vesti profesionalno in delovati strokovno.

Zaključek

Zdrav človek ima tisoč želja, bolan eno samo – da bi bil zdrav. Ta pogovor še bolj kot za odraslega velja za bolnega otroka. V domačem okolju, ki ga otrok pozna, ob ljubeči oskrbi staršev lažje premaguje bolezen. Bolnišnica je zanj tuje okolje, v katerem se počuti negotovo še posebno, če je brez roditeljev. Čeprav se vzgojiteljica v bolnišničnem vrtcu trudi, da bi ga razvedrila, mu pregnala črne misli, je zanj še vedno neznana oseba. Žal mu zdravja ne more povrniti, lahko pa mu pomaga pregnati strahove, premagovati bolezen in poskrbeti za to, da se počuti sprejetega in ljubljenega. Strokovno usposobljena in prijazna vzgojiteljica poskrbi, da so otroku dnevi v bolnišnici krajši, manj stresni in razgibani.

Vzgojiteljica je strokovno usposobljena za delo z zdravimi otroki, specifična dela v bolnišničnem vrtcu pa zahteva drugačne pristope, za katere bi se morale vzgojiteljice dodatno izobraževati. Način dela je odvisen predvsem od značajskih lastnosti in prilagodljivosti vzgojiteljice.

LITERATURA

1. Adamek idr. (2004). *Vloga vzgojiteljic in vzgojiteljev pri humanizaciji bivanja otrok v bolnišnici*
2. *Dopolnitev navodil h Kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami. Za dolgotrajno bolne otroke; sprejeto na 180. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 20. 10. 2016. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/Vrtci/5d10286a9e/DOPOLNITEV_Navodil_h_Kurikulumu_za_vrtce_ZA_DOB.pdf, 1.10.2019.*
3. *Koncept dela v bolnišničnih oddelkih vrtca, predlog (2009). Dostopno na <http://zrss.si>*
4. Kovačič, M. (2009). *Vrtec v bolnišnici. Otrok in družina.*
5. *Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo*

Prispevek je bil objavljen v zborniku XIII. mednarodne (Slovenija, Hrvaška, Finska) strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih 2020 - Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka, 23.1.2020.

ZAHVALA

Hvala vsem, ki ste z nami soustvarjali 20 let Vrtca Ciciban Novo mesto.

Hvala tudi vam, spoštovani donatorji, ki ste s svojimi prispevki omogočili izdajo tega zbornika:

Majda Jakopin

Robert Grmek s.p.

Jožica Radež – nos. dop. dejavnosti na kmetiji

Skupina AA Novo mesto

Slikopleskarstvo Boštjan Gazvoda s.p.

Avtoservis Stibrič, Andrej Stibrič s.p.

Yurena Novo mesto d.o.o.

Davor Robek

Gorazd Perme s.p.

Zarja d.o.o. Novo mesto

Plesna šola Borislav Janičijevič s.p.

Marjan Gazvoda

Drom agency d.o.o.

Ensi d.o.o.

Veplas trženje d.o.o.

in naša ustanoviteljica - Mestna občina Novo mesto

